

Stenografični zapisnik

triindvajsete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 29. januarja 1910.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Franc pl. Šuklje. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Teodor Schwarz in c. kr. okr. glavar Karol grof Künigl. — Vsi člani razen: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Zapisnikarja: Franc Demšar in dr. Franc Novak.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozbornskega predsedstva.
2. Priloga 227. Poročilo deželnega odbora z načrtom zakona glede zgradbe hudournikov ob deželni cesti Brod ob Kolpi-Cabar in ob okrajni cesti Cabar-Trava.
3. Priloga 228. Poročilo deželnega odbora o dovolitvi posojila v znesku 1.803.200 K mestni občini Ljubljanski.
4. Priloga 230. Poročilo deželnega odbora o regulaciji potoka Želumljice in zgradbi v Želumljico se stekajočih hudournikov.
5. Priloga 231. Poročilo deželnega odbora o zgradbi nove deželne hiše.
6. Ustno poročilo upravnega odseka:
 - a) o nujnem predlogu poslanca Pibra in tovarišev v zadevi zakona za izboljšanje pašnikov. (Št. XLIII);
 - b) o samostojnem predlogu poslanca dr. Lampeta in tovarišev o izkoriščanju vodnih sil za deželna podjetja. (k prilogi 204. in 186/Pet.);
 - c) o poročilu deželnega odbora, s katerim predlaga načrt novele k zakonu z dne 26. oktobra 1887, dež. zak. št. 2 ex 1888, o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi dotičnih skupnih pravic do njih uživanja in oskrbovanja. (k prilogi 111.);

Stenographischer Bericht

der dreiundzwanzigsten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 29. Jänner 1910.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Franz Edler von Šuklje. — Regierungsvertreter: R. t. Landespräsident Freiherr Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Karl Graf Künigl. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Schriftführer: Franz Demšar und Dr. Franz Novak.

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Beilage 227 — Bericht des Landesauschusses mit dem Gesetzentwürfe, betreffend die Verbauung der Wildbäche an der Landesstraße Brod a. d. Kulpa-Cabar und an der Bezirksstraße Cabar-Obergroß.
3. Beilage 228 — Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung der Stadtgemeinde Laibach zur Aufnahme eines Darlehens per 1.803.200 K.
4. Beilage 230. — Bericht des Landesauschusses, betreffend die Regulierung des Baches Zempljica und Verbauung der in denselben sich ergießenden Wildbäche.
5. Beilage 231. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau eines neuen Landhauses.
6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:
 - a) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten Piber und Genossen in Betreff des Gesetzes, betreffend die Verbesserung der Gutweiden (J. XLIII.);
 - b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Dr. Lampe und Genossen, betreffend die Ausnützung der Wasserkräfte für Landesunternehmungen (zur Beilage 204 und 186/Pet.);
 - c) über den Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Entwurf einer Novelle zum Gesetze vom 26. Oktober 1887, L. G. Bl. Nr. 2 ex 1888, betreffend die Teilung gemeinschaftlicher Grundstücke und die Regulierung der hierauf bezüglichen gemeinschaftlichen Benützung- und Verwaltungsrechte vorgelegt wird. (zur Beilage 111.);

- d) o poročilu deželnega odbora, s katerim se predlaga zakonski načrt glede izpremembe zakona z dne 7. listopada 1900, dež. zak. št. 28 o zloži poljedelskih zemljišč. (k prilogi 215.);
- e) o poročilu deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona v zadevi nove uredbe in odkupa urejenih pravic drvarjenja, paše in prejemanja gozdnih pridelkov ter zavarovanja pravic gozdnih upravičencev. (k prilogi 221.);
- f) o prošnji občine Stari Trg pri Poljanah, glede zgradbe projektovanih cest v Poljanski dolini. (686/Pet.);
- g) o samostalnem predlogu poslanca Gangla in tovarišev v zadevi odprave „grabelj“ za ustavljanje plavljenega lesa v Idriji. (Št. XXIX.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka:
- a) o prošnji šolskega vodstva Salezijancev v Rakovniku za zvišanje užitkov vodji in učiteljem te šole in za podelitev javnosti. (Pet. 81, 82);
- b) o prošnji bivše prov. učiteljice Adele Martinz za miloščino. (282/Pet.);
- c) o prošnji učiteljice Matilde Ahatz za vstetje 4½ let v službeno dobo. (80/Pet.);
- d) o prošnji učiteljske sirote Marije Malenšek ter učiteljske vdove Franje Kalin za podaljšanje in povišanje miloščin. (Pet. 452, 630, 649);
- e) o raznih prošnjah učiteljskih sirot in vdov za miloščine in vpok. šolskega sluga Stefana Benčina za zvišanje pokojnine. (Pet. 391, 382, 255, 654, 427, 51, 537, 419);
- f) o prošnji učitelja Antona Vodé iz Zagradeca za podporo. (692/Pet.);
- g) o prošnji vodje prisilne delavnice Alojzija Poljanca za vstetje provizij in ureditev stalnih užitkov. (577/Pet.);
- h) o prošnjah Barbare Siard, vdove paznika prisilne delavnice in o prošnjah vpokojenih paznikov Emanuela Kovačič, Ivana Steyer, Ferdinanda Sluga in Antona Štrukelj za zvišanje pokojnin in za miloščine. (Pet. 130, 436, 198, 3, 456, 137, 459, 337);
- i) o prošnji prov. paznika prisilne delavnice Valentina Vrančiča za zvišanje provizije, oziroma za podporo. (Pet. 142, 574);
- f) o podelitvi deželne podpore za uzorno zložbo poljedelskih zemljišč. (k prilogi 196 l. 1907);
- k) v zadevi prodaje dela šoli na Grmu pripadajočih parcel št. 338/1 in 357/3, kat. obč. Kandija. (k prilogi 217 l. 1907.);
- l) o prošnji deželnih provizoričnih uslužbencev na kmetijski šoli na Grmu za definitivno nameščenje. (570/Pet.);
- m) o prošnji hišnika kmetijske šole na Grmu Mihaela Podbevška za podporo. (579/Pet.);
- n) o prošnji Vincencijeve družbe v Kranju za podporo k zgradbi nove sirotišnice;
- o) o prošnji zdravstvenega zastopa v Postojni, da se plačajo oskrbovalnine za revne bolnike, oskrbovane v okrožni bolnici v III. četrtletju 1909 iz deželnega zaklada;
- p) o prošnji c. kr. kmetijske družbe Kranjske za izplačilo redne letne podpore 2400 K. (673/Pet.);
- r) o prošnji c. kr. kmetijske družbe Kranjske za izplačilo deželne podpore 14.000 K, dovoljene l. 1905. (674/Pet.);

- d) über den Bericht des Landesausausschusses, mit welchem der Gesetzentwurf über die Abänderung des Gesetzes vom 7. November 1900, L. G. Bl. Nr. 28, betreffend die Zusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke vorgelegt wird. (zur Beilage 215);
- e) über den Bericht des Landesausausschusses, mit welchem der Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Neueregulierung und Ablösung der regulierten Holz-, Weide- und Forstprodukten-Bezugsrechte, sowie betreffend die Sicherung der Rechte der Eingekerkerten vorgelegt wird. (zur Beilage 221);
- f) über die Petition der Gemeinde Altermatt bei Bölland, wegen Ausbaues der projektierten Straßen im Böllander-Tale. (686/Pet.);
- g) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Gangl und Genossen, betreffend die Abschaffung des Rechens zum Aufhängen des Schwimmholzes in Idria. (B. XXIX.).
- 7 Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:
- a) über die Petitionen der Schulleitung der Salesianer in Kroisenegg um Erhöhung der Bezüge des Leiters und der Lehrer und um Erteilung des Öffentlichkeitsrechtes (Pet. 81, 82);
- b) über die Petition der gewesenen prov. Lehrerin Adele Martinz um Gnadengabe. (282/Pet.);
- c) über die Petition der Lehrerin Mathilde Achaz um Einrechnung der 4½ Jahre in die Dienstzeit. (80/Pet.);
- d) über die Petitionen der Lehrerswitze Maria Malenšek und der Lehrerswitze Franziska Kalin um Verlängerung und Erhöhung der Gnadengaben. (Pet. 452, 630, 649);
- e) über verschiedene Petitionen der Lehrerswitzen und des pensionierten Schuldieners Stefan Benčina um Erhöhung der Pension. (Pet. 382, 255, 654, 427, 51, 537, 419);
- f) über die Petition des Lehrers Anton Vodé aus Zagradec um Unterstützung. (692/Pet.);
- g) über die Petition des Zwangsarbeitshausdirektors Alois Poljanec um Einrechnung der Provision und Regelung der stehenden Bezüge. (577/Pet.);
- h) über die Petitionen der Zwangsarbeitshausaufseher-Witwe Barbara Siard und über die Petitionen der pensioniert. Aufseher Emanuel Kovačič, Johann Steyer, Ferdinand Sluga und Anton Štrukelj um Erhöhung der Pensionen und Gnadengaben (Pet. 130, 436, 198, 3, 456, 137, 459, 337);
- i) über die Petition des prov. Zwangsarbeitshausaufsehers Valentin Vrančič um Erhöhung der Provision, event. um Unterstützung (Pet. 142, 574);
- j) betreffend die Gewährung einer Landesubvention für die Musterzusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke. (zur Beilage 196 de 1907);
- k) betreffend den Verkauf einer Teilfläche von den der Schule in Stauden gehörigen Parzellen Nr. 337/1 und 357/3, Kat. Gem. Kandia. (zur Beilage 217 de 1907);
- l) über die Petition der landschaftl. provisorischen Bediensteten an der landwirtschaftlichen Schule in Stauden um definitive Anstellung. (570/Pet.);
- m) über die Petitionen des Hausmeisters an der landwirtschaftlichen Schule in Stauden um Unterstützung. (579/Pet.);
- n) über die Petition des Vinsens-Vereines in Krainburg um Unterstützung zum Baue des neuen Armenhauses;
- o) über die Petition der Sanitätsdistriktsvertretung in Adelsberg um Zahlung der Verpflegskosten für arme im Distrikts-spitale pro III. Quartal 1909 verpflegte Kranke aus dem Landesfonde;
- p) über die Petitionen der f. f. Landwirtschaftsgesellschaft für Krain um Auszahlung der ordentlichen Jahressubvention per 2400 K. (673/Pet.);
- r) über die Petition der f. f. Landwirtschaftsgesellschaft für Krain um Auszahlung der im Jahre 1905 bewilligten Landes-subvention per 14.000 K. (674/Pet.);

- s) o prošnji občin Cerklje, Čatež ob Savi in Sv. Križ, za odpis predujema, oziroma brezobrestnega trtnoušnega posojila. (k prilogi 31., 45/Pet.);
- t) o prošnji občine Litija za deželno podporo vsled nezgode po povodnji in za uravnavo potokov Reka in Jablanšek. (663/Pet.);
- u) o prošnji občine Ribno za deželni prispevek k popravu Kupljenškega mostu. (129/Pet.);
- v) o dovolitvi prispevka za vodovod v Zagorju ob Savi. (k prilogi 21. l. 1902.);
- z) o prošnji občine Osilnica za podporo k zgradbi dveh občinskih mostov. (187/Pet.);
- ž) o prošnji posestnika Mat. Gostiša za odškodnino za naknadna dela pri zgradbi okrajne ceste Hotavljje-Žiri. (554/Pet.).
8. Ustno poročilo upravnega odseka o predlogu poslanca Galletta glede vpeljave enoletnih tečajev za izobrazbo pomožnih živnozdravnikov. (Št. XXXV).
9. Ustno poročilo ustavnega odseka:
- a) o prošnji posestnikov vasi Podgora, Zajevshe in Kleče za izločitev iz občine Dolsko ter priklopitev k občini Dol (sod. okr. Brdo (540/Pet.);
- b) o poročilu deželnega odbora o ustanovitvi samostojne krajine občine Sora v političnem okraju Kranjskem. (k prilogi 173. l. 1906.);
- c) o prošnjah občin Sele, Polom, Poljane, Briga in Črni Potok za ustanovitev 12. volilnega okraja v splošni volilni skupini za deželni zbor. (36/Pet., 37/Pet., 38/Pet., 39/Pet., 50/Pet.).
10. Ustno poročilo finančnega odseka:
- a) o prošnji Frančiške Jalen, vdove secijskega sluga v deželni bolnici, prosi za podaljšanje miloščine. (99/Pet., 127/Pet., 365/Pet., 463/Pet.);
- b) o prošnji Franje Salokor, vdove po okrožnem zdravniku v Vel. Laščah, prosi za zvišanje milostne pokojnine. (624/Pet.);
- c) o poročilu dež. odbora glede sestave programa za uravnavo rek in zgradbe hudournikov na Kranjskem, kakor tudi za napravo vodovodov. (k prilogi 27. l. 1902.);
- č) o prošnji šolskega odbora za ustanovitev gospodinjske šole v Ljubljani za podporo. (68/Pet.);
- d) o prispevku za uravnavo Save med Kresniškimi Poljanami in Ribičami in za nabrežne zgradbe pri Ponovičah. (k prilogi 202. l. 1907.);
- e) o zvišanju letne dotacije za agrarske operacije. (k prilogi 205.);
- f) o prošnji mestne občine ljubljanske za dovoljenje, da sme prihranjeni znesek 170.000 K porabiti v pokritje primanjkljaja za povečanje elektrarne. (k prilogi 24. l. 1905.);
- g) o deželnem prispevku na stroškom preložitve državne ceste vsled zgradbe novega kolodvora na Jesenicah. (k prilogi 39. l. 1903.).
- s) über die Petition der Gemeinde Cerklje, Čatež a. d. Save u. Hg. Kreuz um Abschreibung des Vorschusses, resp. unverzinslichen Reblausdarlehens. (zur Beilage 31, 45/Pet.);
- t) über die Petition der Gemeinde Litai um eine Landes-subvention wegen Schadens infolge Überschwämmung und um Regulierung der Bäche Reka und Jablanšek. (663/Pet.);
- u) über die Petition der Gemeinde Ribno um eine Landes-subvention für die Reparatur der Kupljenik-Brücke. (129/Pet.);
- v) über die Bewilligung einer Subvention für die Wasserleitung in Zagor a. d. Save. (zur Beilage 21 de 1902);
- z) über die Petition der Gemeinde Osilnik um Subvention zum Baue zweier Gemeindebrücken. (187/Pet.);
- ž) über die Petition des Besitzers Mat. Gostiša um Entschädigung für die Nachtragsarbeiten beim Baue der Bezirksstraßen Hotavljje-Žiri. (554/Pet.).
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Antrag des Abgeordneten Galle, betreffend die Einführung von einjährigen Kursen zur Ausbildung von Hilfstierärzten. (3. XXXV).
9. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:
- a) über die Petition der Ortsinsassen von Podgora, Zajevshe und Kleče um Ausscheidung aus der Gemeinde Dolsko und Zuweisung zur Gemeinde Dol (Ger. Bez. Egg). (540/Pet.);
- b) über den Bericht des Landesausschusses, betreffend die Errichtung der selbständigen Ortsgemeinde Zaiar im politischen Bezirke Krainburg. (zur Beilage 173 de 1906);
- c) über die Petitionen der Gemeinde Seele, Ebental, Böllandl, Tiefenbach und Schwarzenbach um Errichtung eines 12 Wahlbezirktes in der allgemeinen Wählerkurie für den Landtag. (36/Pet., 37/Pet., 38/Pet., 39/Pet., 50/Pet.).
10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:
- a) über die Petition der Franziska Jalen, Witwe nach dem Sezierdiener im Landespitale, um Verlängerung der Gnaden-gabe. (99/Pet., 127/Pet., 365/Pet., 463/Pet.);
- b) über die Petition der Distriktsarztenwittve Franziska Salokor in Großlaßitz um Erhöhung der Gnadenpension. (624/Pet.);
- c) über den Bericht des Landesausschusses betreffend die Zusammenstellung des Programmes über Flußregulierungen und Wildbachverbauungen in Krain, sowie Wasserleitungsbauten. (zur Beilage 27 de 1902);
- č) über die Petition des Schulausschusses für die Errichtung einer Haushaltungsschule in Laibach um Unterstützung. (68/Pet.);
- d) über den Beitrag zur Saveregulierung zwischen Kresniške Poljane und Ribiče und für die Uferschutzbauten bei Ponovič. (zur Beilage 202 de 1907);
- e) über die Erhöhung der Jahresdotation für agrarische Operationen (zur Beilage 205);
- f) über die Petition der Stadtgemeinde Laibach, um Verwendung des Ersparnisses per 170.000 K zur Deckung des Abganges für die Erweiterung der Elektrischen Zentrale. (zur Beilage 24 de 1905);
- g) über den Landesbeitrag zu den Kosten der Umlegung der Reichstraße infolge des Bahnhofbaues in Alßing. (zur Beilage 39 de 1903).

Začetek seje ob 9. uri 40 minut
dopoldne.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 40 Minuten
Vormittags.

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost in odvarjam sejo. Zapisnikarja bosta danes gospoda poslanca Demšar in dr. Novak, katera prosim, da izvolita zavzeti svoji mesti.

(Zgodi se. — Geschieht.)

K točki:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva,**1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums,**

naznanjam visoki zbornici, da mi je došel samostalni predlog gospoda poslanca Ravnikarja in tovarišev, ki zadeva ustanovitev mesta okrožnega zdravnika za kraje na Pivki in za vasi Košanske doline s sedežem v Št. Petru na Krasu. (Glej: Dodatek I. — Siehe: Anhang I.) Odkazem ta predlog upravnemu odseku.

Dalje je bila po gospodu poslancu baronu Bornu in tovariših izročena interpelacija, zadeva joča pomanjkljivosti odprave pisemske pošte na progi Ljubljana-Jesenice. (Glej: Dodatek II. — Siehe: Anhang II.) Ta interpelacija je naslovljena na c. kr. deželno vlado in jaz jo izročam gospodu deželnemu predsedniku.

Sedaj prestopimo k točki:

2. Priloga 227. Poročilo deželnega odbora z načrtom zakona glede zgradbe hudournikov ob deželni cesti Brod ob Kolpi-Čabar in ob okrajni cesti Čabar-Trava.**2. Beilage 227. Bericht des Landesauschusses mit dem Gesetzentwurfe, betreffend die Verbanung der Wildbäche an der Landesstraße Brod a. d. Kulpa-Čabar und an der Bezirksstraße Čabar-Obergras.**

Gospod poslanec Jaklič ima besedo za formalni predlog.

Poslanec Jaklič:

Visoka zbornica! Ker je zadeva, katero obravnava poročilo deželnega odbora v prilogi 227. zelo nujna, predlagam v smislu § 24. poslovnika, da se takoj sedaj reši v zbornici.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Jaklič nasvetuje, naj se poročilo deželnega odbora v prilogi 227. takoj vzame v razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o tem formalnem predlogu.

Tisti gospodje, ki so za to, da se to poročilo deželnega odbora takoj vzame v razpravo, naj izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in torej prosim gospoda referenta deželnega odbora, da uvede razpravo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Stvar je jako nujna. Gre se tukaj za enega najbolj zanemarjenih krajev kranjske dežele, namreč dela kočevskega okraja ob hrvaški meji. Pokrajina je popolnoma ločena od drugega sveta, komunikacije so silno slabe, tako da se vse, kar je moškega sveta, izseljuje. Samo v krošnjarstvu najdejo ti ljudje še nekaj zaslužka. Neobhodno potrebno je, da se temu kraju vsaj najnujnejše preskrbi, sicer bodo Osilničani, kakor so nam že rekli, res ušli pod ogrsko krono. Hrvaški del ceste je mnogo boljši od kranjskega; poleg tega delajo škode na kranjski cesti še hudourniki. Poljedelsko ministrstvo je k zgradbenim stroškom v znesku 34.000 K dovolilo prispevek 70%. Torej imamo podlago, na kateri lahko sklepamo zakon o ureditvi hudournikov.

Predlagam torej, da visoka zbornica sprejme zakon, ki je tiskan v prilogi 227., na strani 4.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga predlaga prehod v nadrobno razpravo.

Ali želi kdo besede v generalni debati?

Gospod poslanec Bartol ima besedo.

Poslanec Bartol:

Ker so meni razmere dotičnih krajev dobro znane, zaradi tega toplo podpiram predlog gospoda referenta. Zadeva je silno nujna in skrajni čas je, da se tem ljudem pride na pomoč.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je splošna debata zaključena in mi bomo sedaj najprej glasovali o prestopu v nadrobno razpravo.

Gospodje, ki ste za prehod v specialno debato, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in jaz torej prosim gospoda poročevalca, da prestopi v specialno debato.

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Predlagam, da se sprejme zakon en bloc, kakor je predložen, namreč, da se sprejmejo §§ 1., 2., 3., 4. in 5.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Želi kdo besede k temu ali onemu paragrafu? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrjujete §§ 1., 2., 3., 4. in 5., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Lampe:

Predlagam, da se sprejmeta uvod in naslov.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede, — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) prosim glasovati.

Gospodje, ki ste za naslov in uvod, prosim blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Lampe:

Predlagam, da se sprejme zakon v celoti.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrdite zakonu v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto in ta točka je s tem rešena.

Točko:

3. Priloga 228. Poročilo deželnega odbora o dovolitvi posojila v znesku 1.803.200 K mestni občini Ljubljanski,

3. Beilage 228. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung der Stadtgemeinde Laibach zur Aufnahme eines Darlehens per 1.803.200 K,

bomo zapostavili, in sicer jo zapostavim za 7. točko, torej pred točko 8., in torej pride sedaj na vrsto točka:

4. Priloga 230. Poročilo deželnega odbora o regulaciji potoka Želimpljice in zagrabi v Želimpljico se stekajočih hudournikov.

4. Beilage 230. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Regulierung des Baches Želimpljica und Verbannung der in denselben sich ergießenden Wildbäche.

Poslanec dr. Šusteršič:

Prosim besede v formalnem oziru!

Visoka zbornica! Predlagam v smislu § 24. poslovnika, da se ta točka dnevnega reda brez odsekovnega razpravljanja takoj reši.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič predlaga, da se poročilo deželnega odbora v prilogi 230. takoj reši, ne da bi se poprej odkazalo kakemu odseku.

Gospodje, ki ste za ta formalni predlog, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Povabim gospoda referenta deželnega odbora da o tej stvari in merito poroča.

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Tu se gre zopet za uravnavo hudournikov. Stvar je nujna in pokazala se je potreba hitre uravnave zlasti pri zadnji povodnji. Voda je zopet povzročila veliko škode, vsako nadaljne čakanje bi stvar poslabšalo in zato je nujno potrebno, da se čimprej ti hudourniki uredi. Uravnava v Želimpljico se stekajočih hudournikov ni v nobeni organični zvezi z osuševanjem barja, kakor je pri Iški, in zaradi tega mora Iška čakati, dočim se uravnava Želimpljice lahko takoj izvrši. Država je dovolila 50% prispevek iz melioracijskega zaklada s pogojem, da se podjetje uredi z deželnim zakonom v smislu § 4., točke 1., zakona z dne 30. junija 1884, drž. zak. št. 116. Torej imamo podlago, da rešimo zadevo z zakonom, in zato predlagam, da visoka zbornica sprejme zakonski načrt, kakor je tiskan v prilogi 230. ter o njem prestopi v specialno razpravo.

Deželni glavar:

Otvaram splošno razpravo.

K besedi je oglašen gospod poslanec dr. Šusteršič.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Uravnava v Želimpljico se stekajočih hudournikov je res nujna potreba in skrajni čas je, da se izvrši. Zato pozdravljam ta predlog v imenu svojih volilcev kar najtopleje. S posebnim zadovoljstvom konstatujem, da je stavbni urad izpolnil svojo nalogo tudi v tem, da je izdelal načrt za uravnavo spodnjega dela Želimpljice, uravnava, ki bo zagrabi hudournikov morala takoj slediti.

Pri tej priliki bi visoki deželni zbor opozoril tudi na neko drugo neobhodno potrebno zgradbo in uravnava v ljubljanski okolici, namreč na uravnava Račne, in dovolim si v tem pogledu pobijati nek nazor, ki se goji, kakor sem izvedel, v deželnem stavbnem uradu. Deželni stavbni urad je namreč mnenja, da je pri takih uravnava vprašati

vselej, ali so troški uravnave v soglasju, v pravem razmerju z vrednostjo zemljišč, ki pridejo tu v poštev. To stališče ni pravilno, ker, gospoda moja, gre se v danem slučaju za to, da se ohranijo kmetske rodbine na domači grudi, da se ne pozgubi vsled izselitve neprecenljivi kapital za narod in deželo, delavno kmečko prebivalstvo. S tega stališča je presojači uravnava Račne, ker drugače dotične kmetske rodbine obstati ne morejo na tej zemlji.

Sklepam in priporočam, da se predloženi zakon sprejme.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Lampe:

Predlagam, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospodje, ki ste za prehod v nadrobno razpravo, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Prosim torej gospoda poročevalca, da uvede špeciialno razpravo.

Poročevalec dr. Lampe:

Predlagam, da se nespremenjeno sprejmejo §§ 1., 2., 3., 4. in 5.

Deželni glavar:

Vprašam, gospodje, ali se kdo oglasi k besedi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bomo glasovali, in sicer skupno o §§ 1., 2., 3., 4. in 5. in gospodje, ki ste za te paragrafe, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Lampe:

Predlagam, da se sprejmeta še uvod in naslov, kakor sta predložena.

Deželni glavar:

Gospodje, ki ste za uvod in naslov, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Lampe:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nasvetuje glasovanje v celoti.

Gospodje, ki pritrdite zakonskemu načrtu v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Točko:

5. Priloga 231. Poročilo deželnega odbora o zgradbi nove deželne hiše,

5. Beilage 231. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau eines neuen Landhauses,

odkazujem finančnemu odseku.

In sedaj je na vrsti točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

a) o nujnem predlogu poslanca Pibra in tovarišev v zadevi zakona za izboljšanje pašnikov. (St. XLIII.)

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

a) über den Dringlichkeitsantrag des Abgeordneten Piber und Genossen, in Betreff des Gesetzes, betreffend die Verbesserung der Hutweiden. (J. XLIII.)

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Pri zadnjem zasedanju sklenili smo zakon o izboljšanju pašnikov. § 10. se glasi (bere — liest):

„Izboljšani pašnik se brez dovoljenja c. kr. deželne vlade, ki ima o tem zaslišati deželni odbor, ne sme odtegniti svojemu namenu.“

Die nach diesem Gesetze meliorierte Hutweide kann ohne Einwilligung der k. k. Landesregierung, die den Landesauschuss hierüber einzuvernehmen hat, ihrer Bestimmung nicht entzogen werden.“

V prejšnjem paragrafu pa je označeno, da ima vsa izboljševalna dela in sploh vse projekte izvrševati agrarna oblast. Torej ni označena enotna oblast. Radi enote pri postopanju sem si tedaj usojal staviti samostojni predlog, katerega je ustavni odsek tudi sprejel in katerega prosim, da visoka zbornica sprejme.

Predlog ustavnega odseka se glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

§ 10 načrta zakona o izboljševanju pašnikov, sklenjenega v XIV. seji dne 13. oktobra 1909, dobi pristavek:

Dokler obstoje v § 7 omenjene agrarske oblasti je namesto c. kr. deželne vlade poklicana c. k. deželna komisija za agrarske operacije, dajati to dovoljenje.

Für die Dauer des Bestandes der im § 7 erwähnten Agrarbehörden ist zur Erteilung dieser Be-

willigung an Stelle der f. f. Landesregierung die f. f. Landeskommission für agrarische Operationen berufen."

To je nekako dopolnilo k zadnjič sklenjeni postavi, in jaz prosim, da visoka zbornica sprejme ta predlog.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Točko:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

b) o samostojnem predlogu poslanca dr. Lampeta in tovarišev o izkoriščanju vodnih sil za deželna podjetja (k prilogi 204, in 186 Pet.),

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Dr. Lampe und Genossen, betreffend die Ausnützung der Wasserkräfte für Landesunternehmungen (zur Beilage 204 und 186/Pet.),

bom jaz tudi zapostavil, in sicer pride na vrsto takoj po točki 3.: Priloga 228, poročilo deželnega odbora o dovolitvi posojila v znesku 1.803.200 K mestni občini ljubljanski, — tedaj pred točko 8. dnevnega reda.

Pride torej na vrsto točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

c) o poročilu deželnega odbora, s katerim predlaga načrt novele k zakonu z dne 26. oktobra 1887, dež. zak. št. 2 ex 1888, o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi dotičnih skupnih pravic do njih uživanja in oskrbovanja. (k prilogi 111.)

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

c) über den Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Entwurf einer Novelle zum Gesetze vom 26. Oktober 1887, R. G. Bl. Nr. 2 ex 1888, betreffend die Teilung gemeinschaftlicher Grundstücke und die Regulierung der hierauf bezüglichen gemeinschaftlichen Benützungs- und Verwaltungsrechte vorgelegt wird. (zur Beilage 111.)

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Pred seboj imamo poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt novele k zakonu z dne 26. oktobra 1887, dež. zak. št. 2 ex 1888, o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi dotičnih skupnih pravic do njih uživanja in oskrbovanja. S tem načrtom novele se je intenzivno pečal upravni odsek in prišel do prepričanja, da je ta načrt za naše gospodarske razmere ne le umesten, ampak tudi živo potreben. Naj mi bo dovoljeno, to podpreti s par besedami.

Zakon z dne 26. oktobra 1887 je dovoljeval, da so mogli prositi posestniki za razdelbo, že ako se jih je oglasila polovica. S tem je bilo že precej omogočeno, da se je moglo takrat oglašati za razdelbo. Šlo je še dalje, vedno dalje. Takrat je veljala teorija, rekel bi, že neka moda, da se je smatralo, da ima gospodarstvo svoj obstoj le v travnikih in zemlji sami kot taki, torej v polju. Na pašnike se pravzaprav takrat ni nič mislilo, ampak imelo se je pred očmi samo, da je to nekultiviran svet, ki se ne more zboljšati in ga je zato treba razdeliti. Tej teoriji je dal duška naš deželni zbor, ko je v noveli z dne 3. septembra 1894 omejil število provokantov še dalje, namreč, da jih zadostuje ena tretjina. Ta tretjina se je pač lahko dobila. Razlogi, da se je našlo dovolj provokantov, so bili mnogokrat različni. Največkrat, ker pravice posameznikov niso bile urejene, kakor bi morale biti, vsled česar so se našli razni malkontenti; velikokrat pa je bil vzrok čisto drugačen. Mali posestniki s hišico so hoteli priti do koščka sveta potom razdelbe. Vsled tega je nastalo hujskanje od ust do ust, tretjina posestnikov se je kmalu našla, ti so vložili prošnjo pri agrarni operaciji, to je provocirali so razdelbo, in agrarna operacija je morala pričeti z delom, to pa na velik kvar in škodo prebivalstvu, zlasti kmetijstvu.

Mislim, da se mi ne treba sklicevati na moja zadnja izvajanja. Takrat sem že omenil, da je teorija samo za zboljšanje travnikov popolnoma napačna, ampak da potrebuje žival za razvoj ravnokotnega svežega zraka in gibanja na prostem, kakor človek. Ne dolžim nikogar, ampak pravim le, da je kriva teorija, moda, da se je predaleč šlo s temi razdelbami. Hvala Bogu, da so strokovnjaki sedaj prišli do prepričanja, da so bile te razdelbe v velik kvar posameznemu živinorejcu, ki so ga morale dovesti v gospodarski pogin, in da so začeli misliti in prevdarjati, kako bi se škodo, ki so jih take razdelbe storile, dalo popraviti in dobiti kako remeduro.

Zakon, katerega imamo pred seboj, je nekaka taka remedura.

Opozarjam le, koliko se je storilo v tem oziru v kvar kmetijstvu na Notranjskem, dasi so tam gotovo drugačne razmere, nego na Gorenjskem. Popolnoma soglašam tam, kjer je dovolj takega prostora v dolini, ki se da izpremeniti iz pašnika v travnik, ako še preostaja pašnikov, da se oboje lahko razdeli, tam pa, kjer je pašnik potreben, iz-

preminjati ga v njive, se mi zdi gospodarsk nezmysel, ker dotični posestnik izgubi možnost, živino gojiti na prostem. kar je *conditio sine qua non* uspešni živinoreji. Omenjam le, kaj se je izvršilo glede pašnika Milonja, ki obsega kakih 120 oralov. Stem, da se je ta pašnik razdelil, niso pridobili ljudje ničesar, marveč sedaj nimajo od pašnika nič, kajti za drugo vrsto kulture ni pripraven, ker je previsok. Sedaj ljudje nimajo nič več paše in tožijo po tistih boljših časih, ko so smeli izvrševati pašo na pašniku Milonja. Podobno je v Koritnici pri Zagorju in žalibog tudi v Bohinju.

Dobro, da se je zgodilo tam to samo enkrat, in sicer v podobčini Savica. Tam so bili tudi taki malkontenti, ki so provzročili provokacijo in izvršili razdelbo, da so si pridobili nekaj novcev, ki so jih potem porabili na ta ali oni način. Sedaj stojijo ti ljudje pred alternativo, ali da opuste živinorejo ali pa da si zopet napravijo skupne pašnike. Nekateri so na svojih kosih zasadili drevesa, drugi so jih spremenili v travnike, katere so ogradili, toda pašne pravice hočejo na škodo drugih še vedno izvrševati; torej sebi v prid delajo, drugim pa delajo krivico. K meni so že prišli pametni, dobro situirani gospodarji, ki gredo za tem, da bi se dobil kak modus, po katerem bi se mogli zediniti in zopet izvrševati neobhodno potrebno skupno pašo. Upam, da bo se to dalo izvršiti na podlagi novega zakona.

Stem sem hotel le pokazati, kako velika krivica se je na marsikaterih krajih vršila v okviru postave. Zatorej pa je naša dolžnost, da to popravimo in rešimo, kar se še rešiti da.

Ta naš zakonski načrt, katerega je vlada predložila deželnemu odboru, ima vse te možnosti v sebi. Namen tega načrta je namreč, kolikor mogoče otežkočiti in obremeniti razdelitev pašnikov in vseh kulturnih delov, ki so potrebni gospodarskemu razvoju. Sem pa ne spadajo samo planine in pašniki, ampak tudi gozdi. Za to poklicana oblast je le agrarna operacija, katera že leta blagonosno in blagohotno deluje v prid naših kmetov in živinorejcev. Poprej je morala agrarna operacija kot oblast izvrševati ta krivični zakon, sedaj pa postane zaščitnica in varhinja kmetijstva na podlagi novega zakona. Zato bodo pa tudi kmetovalci hvaležni, ko stopi v veljavo novi zakon. Ona sama odločuje, ako so se zglasili provokanti, ali je razdelitev potrebna ali ne, ne pa ona tretjina, ki je poprej imela vso oblast; ona bo videla, ali je razdelitev primerna in ali ne preti ž njo nevarnost skupnosti, gospodarstvu ali javni koristi. Torej ona tretjina nima odslej nobene veljave več; namesto nje stopi sedaj agrarna operacija z vso svojo močjo in varstvom.

Upravni odsek torej predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Zakonski načrt se nespremenjen po predlogu dež. odbora odobri in deželnemu odboru naroča, da mu Najvišjo sankcijo pridobi.“

Mislim, da sem dovolj podprl v generalni debati namen in pomen ter fundament zakona, in prosim za prehod v specialno razpravo. (Odobranje na levi. — Beifall links).

Deželni glavar:

Otvaram generalno debato. Ako nihče ne želi besede, — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) bomo glasovali o predlogu na prehod v specialno debato.

Gospodje, ki ste za prehod v specialno razpravo, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Gehdriest.)

Sprejeto.

Nadrobno razpravo bi jaz vodil tako, da bi stavljal v debato najprej §§ 1. do inkl. 5. Druga razprava bo potem o §§ 6. do inkl. 15.

Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo o prvih petih paragrafih.

Poročevalec Piber:

Predlagam, da se sprejmejo vsi ti §§ 1., 2., 3., 4. in 5., kakor jih predlaga upravni odsek.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej prosim glasovati skupno o teh paragrafih.

Gospodje, ki pritrjujete §§ 1. do vštega 5., blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Gehdriest.)

Sprejeto.

In sedaj so v razpravi §§ pričenši od 6. do vštetega 15.

Poročevalec Piber:

Ravnotako predlagam, da se nespremenjeno sprejmejo §§ 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14. in 15.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki ste za paragrafe pričenši od § 6. do konca tega zakona, torej do § 15., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gehdriest.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto uvod in naslov.

Poročevalec Piber:

Predlagam, da se sprejmeta uvod in naslov.

Deželni glavar:

Gospodje, ki so za uvod in naslov, izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Gehdriest.)

Sprejeto.

Poročevalec Piber:

K temu zakonu bi se predrznil še sledeče pripomniti. Nemški tekst je pravilen razun ene besede v drugem odstavku § 10., kjer se ima beseda „Statthaltere“ nadomestiti z besedo „Landesregierung“. Slovenska prestava je pa silno mizerabel in zato predlagam, da skleni visoki deželni zbor, da se deželni odbor pooblasti, da sme v slovenskem tekstu, kar se tiče jezika, izvršiti sam primerne nebitvene spremembe.

Deželni glavar:

Gospodje, ki ste za ta predlog gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefächelt.)

Je sprejet, in sedaj bomo še glasovali o zakonu v celoti.

Gospodje, ki ste za zakon v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefächelt.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

d) o poročilu deželnega odbora, s katerim se predlaga zakonski načrt glede izpremembe zakona z dne 7. listopada 1900, dež. zak. št. 28 o zložbi poljedelskih zemljišč. (k prilogi 215.)

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

d) über den Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Gesetzentwurf über die Abänderung des Gesetzes vom 7. November 1900, R. G. Bl. Nr. 28, betreffend die Zusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke vorgelegt wird. (zur Beilage 215.)

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica!

V zadnjem zasedanju je stavil tovariš dr. Krek v deželnem zboru resolucijo, naj deželni odbor proučava, kako bi se mogle napake, ki so nastale z razdelbo zemljišč in katere sem poprej omenil, popraviti, in nasvetoval, naj se predloži zakonski načrt o zložbi poljedelskih zemljišč. Deželna komisija oziroma ministrstvo za poljedelstvo pa je izdalo in izročilo deželnemu odboru zakonski načrt o komasaciji ali zložbi poljedelskih zemljišč. Ta zakon omogočuje ali olajšuje zložbo in popravlja to, kar je prejšnji zakon o razdelbi zemljišč zakrivil in kar se je na njegovi podlagi tekom let napačnega izvršilo. Kakor ima zakon, o katerem sem poročal pri prejšnji točki, namen otežkočiti razdelbo, tako hoče zakon, ki ga imate sedaj pred

sabo, olajšati zložbo. Ta zakon ima namen, olajšati vso proceduro pri zložbi zemljišč. Sedanji načrt se glede zložbe zemljišč ne ozira na toliko malenkosti, kakor prejšnji zakon z dne 7. novembra 1900, ampak sedanji zakon določa ravno v paragrafi, v katerih prejšnji zakon popravlja ali izpolnjuje, da lahko agrarna operacija izpelje zložbo, ako se zgodi le tretjina lastnikov k zložbenemu ozemlju spadajočih zemljišč in ako katastralni čisti donos zemljišč teh lastnikov znaša več nego polovico katastralnega čistega donosa zemljišč vsega zložbenega ozemlja, ali pa, ako zahteva zložbo polovica lastnikov zložbenega ozemlja, ne glede na katastralni čistidonos. Ravnotako olajšuje ta zakon zložbo s tem, da je privzel tudi gozde, katere je prejšnji zakon izključeval. Za zložbo gozdov zadostuje, ako se zgodi le polovica lastnikov. To je velikega pomena tam, kjer hoče ljudstvo priti do pametnejšega, modernejšega gospodarstva potom zložbe zemljišč.

Veliko važnost pokladam na ta zakon tudi v tem oziru, da pridejo v posest oddelilnih zemljišč udeleženi gospodarji takoj, ko se je izvršilo zakoličenje zložbenega načrta. Po prejšnjem zakonu so prišli še le tedaj v posest, ko je bilo že vse prizivno postopanje končano, kar je bilo silno nevarno, ker je nazadje še lahko vse padlo v vodo. Seveda je ta posest le provizorna, vendar pa mora biti dovoljna garancija, da se ni bati vsled tega nikomur nobene škode; ta olajšava je zares velikega pomena.

Najvažnejši moment pri tem zakonu pa je, da odpade tisti nesrečni poslednji paragraf, po katerem je bilo vse odvisno pri zadnji obravnavi od skupnega glasovanja in je lahko eden sam vse podrl, kar se je prej naredilo; vse je bilo uničeno, ako je en sam proti glasoval. To sedaj odpade.

Vsa ta dela izvršuje agrarna operacija. Ker upam, da bo imelo naše ljudstvo v doglednem času zmisla za komasacije, bo ta zakon velikega pomena za naše gospodarstvo. Če bi pa kdo hotel očitati, da naše ljudstvo morda še ni zrelo za komasacijo, mu odgovarjam že v naprej tako-le: Tudi če ne pride vse precej v tir, moramo računati s tem, da je naše ljudstvo nadarjeno, in če ga bomo v časopisju, v tečajih in predavanjih opozarjali na možnost komasacije in mu pojasnjevali namen zložb, sem prepričan, da se bo naše ljudstvo kmalu v večji meri posluževalo dobrote tega zakona. (Odobranje na levi. — Beifall fünf.)

Upravni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Zakonski načrt o zložbi poljedelskih zemljišč se nespremenjen, kakor ga predlaga deželni odbor, odobri in deželnemu odboru naroča, da temu zakonu pridobi Najvišje potrjenje.“

Predlagam prehod v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga prehod v nadrobno razpravo.

Ali želi kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o prehodu v nadrobno razpravo.

Gospodje, ki ste za prehod v specialno debato, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

V nadrobni razpravi bi jaz dal v prvi del §§ 2., 3., 9., 18., 66. in 68. Potem v drugo razpravo §§ 84., 95., 96., 97., 104. in 105. In v tretjo razpravo pridejo potem §§ 123., 126. in 127.

Torej prosim gospoda poročevalca, da uvede najprej razpravo o prvem oddelku.

Poročevalec Piber :

Predlagam, da se §§ 2., 3., 9., 18., 66 in 68. sprejmejo en bloc nespremenjeno.

Deželni glavar :

Gospod poročevalec predlaga, da se ti paragrafi sprejmejo nespremenjeno.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne — bomo glasovali o tej prvi skupini.

Gospodje, ki ste za predlog gospoda poročevalca, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

Sedaj pride druga skupina počenši od § 84. do § 105.

Poročevalec Piber :

Ravnotako predlagam, da visoka zbornica sprejme en bloc §§ 84., 95., 96., 97., 104. in 105.

Deželni glavar :

Hoče kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej prosim glasovati.

Gospodje, ki ste za to, da se tudi paragrafi počenši od § 84. do inkl. § 105. sprejmejo nespremenjeno, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

Poročevalec Piber :

Nadalje prosim, da se sprejmejo en bloc tudi naslednji paragrafi in sicer §§ 123., 126. in 127. in ž njimi skupaj člen I.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki ste za predlog gospoda poročevalca, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

Poročevalec Piber :

Dalje predlagam, da se sprejme nespremenjeno, kakor ga predlaga upravni odsek, člen II.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki ste za člen II., da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

Poročevalec Piber :

Ravnotako predlagam, da se sprejmeta uvod in naslov k temu zakonu.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej glasujemo.

Gospodje, ki ste za uvod in naslov, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

Poročevalec Piber :

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar :

Gospodje, ki pritrjujete načrtu zakona v celoti, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschiehet.)

Sprejeto.

Na vrsto pride sedaj točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

e) o poročilu deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona v zadevi nove uredbe in odkupa urejenih pravic drvarjenja, paše in prejemanja gozdnih pridelkov ter zavarovanja pravic gozdnih upravičencev. (k prilogi 221.)

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses :

e) über den Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Neuregulierung und Ablösung der regulierten Holz-, Weide- und Forstprodukten-Bezugsrechte, sowie betreffend die Sicherung der Rechte der Eingeforsteten vorgelegt wird. (zu Beilage 221.)

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Pred seboj imamo nadaljni zakonski načrt, katerega nam predlaga deželni odbor, da ga pretresamo in o njem sklepamo, to je načrt zakona v zadevi nove uredbe in odkupa urejenih pravic drvarjenja, paše in prejemanja gozdnih pridelkov ter zavarovanja pravic gozdnih upravičencev.

Kar se tiče pravic drvarjenja in prejemanja gozdnih pridelkov, se mi zdi, da nima ta zakon velikega pomena za našo deželo, kajti gozdne pravice glede dobave kuriva itd. so v naši deželi po večini že odpravljene po odvezni komisiji. Glede servitutnih pravic pa imamo še marsikaj važnega, kar je neobhodno potrebno, da se postavodajalnim potom zboljša na korist našega kmeta. Sicer imajo take servitutne pravice večinoma naši Gorenjci v radovljiškem okraju; tudi imajo nekatere pravice za dobavo drv za kočje, to je stavbnega lesa, in pa tudi drv za kurjavo v poletnem času, ko izvršujejo svoje planšarstvo; toda vse to ni bistveno, ampak glavna stvar je pašna pravica.

Sedaj bi pravzaprav moral preiti na žalosten kapitel, ki je velika rakrana našega gospodarstva; govoriti bi moral o pašnih pravicah verskega zaklada. Kajti naši živinorejci v radovljiškem okraju imajo poleg svojih lastnih planin tudi pravico, izvrševati servitutne pravice v bližnjem gozdu verskega zaklada. Po odveznih komisijah leta 1885. in že veliko prej dvakrat so bile te servitutne pravice urejene, ampak za marsikatero občino ne v korist kmeta - živinorejca. Tukaj bi se dalo kritikovati marsikatero osebo, toda tega ne bom storil. To je sedaj postava, in te prenarediti ne moremo; le izvrševanje pašnih pravic, v kolikor pri tem živinorejci krivico trpe, to moramo potom zakona, ki ga imamo pred seboj, zboljšati na korist kmeta.

Nove uredbe namen je, glede na pomanjkljiva določila v uredbenih listinah in na spremembe razmer, ki so nastale tekom časa, dati potom zakonodaje precizna določila za izvrševanje užitnih pravic.

Pri pašnikih nimajo in niso imeli naši ljudje nobene pomoči in nobenega varstva; prepuščeni so bili v tem oziru povsod in vedno le organom, ki nadzorujejo gozde. Gozdna postava varuje pač lastnika gozda, kmeta pa, ki je solastnik, ker ima servitutne pravice do gozda, ne varuje absolutno nič, temveč ga še lahko kaznuje in zahteva od njega odškodnino za storjeno pašo, — škoda, ki v okviru zakona ne eksistira. Ker je pa to državni zakon, ga deželni zbor ne more spremeniti; to spada v državni zbor. Ker pa imamo agrarne operacije v varstvo kmeta, ga morajo te kot njegove varuhinje na drugem posestvu, v tem slučaju na imetku verskega zaklada, pri odkazovanju paše varovati na ta način, da jemljejo ozir na lahko in neovirano možnost paše. To je lepo izraženo v § 5.

Potem je ta postava velikega pomena tudi zato, ker bo smela in mogla agrarna operacija tako varstvo tudi izvrševati in zahtevati od ver-

skega zaklada ali drugega posestnika, da bo moral predložiti načrt, predno bo zabranil kak svet za pašo, da bodo morali poklicani biti na dogovor tudi tisti, ki imajo servitutne pravice in da bo agrarna operacija varovala kmeta nasproti premoči pod tem ali onim imenom. V tem tiči vsa moč te postave, da bode mogel kmet, če se mu krivica godi, protest vložiti in po agrarni operaciji zahtevati pravilno ali vsaj tako pašo, katero bo v resnici mogel izvrševati. Sedaj je drugače. Kjerkoli se dotičnemu gozdnemu oskrbniku zljubi ali kjer za potrebno spozna, tam zaklinči svet in zabrani pašo; tako onemogoči pašo tudi na takem svetu, kjer ima kmet po odvezni komisiji pripoznano pravico do paše. Kako bo gnil kmet svoje krave cele ure daleč skozi zaklinčan svet? To je nemogoče. Sedanji zakon pa bo dal našim kmetom v resnici možnost, da bodo mogli izvrševati servitutne pravice, ki jim gredo.

Upravni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Zakonski načrt, s katerim se predlaga načrt zakona v zadevi nove uredbe in odkupa urejenih pravic drvarjenja, paše in prejemanja gozdnih pridelkov ter zavarovanje pravic gozdnih upravičencev se nespremenjen, kakor ga predlaga deželni odbor, odobri, deželnemu odboru se naroči, naj istemu zakonu izposluje Najvišje odobrenje.“

Mislim da sem s tem malim uvodom dovolj pojasnil važnost tega zakona.

Prosim torej, da prestopi visoka zbornica v podrobno razpravo o tem zakonskem načrtu.

Deželni glavar:

Generalna debata je otvorjena.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o prehodu v specialno debato.

Tisti gospodje, ki ste za predlog gospoda referenta, da se o tem zakonskem načrtu prestopi v specialno razpravo, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto, in sedaj preidemo v nadrobno razpravo, katero bi jaz razdelil po poglavjih, torej v 4 skupine. Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo o § 1. s poglavjem I, obsegajočem §§ 2. do inkl. 9.

Poročevalec Piber:

Predlagam, da se nespremenjeno sprejme § 1. in ob enem poglavje I. torej §§ 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. in 9., kakor so tiskani.

Deželni glavar:

Gospod referent predlaga, da se nespremenjeno sprejme § 1. s poglavjem I, torej s §§ 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. in 9.

Ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
 Ker ne, bomo glasovali.
 Gospodje, ki ste za predlog gospoda poro-
 čevalca, prosim, ustanite.
 (Zgodi se. — Gefchieht.)
 Sprejeto.
 Sedaj pride II. poglavje počenši s § 10. do
 inkl. § 22.

Poročevalec Piber:

Istotako predlagam, da se en bloc sprejme
 II. poglavje torej §§ 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16.,
 17., 18., 19., 20., 21. in 22.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k tem paragrafom?
 (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
 Ker ne, bomo skupno o njih glasovali.
 Gospodje, ki ste za II. poglavje s §§ 10. do
 inkl. 22., prosim, ustanite.
 (Zgodi se. — Gefchieht.)
 Sprejeto.
 Sedaj pride III. poglavje, §§ 23. od inkl. 28.

Poročevalec Piber:

Predlagam, da se sprejme III. poglavje „za-
 varovanje urejenih užitnih pravic gozdnih upravi-
 čencev“, torej §§ 23., 24., 25., 26., 27. in 28.,
 kakor jih predlaga upravni odsek.

Deželni glavar:

Hoče kdo besede?
 (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
 Ker ne, glasujmo.
 Gospodje, ki ste za sprejetje III. poglavja, to
 je za paragrafe počenši od 23. do vštetega 28. be-
 sedila tiskanega načrta, izvolite ustati.
 (Zgodi se. — Gefchieht.)
 Sprejeto.
 In sedaj pride na vrsto IV. poglavje, ki ob-
 sega paragrafe počenši od 29. do vštetega 42.

Poročevalec Piber:

Prosim, da sprejme visoki deželni zbor tudi
 še poglavje IV. „oblasti in postopanje“, torej §§
 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39.,
 40., 41. in 42. nespremenjeno.

Deželni glavar:

Gospod referent predlaga nespremenjeno
 sprejetje poglavja IV., to je paragrafov počenši
 od 29. do inkluзивno 42.
 Debata je otvorjena, želi kdo besede?
 (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
 Ne, torej glasujmo.

Gospodje, ki ste za IV. poglavje s paragrafi,
 počenši od 29. do vštetega 42., prosim, ustanite.
 (Zgodi se. — Gefchieht.)
 Sprejeto.

Poročevalec Piber:

Glede naslova predlagam, da se sprejme,
 kakor ga predlaga upravni odsek, glede uvoda
 pa predlagam spremembo, da naj se namesto „S
 pritrditvijo deželnega zbora“ reče „Po nasvetu de-
 želnega zbora“ in istotako naj se v nemškem tekstu
 namesto „Mit Zustimmung“ reče „Über Antrag“.

Deželni glavar:

Gospodje, ki ste za naslov in uvod zakona
 s spremembo, kakor jo predlaga gospod poroče-
 valec, naj se namesto „S pritrditvijo — Mit Zu-
 stimmung“ reče „Po nasvetu — Über Antrag“, pro-
 sim, da izvolite ustati.
 (Zgodi se. — Gefchieht.)
 Sprejeto.

Poročevalec Piber:

Predlagam glasovanje v celoti.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?
 (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
 Ker ne, prosim gospode, ki se strinjate z
 zakonskim načrtom tudi v celoti, da izvolite ustati.
 (Zgodi se. — Gefchieht.)
 Sprejeto.
 Na vrsto pride točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

f) o prošnji občine Stari Trg pri Po-
 ljanah, glede zgradbe projektovanih
 cest v Poljanski dolini. (686/Pet.)

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

f) über die Petition der Gemeinde Alten-
 markt bei Bölland, wegen Ausbaues der
 projektierten Straßen im Böllander-Tale.
 (686/Pet.)

Poročevalec Košak:

Visoka zbornica! V imenu upravnega odseka
 usojam si poročati o prošnji občine Stari trg pri
 Poljanah glede zgradbe projektovanih cest v Po-
 ljanski dolini. V tej prošnji navedene cestne zgradbe
 v Poljanski dolini, okraj Črnomelj so več nego
 10 let na dnevnem redu. Projekti so izdelani in
 je na podlagi ogledov na lici mesta od deželnega
 stavbnega urada konstatirano, da so izpeljivi, na
 drugi strani pa te cestne zgradbe tudi v resnici
 potrebne.

Deželni odbor je na podlagi pooblastila, da nega mu od visokega deželnega zbora, obljubil k troškom vseh teh cestnih zgradb, ki so proračunjeni na 148.000 K, prispevek 33⁰/₁₀₀. Tudi cestni odbor črnomaljski je sicer pripravljen prevzeti ostalih 67⁰/₁₀₀, vendar mu z ozirom na siromašnost in na mnoge druge potrebščine ni mogoče samemu pokriti tega okroglo 100.000 K znašajočega prispevka.

Ker sem izvedel pri deželnem odboru, da je z vso gotovostjo pričakovati, da bo država pričela podpirati tudi cestne zgradbe na Kranjskem, kakor jih podpira v Dalmaciji, Istri in na Južnem Tirolskem, priporočam, da se predležeča prošnja odstopi deželnemu odboru z naročilom, da se bo trudil izposlovati za zadevne cestne zgradbe čim višjo državno podporo.

Predlog upravnega odseka se pa glasi (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja za zgradbo projektovanih cest v Poljanski dolini (686/Pet.) se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da izposluje k stroškom teh nujno potrebnih cest čim najvišjo državno podporo.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Matjašič.

Poslanec Matjašič:

Visoka zbornica! Pozdravljam z veseljem predlog gospoda tovariša Košaka in prosim, da izposluje deželni odbor k troškom teh nujno potrebnih cest čim najvišjo državno podporo. Ako država prispeva za cestne zgradbe v Dalmaciji in Istri, je pač opravičeno zahtevati od nje, da stori kaj tudi za Belokrajino, o kateri moram konstatirati, da je morda v celi naši državi in deželi ni bolj zapuščene pokrajine. Kako obljudena je bila Belokrajina še pred kakimi dvajsetimi leti in kdor danes tja pride, videl bo cele vasi prazne. In kaj to povzročuje? To povzročuje beda in revščina ljudstva. V tužni domačiji si ljudstvo ne more več pomagati in zato se izseljuje čez morje v daljno Ameriko in druge kraje.

Priporočam torej visoki zbornici in deželnemu odboru, da se na prošnje, dohajajoče iz te pokrajine bodisi v cestnih, bodisi v vodnih in drugih zadevah kolikor le mogoče blagohotno ozirata, da se bo ustreglo njenim gospodarskim potrebam.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geführt.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

g) o samostalnem predlogu poslanca Gangla in tovarišev v zadevi odprave „grabelj“ za ustavljanje plavljenega lesa v Idriji. (Št. XXIX).

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

g) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Gangl und Genossen, betreffend die Abschaffung des Rechens zum Auffangen des Schwimmholzes in Idria. (3. XXIX).

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Gospod poslanec Gangl je stavil nujni predlog v zadevi, da bi se že enkrat odpravile tiste starodavne „grablje“ za ustavljanje plavljenega lesa v Idriji. Upravni odsek, kateremu se je bil ta nujni predlog izročil v posvetovanje, je priznal njega opravičenost in se, zaslišavši tehnika prepričal, da je dotična naprava res pravi unikum tudi v gozdarskem gospodarstvu, ker so vendar vsa druga sredstva na razpolago, da bi se moglo vršiti plavljenje lesa na drug način. Škoda je vsako leto velika, ali gospoda moja, tudi drugi splošni gospodarski razlogi govore za vse potrebne ukrepe, da se ta silno škodljiva naprava odstrani. Skrajni čas je, da se v to pripravi uprava rudnika in idrijskega gozda. Deželni odbor bo gotovo na pomlad, ko se vrne projekt, izdelan za uravnavo Nikave, imel priliko, da se pouči na lici mesta o tej nezmisljeni napravi, in pri tej priliki bo zastopnik deželnega odbora, njegov tehnik, zahteval odpravo grabelj.

Predlagam v imenu upravnega odseka (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da stopi s kmetijskim ministrstvom, katero upravlja državni gozd Idrijski, v dogovor in od njega zahteva takojšnjo odpravo grabelj, katere povzročajo veliko škodo mestu idrijskemu, pa tudi zemljiščem ležečim ob tej vodi, po kateri se plavijo tudi veliki hlodi, ki pri plavljanju zelo škodujejo zemljiščem, katerih bregove odirajo.

O teh pogajanjih naj deželni odbor poroča deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Gangl.

Poslanec Gangl:

Visoka zbornica! Rudarsko mesto Idrija ima dve zanimivosti, rudnik in pa „grablje“, in to sta dve zanimivosti, ki jih nima nobeno drugo mesto v Avstriji. Izmed teh dveh zanimivosti so pa

„grablje“ v materijelnem in zdravstvenem oziru silno škodljive. Zadnja povodenj je dala idrijskemu mestu priliko in povod, da je njegov zastop postavil obširno spomenico o tistih „grabljah“ in jo razposlal na vsa pristojna mesta. Jaz sem stavil svoj nujni predlog, ker se mi je zdelo umestno, da se izreče tudi deželni zbor kranjski za odpravo te naprave, katera škoduje prebivalstvu idrijskega mesta v gmotnem, gospodarskem in tudi zdravstvenem oziru. Bati se je, da bi voda enkrat ne našla poti v rudnik in tako povzročila nesrečo, o katere posledicah danes ne kaže dalje razpravljati. Jaz samo prosim, da visoka zbornica pritrdi sklepu upravnega odseka in potem pa prosim tudi gospoda zastopnika visoke vlade, da se izvoli kar najkrepkeje potegniti za to, da bo vendar že enkrat konec teh „prokletih“ idrijskih „grabelj“. (Veselosť in živijo-klici in ploskanje v središču. — Heiterkeit und Livijo-Mufe und Händeklatschen im Centrum).

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjajo s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

a) o prošnji šolskega vodstva Salezijancev v Rakovniku za zvišanje užitkov vodji in učiteljem te šole in za podelitev javnosti. (Pet. 81, 82.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

a) über die Petitionen der Schulleitung der Salesianer in Kroißenegg um Erhöhung der Bezüge des Leiters und der Lehrer und um Erteilung des Öffentlichkeitsrechtes. (Pet. 81, 82.)

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter die Verhandlung einzuleiten.

Berichterstatter Graf Margheri:

Die Direktion der Schule der Salesianer in Kroißenegg hat mehrere Gesuche eingebracht, daß eine geht dahin, daß der hohe Landtag die Kosten der Bezüge der Lehrerschaft auf den Normalerschulfonds übernehmen möge, der zweite Teil des Gesuches betrifft die Verbesserung der Lehrerbezüge und zwar in dem Sinne, daß dem Lehrpersonal der Anstalt in Kroißenegg auch diejenigen Teuerungs- und Aktivitätszulagen gewährt werden, welche den Lehrern der Volksschule in Laibach zukommen. Der dritte Teil des Petits geht dahin, daß

die Kosten, welche die Anstalt für die Lehrerschaft bereits in den Vorjahren bestritten hat, der Anstalt ersetzt werden.

Nach reiflicher Erörterung des Gegenstandes hat der Finanzausschuß beschlossen, dem hohen Landtage folgende Anträge zu unterbreiten:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Der Landtag nimmt die Bestellung der zweiten und dritten Lehrkraft an der Anstalt der Salesianer genehmigend zur Kenntnis.

2. Der Landesauschuß wird ermächtigt, noch weitere Lehrkräfte an der Anstalt in Kroißenegg anzustellen, wenn sich dies nach den Umständen als notwendig erweist, doch ist dem Landtage in der nächsten Session Bericht zu erstatten.

3. Der Anstalt der Salesianer wird pro praeterito ein Ersatz für die Auslagen für das Lehrpersonal von 3000 K bewilligt.

4. Der Landesauschuß wird ermächtigt, nach Ermessen den Lehrern in Kroißenegg aus dem Landesfonde die Differenz zwischen der Bezahlung der Lehrer in Kroißenegg und den Bezügen der Lehrer an den Volksschulen in Laibach vom 1. Jänner l. J. an zu zahlen.

5. Die Kosten für Substitutionen, welche infolge von Bestellungen von Lehrern an der Anstalt der Salesianer erwachsen, übernimmt der Normalerschulfonds.

6. Die Bestellung weiterer Lehrkräfte an der Schule in Kroißenegg erfolgt im Einvernehmen des Landesauschusses mit der Anstaltsdirektion.

Die Modalitäten hat der Landesauschuß mit der Direktion festzustellen und hierüber dem Landtage in der nächsten Session Bericht zu erstatten.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

b) o prošnji bivše prov. učiteljice Adele Martinz za miloščino. (282/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

b) über die Petition der gewesenen prov. Lehrerin Adele Martinz um Gnadengabe. (282/Pet.)

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter die Verhandlung einzuleiten.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Die provisorische Lehrerin Adele Martinz hat sich um eine Gnadengabe an den hohen Landtag gewendet. Die Lehrerin war aber nur zwei

Jahre aktiv und auch die übrigen Umstände sind derartige, daß der Finanzausschuß der Ansicht war, dieses Gesuch nicht befürworten zu sollen.

Der Finanzausschuß stellt daher den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Gesuche der gewesenen provisorischen Lehrerin Adele Martinz um eine Gnadengabe wird keine Folge gegeben.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

c) o prošnji učiteljice Matilde Achatz za vštetje 4^{1/2} let v službeno dobo. (80/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

c) über die Petition der Lehrerin Mathilde Achatz um Einreihung der 4^{1/2} Jahre in die Dienstzeit. (80/Pet.)

Ich bitte den Herrn Berichterstatter die Verhandlung einzuleiten.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Ich habe namens des Finanzausschusses Bericht zu erstatten über das Gesuch der Lehrerin Mathilde Achatz, geborene Gorjanc in Mitterdorf bei Gottschee um Einrechnung von 4^{1/2} Jahren in die Dienstzeit.

Mathilde Achatz hat im Dezember 1898 infolge Krankheit freiwillig den Dienst verlassen und wurde im April 1903 neuerlich definitiv angestellt. Sie hat dann später mit Genehmigung ihrer vorgesetzten Behörde geheiratet, ist aber als verheiratete Frau Lehrerin in Mitterdorf geblieben.

In Erwägung aller Umstände hat der Finanzausschuß beschlossen, dieses Gesuch dem hohen Hause befürwortend vorzulegen und stellt daher den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Gesuche der Lehrerin Mathilde Achatz, geb. Gorjanc in Mitterdorf um Einreihung der Zeit vom 28. Dezember 1898 bis Ende April 1903 in die Dienstzeit wird Folge gegeben.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

d) o prošnji učiteljske sirote Marije Malenšek ter učiteljske vdove Franje Kalin za podaljšanje in povišanje miloščin. (Pet. 452, 649.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

d) über die Petitionen der Lehrerswaife Maria Malenšek und der Lehrerswitwe Franziska Kalin um Verlängerung und Erhöhung der Gnadengabe. (Pet. 452, 649.)

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, die Verhandlung einzuleiten.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Unter den vielen Gesuchen um Verlängerung der Gnadengaben waren zwei noch zurückgeblieben, die mir in allerletzter Stunde erst zur Berichterstattung zugekommen sind. Es ist das das Gesuch der Lehrerswaife Maria Malenšek und der Lehrerswitwe Franja Kalin um Erhöhung der von ihnen bezogenen Gnadengaben. Bei beiden besteht das gleiche Verhältnis wie bei einer Reihe ähnlicher Gesuche, die bereits ihre Erledigung gefunden haben.

Ich erlaube mir daher nomine des Finanzausschusses den Antrag zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Lehrerswaife Maria Malenšek wird eine Gnadengabe jährlicher 100 K und der Lehrerswitwe Franja Kalin eine Gnadengabe jährlicher 300 K für die Jahre 1910, 1911, 1912 bewilligt.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

e) o raznih prošnjah učiteljskih sirot in vdov za miloščine in vpok. šolskega sluga Štefana Benčina za zvišanje pokojnine. (Pet. 391, 382, 255, 654, 427, 51, 537, 419);

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- e) über verschiedene Petitionen der Lehrers-
waisen und des pensionierten Schuldie-
ners Stefan Benčina um Erhöhung der
Pension. (Pet. 391, 382, 255, 654, 427,
51, 537, 419);

Ich bitte weiter zu referieren.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Der Finanzausschuß erstattet Be-
richt über die Gesuche der Lehrerswaisen Aloisia und
Paula Messner, Minka Rattelj, Maria Sadar, Maria
Fleischmann und der Lehrerswitwe Maria Bozenel für
ihren Sohn Albert, Franziska Papa für ihren Sohn
August, Helene Windisch für zwei Kinder, des Lehrers
Josef Ridel um Gnadengaben, dann des pensionierten
Schuldieners Stefan Benčina um gnadentweise Erhöhung
der Pension.

Diese Gesuche sind nicht in jener Weise instruiert,
daß ich in der Lage gewesen wäre, dem Finanzaus-
schusse positive Anträge zu stellen, es war aber auch
nicht möglich, alle diese Gesuche so einheitlich zu be-
handeln, daß der finanzielle Effekt daraus zu ersehen
gewesen wäre.

Der Finanzausschuß hat daher beschlossen, dem
hohen Landtage den Antrag zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Diese Gesuche werden dem Landesausschuße zur
entsprechenden Erledigung mit der Ermächtigung über-
mittelt, nach Maßgabe der Würdigkeit Gnadengaben
zu bewilligen, wobei die Gesuche der Aloisia und Paula
Messner sowie der Minka Rattelj besonders zu berück-
sichtigen sein werden.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Ravnikar ima besedo?

Poslanec Ravnikar:

Ravnikar ste gospodje čuli, da je tukaj tudi
prošnja za miloščino dveh učiteljskih sirot Alojzije
in Pavline Messner. Povdarjam, da sta ti dve si-
roti v resnici potrebni miloščine, kajti rajni oče,
ki je v Komendi služil nad 53 let aktivno, ni imel
nobene pokojnine, žena tudi ni imela pokojnine
in je kmalu za možem umrla. Zato priporočam
toplo, da se deželni odbor zlasti ozira na ti dve
siroti in jim da kolikor mogoče izdatni miloščini.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu gospoda
poročevalca. Gospodje, ki mu pritrjujete, prosim,
ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj bi bil jaz zato, da bi se skupno ob-
ravnavale točke:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- f) o prošnji učitelja Antona Vodé iz
Zagradca za podporo. (692/Pet.);

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- f) über die Petition des Lehrers Anton
Vodé aus Zagradec um Unterstützung.
(692/Pet.);

- g) o prošnji vodje prisilne delavnice
Alojzija Poljanca za vštetje provizij
in ureditev stalnih užtkov. (577/Pet.);

- g) über die Petition des Zwangsarbeits-
hausdirectors Alois Poljanec um Ein-
rechnung der Provision und Regelung
der stehenden Bezüge. (577/Pet.);

- i) o prošnji prov. paznika prisilne de-
lavnice Valentina Vrančiča za zvi-
šanje provizije, oziroma za podporo.
(Pet. 142, 574);

- i) über die Petition des prov. Zwangsar-
beitshausaufsehers Valentin Vrančič um
Erhöhung der Provision, event. um Un-
terstützung. (Pet. 142, 574);

- l) o prošnji deželnih provizoričnih usluž-
bencev na kmetijski šoli na Grmu
za definitivno nameščenje. (570/Pet.);

- l) über die Petition der landschaftl. provi-
sorischen Bediensteten and der landwirt-
schaftlichen Schule in Stauden um de-
finitive Anstellung. (570/Pet.),
in

- m) o prošnji hišnika kmetijske šole na
Grmu Mihaela Podbevška za pod-
poro. (579/Pet.);

- m) über die Petition des Hausmeisters an
der landwirtschaftlichen Schule in Stauden
um Unterstützung. (579/Pet.).

Ker se pa vse te zadeve tičejo aktivnih urad-
nikov, oziroma uslužbencev, mislim, da ne gre o
njih razpravljati v javni seji, in bi zaradi tega prosil,
da spremenimo sejo v tajno sejo.

Prosim poslušalce na galeriji, da se odstranijo.

(Javna seja prestane ob 11. uri 6 minut dopoldne in se nadaljuje ob 11 uri 17 minut dopoldne. — Die öffentliche Sitzung wird um 11 Uhr 6 Minuten Vormittag unterbrochen und um 11 Uhr 17 Minuten Vormittag wieder aufgenommen.

Deželni glavar:

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Javna seja se nadaljuje, prosim gospoda zapisnikarja dr. Novaka, da prečita zapisnik tajne seje.

Zapisnikar poslanec dr. Novak:

(bere — liest):

„Zapisnik tajne seje deželnega zbora dne 29. prosinca 1910.

Deželni glavar otvori sejo ob 11. uri 6 minut. Poročevalec grof Margheri.

Prošnje: Antona Vode, Alojzija Poljanca, Valentina Vrančiča, Mihaela Podbevšek, se odstopijo deželnemu odboru.

Prošnje: Alojzija Bratina, Franca Valentinčiča, Jožefa Mrvar in Antona Planinšek se odklonijo.

Zapisnik se prečita in deželni glavar zatvori sejo ob 11. uri 17 minut.

Fr. Demšar, l. r. Dr. Fran Novak, l. r.“

Deželni glavar:

In sedaj preidemo k točki:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

h) o prošnjah Barbare Siard, vdove paznika prisilne delavnice in o prošnjah vpokojenih paznikov Emanuela Kovačič, Ivana Steyer, Ferdinanda Sluga in Antona Štrukelj za zvišanje pokojnin in za miloščine. (Pet. 130, 436, 198, 3, 456, 137, 459, 337).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

h) über die Petitionen der Zwangsarbeitshausaufseher's-Witwe Barbara Siard und über die Petitionen der pensionierten Aufseher Emanuel Kovačič, Johann Steyer, Ferdinand Sluga und Anton Štrukelj um Erhöhung der Pensionen und Gnadengaben. (Pet. 130, 436, 198, 3, 456, 137, 459, 337.)

Ich bitte den Herrn Berichterstatter zu referieren.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Es liegen vor die Gesuche der Barbara Siard, Zwangsarbeitshausaufseher's-Witwe, und der pensionierten Zwangsarbeitshausaufseher Ema-

nuel Kovačič, Ivan Steyer, Ferdinand Sluga, Anton Štrukelj um Erhöhung der Pensionen und um Gnadengaben.

Über diese Gesuche konnte der Finanzausschuß keinen abschließenden Antrag stellen, da einerseits die Gesuche nicht genügend instruiert sind, andererseits aber auch der finanzielle Effekt geprüft werden muß, ferner aber auch nicht ausgeschlossen ist, daß Pensionisten gleicher Kategorien und ebenso bedürftig existieren, welche keine Gesuche eingebracht haben, während es doch der Gerechtigkeit entspricht, daß in der Beziehung eine gleichförmige Behandlung aller gewesenen Diener eintritt.

Der Finanzausschuß stellt daher den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Diese Gesuche werden dem Landesausschuße mit dem Auftrage übermittelt, bis zur nächsten Landtagssession ein Operat auszuarbeiten und vorzulegen, aus welchem der finanzielle Effekt zu ersehen sein wird, wenn den Pensionisten des Zwangsarbeitshauses die Einrechnung einer zweijährigen provisorischen Dienstzeit und eine 25% Aufbesserung bewilligt wird. Der Landesausschuß wird ferner ermächtigt, den oben angeführten Bittstellern im Falle der Würdigkeit angemessene Gnadengaben zu bewilligen.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

j) o podelitvi deželne podpore za uzorno zložbo poljedelskih zemljišč. (k prilogi 196 l. 1907).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

j) betreffend die Gewährung einer Landes-subvention für die Musterzusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke. (zur Beilage 196 de 1907).

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter die Verhandlung einzuleiten.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Die Zusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke, die Komassation ist eine Kulturarbeit erster Ordnung. Die Vorteile, welche landwirtschaftliche Zusammenlegungen für die Agrarbevölkerung haben, sind ganz eminent und werden erst dort gewürdigt, wo man Gelegenheit gehabt hat, den tatsächlichen Erfolg zu sehen und zu beurteilen.

Die Landbevölkerung steht aber dieser Aktion meistens skeptisch gegenüber, den bei den Zusammenlegungen muß jeder einzelne sein Eigentum aufgeben und es der Agrarbehörde überlassen, wie sein Besitz wieder zusammengelegt wird. Es ist daher begreiflich, daß da ein gewisses Mißtrauen vorhanden ist und sich die Landleute nur schwer dazu entschließen, eine derartige Aktion zu provozieren. In den meisten Kronländern der Monarchie und auch in anderen Staaten hat man deshalb Musterzusammenlegungen gemacht, damit die Leute Gelegenheit haben, die Vorteile der Kommassation zu beurteilen. Wir haben im Lande Krain gelegentlich der Spezialteilungen schon hie und da Zusammenlegungen in der Weise gemacht, daß man einzelne Grundstücke, welche Privatparteien gehört haben, über deren Verlangen in die Operation einbezog. Das hat meistens dazu beigetragen, daß das ganze Operat viel schöner ausgearbeitet werden konnte und hat auch meistens nachträglich die Befriedigung der Interessenten gefunden.

Zur Anmeldung einer Kommassation allein konnte aber bisher noch keine Gemeinschaft oder Gemeinde gebracht werden. Die Ministerialkommission für agrarische Operationen im Ackerbauministerium hat daher im Wege der Landeskommision sich an den Landtag gewendet, für eine derartige Musterkommassation einen Beitrag zu votieren und hat sich bereit erklärt, selbst die Hälfte der geometrischen Kosten zu tragen.

Die Kosten einer derartigen Agraroperation zerfallen in drei Teile, zunächst in die Kosten, welche die ständigen Funktionäre des Staates und des Landes verursachen, die aber bei dieser Frage nicht in Betracht kommen, weil sie nicht mehr zurückverlangt werden.

Den zweiten Teil der Kosten verursacht das geometrische Personal. Diese Kosten sind je nach der Operation bedeutend und infolge dessen jetzt Gegenstand der Erörterung. Den dritten Teil der Kosten tragen die Beteiligten selbst in Form von Naturalien, so durch Beistellung der Volkalkanzlei, der erforderlichen Signale, Stangen, Bretter, Steine u. s. w., endlich durch Beistellung von Naturalleistungen, durch Arbeit. Diese Kosten sind an und für sich, wenn man sie in Geld umsetzt, ziemlich bedeutend, doch werden sie von den Landleuten nicht so empfunden, weil sie nicht in Geld, sondern eben in natura geleistet werden können.

Für uns kommen daher heute nur die Kosten des geometrischen Personales in Frage.

Eine zweite wichtige Frage war die Ausfindigmachung eines besonders geeigneten Objektes, um recht klar und deutlich die Vorteile der Kommassation für die Landwirtschaft daran demonstrieren zu können. Es wurde da vorgeschlagen, ein Gebiet auf dem Laibacher Moor zu wählen, man ist aber schließlich dazu gekommen, ein Objekt bei Büchelsdorf, Gemeinde Niederdorf im Bezirke Reifnitz (Ribnica) zu wählen, da dort das Bedürfnis darnach ein sehr bedeutendes ist. Die einzelnen Besitzer haben dort Parzellen, welche 2 bis 3 m breit und 50 bis 100 m lang sind. Der Betreffende hat nicht einen solchen Teil, sondern in einem Ried mehrere, in verschiedenen Rieden oft 30 und mehr solcher Parzellen. Es ist daher evident, daß sich dort sehr gut demonstrieren ließe, welche Vorteile eine Kamassation für die Landbevölkerung hätte.

Die Kosten für dieses Operat wurden mit 4112 K veranschlagt. Nachdem der Staat erklärt hat, die Hälfte davon auf sich zu nehmen, würde auf das Land ein Betrag von 2056 K entfallen und der Finanzausschuß hat in seiner Sitzung beschlossen, dem hohen Landtage folgenden Antrag zu unterbreiten:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Hälfte der Kosten für das geometrische Personale für die Musterzusammenlegung landwirtschaftlicher Grundstücke in Büchelsdorf, Gemeinde Niederdorf bei Reifnitz wird auf den Landesfonds übernommen, und zwar ist die Hälfte der auf das Land entfallenden veranschlagten Kosten mit 1028 K in den Voranschlag pro 1910, die zweite Hälfte in den Voranschlag pro 1911 einzustellen.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Višnikar.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Jaz pozdravljam predlog finančnega odseka, da se vzame Prigorica za vzorno zložbo. Znano je, da je naša dežela silno razkosana, zlasti Notranjska in Dolenjska. Nek unikum pa je Prigorica, davčna občina Prigorica, krajne občine Dolenja vas. Opozarjam na to, da so v posameznih vrstah njive široke od 2 do 3 metrov, na koncu pa se celo izozijajo na 1 meter. 44 njiv ima 105 metrov širine, 50 njiv 107 metrov in 105 njiv pa 320 metrov. Kako težko je obdelavati take njive, bo vsak lahko razvidel. Posestniki si pomagajo s tem, da vsi sočasno orjejo in enako obdelajo polje, ker sicer se ne morejo ogibati že obdelanih sosednih njiv. Dolge so pa po 370 do 415 metrov. Večkrat se zgodi, da kak posestnik svoje njive niti najti ne more. Kot znamenja jim služijo telegrafski drogi. Teh jermenov ali njiv je v davčni občini Prigorica 219 hektarov ali 400 oralov. Zemlja je jako rodovitna in je gotovo vredna 1000 K en oral, tako da so, in sicer samo njive, vredne skupaj gotovo 400.000 K. Jaz mislim, da je ta kraj najlepší vzorec šolske naloge za uzorno zložbo. Omenjam tudi, da se pri tej priliki zemljišča tudi lahko meliorirajo. Velik del zemljišč je namreč večkrat pod vodo.

V drugem mi tukaj ni popolnoma jasno, ako finančni odsek misli na celo davčno občino Prigorica ali pa samo na vas Prigorica. Nemška vas je na primer samo 10 minut oddaljena od Prigorice in ima čisto podobne razmere. Torej jaz bi priporočal, da se uzorni uredbi pritegne tudi mala Nemška vas. Jaz mislim, ako se bo ta složba dobro izvršila, se bo vzgleda poprijela tudi Dolenja vas.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Der Herr Berichterstatter hat das Schlußwort.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Ich glaube dem Herrn Vorredner mitteilen zu können, daß nur die Ortschaft Büchelsdorf gemeint ist. Es wäre denn Sache der Agrarbehörde, eventuell die Einbeziehung weiterer Grundstücke in irgendeiner Weise vorzunehmen. Ich wiederhole meinen Antrag, der hohe Landtag möge den Antrag des Finanzausschusses akzeptieren.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali. Gospodje, ki ste za predlog upravnega odseka, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

k) v zadevi prodaje dela šoli na Grmu pripadajočih parcel št. 337/1 in 357/3, kat. obč. Kandija. (k prilogi 217 l. 1907.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

k) betreffend den Verkauf einer Teilfläche von den der Schule in Stauden gehörigen Parzellen Nr. 337/1 und 357/3, Kat. Gem. Kandia. (zur Beilage 217 de 1907.).

Ich bitte den Herrn Berichterstatter zu referieren.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Vor Jahren schon hat die Direktion der Schule in Stauden den Verkauf einiger Parzellen beantragt, und zwar mit folgender Motivierung. Die Wälder, welche derzeit Eigentum von Stauden sind, haben nicht soviel Zuwachs, als daß es möglich wäre, ständig den Holzbedarf für Stauden zu decken, und es wird in absehbarer Zeit die Notwendigkeit eintreten, den Bedarf an Holz zu kaufen, was natürlich eine bedeutende Belastung des Budgets zur Folge hätte. Um diesen unangenehmen Umstand zu vermeiden, hat die Direktion der Anstalt den Antrag gestellt, Teile der Parzellen Nr. 337/1 und 357/3 der Katastral-Gemeinde Kandia, welcher Ried den Namen Grič führt, als Bauplatz zu verkaufen. Es ist wahrscheinlich, daß man für diesen Bauplatz ganz namhafte Erträge erzielen könnte, und aus diesen Erträgen könnte dann ein geeigneter Waldkomplex erworben werden, welcher einerseits ein auch zu Demonstrationszwecken geeignetes Objekt wäre, andererseits aber auch den erforderlichen Holzbedarf für Stauden selbst liefern könnte. In Erwägung des weiteren Umstandes, daß diese Objekte als landwirtschaftliche Grundstücke doch nur minderwertig sind, sich aber für Bauzwecke ganz vorzüglich eignen, hat der Finanzausschuß beschloffen, folgenden Antrag zu unterbreiten:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Der Landesausschuß wird ermächtigt, von den der Schule in Stauden gehörigen, längs der aufgegebenen Reichsstraßenstrecke gelegenen und mit dem Namen „Grič“ bezeichneten Parzellen Nr. 337/1 und 357/3 Katastral-Gemeinde Kandia eine Teilfläche im Ausmaße von 15217 m² als Baugrund um einen entsprechenden Preis wegzukaufend und den Erlös zum Ankauf eines geeigneten Waldkomplexes für die Schule in Stauden zu verwenden.

2. Der Landesausschuß wird beauftragt, dem Beschlusse sub 1) die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrđite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

n) o prošnji Vincencijeve družbe v Kranju za podporo k zgradbi nove sirotišnice.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

n) über die Petition des Vinzenz-Vereines in Krainburg um Unterstützung zum Baue des neuen Armenhauses.

Poročevalec Pogačnik:

Vincencijeva družba v Kranju je sezidala lansko leto novo hišo, v katero so se naselile usmiljene sestre, ki strežejo bolnikom po hišah. Vincencijeva družba je samo navezana na milosrčnost prijateljev in družba tudi brezplačno vsprejema deklice — sirote v svoj zavod. Zaradi tega predlaga finančni odsek:

„Prošnja se odstopi deželnemu odboru, da poizveduje o stroških zgradbe nove bolnice in vzdrževalnih stroških, ter stavi primeren znesek kot podporo v proračun za leto 1911.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- o) o prošnji zdravstvenega zastopa v Postojni, da se plačajo oskrbovalnine za revne bolnike, oskrbovane v okrožni bolnici v III. četrtletju 1909 iz deželnega zaklada.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- o) über die Petition der Sanitätsdistriktsvertretung in Adelsberg um Zahlung der Verpflegskosten für arme im Distriktspitale pro III. Quartal 1909 verpflegte Kranke aus dem Landesfonde.

Poročevalec Pogačnik:

Zdravstveni zastop v Postojni prosi, da se plačajo oskrbovalnine za revne bolnike, oskrbovane v okrožni bolnici v III. četrtletju 1909 iz deželnega zaklada. V seji dne 24. novembra 1905 je že deželni zbor sklenil, da se izposluje bolnici pravica javnosti. V seji dne 14. oktobra 1909 je potem deželni zbor sklenil, da naj se zdravstvenemu okrožju plačujejo oskrbovalnine za bolnike — reveže, ki se zdravijo v okrožni bolnici v Postojni in ki imajo na Kranjskem domovno pravico, iz deželnih sredstev, analogno, kakor se postopa tudi v deželni bolnici.

Poleg predloga, ki ga imam staviti v imenu finančnega odseka, me je finančni odsek posebej še pooblastil, omeniti nekaj drugega. Zdravstveni zastop se namreč v svoji prošnji sklicuje na nek poset načelnika zdravstvenega okrožja pri nekem gospodu v deželnem odboru, kateri gospod mu je baje obljubil, da sme bolnica na račun deželnega zaklada sprejemati bolnike v tretji razred. Finančni odsek je bil mnenja, da taki privatni poseti nimajo nobene naknadne sankcije od deželnega zbora pričakovati, da so to zgolj privatni pogovori in da se torej dotičnik drži dotičnega gospoda, ki mu je kaj povedal. (Poslanec — Abgeordneter dr. Žitnik: „Oziroma vratarja!“) Finančni odsek predlaga:

„Stroški za III. četrtletje 1909 v znesku 1591 kron 20 h se plačajo iz deželnega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se — Geschicht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- p) o prošnji c. kr. kmetijske družbe Kranjske za izplačilo redne letne podpore 2400 K. (673/Pet.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- p) über die Petition der k. k. Landwirtschaftsgesellschaft für Krain um Auszahlung der ordentlichen Jahressubvention per 2400 K. (673/Pet.).

Poročevalec Pogačnik:

Kratka prošnja kmetijske družbe obsega cel historični akt o dobi več kot 100 let. Od leta 1787 naprej je dobivala kmetijska družba podpore iz kameralne blagajne in iz stanovske domstikalne blagajne. Od leta 1894. dalje je dobivala kmetijska družba podpore letnih 2400. Finančni odsek predlaga:

„Prošnji se ugotovi in v proračun za l. 1910. postavi znesek 2400 K, katerega ima deželni odbor izplačati c. kr. kmetijski družbi kranjski.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- r) o prošnji c. kr. kmetijske družbe Kranjske za izplačilo deželne podpore 14.000 K, dovoljene 1. 1905. (674/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- r) über die Petition der k. k. Landwirtschaftsgesellschaft für Krain um Auszahlung der im Jahre 1905 bewilligten Landessubvention per 14.000 K. (674/Pet.)

Poročevalec Pogačnik:

Kmetijska družba prosi za izplačilo od deželnega zbora leta 1905. jej dovoljene podpore 14.000 K za povzdigo živinoreje. Ker imamo v proračun postavljenih za povzdigo živinoreje 50.000 kron, dalje 50.000 kron za pristavo za izrejo mladih bikov in ker je tudi od države pričakovati znatnega prispevka, predlaga finančni odsek:

„Prošnja c. kr. kmetijske družbe se odstopa deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

s) o prošnji občin Cerklje, Čatež ob Savi in Sv. Križ, za odpis predujema, oziroma brezobrestnega trtnoušnega posojila. (k prilogi 31., 45/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

s) über die Petition der Gemeinden Cerklje Čatež a. d. Save und Hlg. Kreuz um Abschreibung des Vorschusses, resp. unverzinslichen Reblausdarlehens. (zur Beilage 31., 45/Pet.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Finančni odsek mi je naročil, da poročam o prošnji posestnikov iz občin Cerklje, Čatež ob Savi in Sv. Križ na Dolenjskem. Oni prosijo, da bi jim z ozirom na slabo lansko letino in močno zadolženje posestev deželni zbor odpustil brezobrestna posojila, katera so svoj čas prejeli za obnovljenje po trtni uši upustošenih vinogradov.

V prilogi 31. de 1908, katero prosim, da smem naenkrat razpravljati, pa podaje deželni odbor svoje poročilo o potrebi brezobrestnih, iz deželnih sredstev dovoljenih trtnih posojil.

Deželna vlada se je z dopisom z dne 16. avgusta 1907. obrnila do deželnega odbora z vprašanjem, kako stališče zavzema dežela Kranjska glede teh trtnih posojil, namreč ali naj bi se v smislu od državnih poslancev dr. Hočevarja in dr. Žitnika v državnem zboru stavljenega predloga odpisala ali pa vsaj, da bi se povračilni obroki podaljšali za nadaljnjih 15 let.

Finančni odsek se je o obeh teh zadevah naenkrat posvetoval in prišel do zaključka, da vladi ni dati takega odgovora, po katerem bi se dežela Kranjska zavezala odpisati ta posojila. Naj navajam, da znašajo ta posojila čez 600.000 kron. Od vsega tega denarja ni bilo posestnikom treba plačevati 10 let nobenih obresti in jasno je, da je to vendar bila velika dobrot. Ako mi odpišemo ta posojila vinogradnikom, bi se potem z isto opravičenostjo obrnili do nas tudi drugi, ki so dobili posojila za vodovode, uravnavo rek in potokov itd. Jaz sem bil gotovo eden prvih, ki sem bil vnet za ta brezobrestna posojila in sem bil v prvem letu karan, ko sem predlagal 50.000 K. Jaz

sem takrat povdarjal, da je treba podpreti obnovljenje vinogradov, da bo s tem omogočeno ubogemu kmetu vstrajati na slovenski rodni zemlji. Marsikateri gospodje so bili, katerim je bilo to preveč, ampak vendar so se posojila dovolila in s tem je bilo omogočeno nebroju števila familij, kmetskih domov, da so mogli vstrajati in sedaj pa menim po svojem prepričanju, da smo dosegli svoj cilj. Zopet so zasajene lepe naše vinske gorice, le žalibog, da smo v vinski krizi, da kmet ne more prodati svojega izdelka. Gotovo je, da bi tudi jaz, dasiravno ne zastopam vinorodnih krajev, ker sem od okolice ljubljanske in Vrhnjske izvoljen za poslanca, rad ustregel prošnjikom, ampak finančne razmere dežele so take, da po svoji vesti ne bi mogel zagovarjati takega predloga. Tu se ne nahajam v nasprotju s težnjami prosilcev, ampak kot deželni zastopnik mi vest nalaga dolžnost, varovati deželne finance in zaradi tega predlagam v imenu finančnega odseka:

„Prošnja za odpis se zavrne; deželnemu odboru pa se naroča, da skrbi za redno in točno povračanje obrokov brezobrestnih posojil.“

S tem je rešeno tudi poročilo deželnega odbora (d. z. št. 31 iz l. 1908.) v zadevi brezobrestnih, iz deželnih sredstev dovoljenih trtnih posojil.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

t) o prošnji občine Litija za deželno podporo vsled nezgode po povodnji in za uravnavo potokov Reka in Jablanšek. (663/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

t) über die Petition der Gemeinde Littai um eine Landesubvention wegen Schadens infolge Überschwemmung und um Regulierung der Bäche Reka und Jablanšek. (663/Pet.)

Poročevalec Povše:

Ta prošnja obsega dvoje petitov. Županstvo podaje v posebnem seznamu in zapisniku škode, katero je visoka voda minulega decembra meseca povzročila na polji, njivah in travnikih, ki leže ob obeh potokih Jablanšku in Reki, ki se izlivata pod Litijo v Savo. Oba ta potoka imata že polni strugi

gramoza, tako da najmanjše deževje povzroči izstopljenje vode. Neverjetno mnogo dobre, rodovitne zemlje odnašajo vsakoletne povodnji in škoda vedno bolj in bolj narašča. Ker se je pa že načelno izrekel finančni odsek, da se imajo vse prošnje dohajajoče od ljudi, ki so po ujmah trpeli, izročati cesarski vladi, da jim ona pomaga, ker se smatra to kot državna zadeva, ne morem, kakor bi rad, v imenu finančnega odseka predlagati kaj drugega, kakor da se tudi ta prošnja odstopi deželnemu odboru, ki jo naj vpošlje deželni vladi v uvaževanje in rešitev.

V drugem prosi županstvo v Litiji, da bi se vendar že enkrat že leta 1907. obljubljeni tehnik odposlal, da bi pregledal oba potoka in izdelal za njih uravnavo potrebne načrte, da bi se vendar že enkrat ustavilo poplavljanje sveta. Finančni odsek je to prošnjo popolnoma uvaževal in mi je naročil predlagati sledeče:

„Prošnja županstva občine Litija za podporo za vsled zadnje povodnji ob potokih Reka in Jablanšek prizadete občane se odstopa deželnemu odboru, da jo odstopi c. kr. deželni vladi v uvaževanje in rešitev.“

Radi uravnave omenjenih potokov naroča se deželnemu odboru, da odredi ogled teh potokov po deželnem tehniku in preskrbi izdelavo v to potrebnih načrtov.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi je oglašen gospod Poslanec Mandelj.

Poslanec Mandelj:

Visoka zbornica! Finančni odsek je napravil načelni sklep, da se imajo sploh vse prošnje, ki dohajajo deželnemu zboru v zadevi vremenskih nezdog, odstopati visoki vladi, češ da stvar spada v delokrog cesarske vlade. Tako bila je prošnja mesta Idrije odrinjena na stran in ravnotako naj se odrine sedaj prošnja občine Litije. Jaz nimam nič zoper načelo, ampak semtertje naj bi se napravila kaka izjema. Jaz sem bil v tem kraju precej po dotičnih zadnjih povodnjih in sem se prepričal, da je tukaj potreba silno nujna in da je bilo opustošenje zemljišč vsled tega, ker se je zanemarila uravnava ondotnih potokov, silno veliko, in osobito je bil en posestnik, čegar škoda je bila cenjena s 1.500 K gmotno, bi rekel, skoraj ugonobljen. Zato pa, ker vidim, da ne morem spremeniti nasveta finančnega odseka, apeliram na c. kr. vlado, da te prošnje ne smatra za tako, kakor jih prihaja v cesarsko palačo na stotine in stotine (Poslanec — Abgeordneter Gangl: „Ravno tako ne, prošnje indrijskega mesta!“) Gotovo tudi ne, ampak da jo smatra kot izvanredno, ker, če se tukaj ne pomaga, je uničenje nekaterih posestev gotovo.

Glede drugega dela odsekovega predloga, ki je namenjen na deželni odbor, naj se napravi načrt za uravnavo voda, jaz toliko pripomnim. Ne „čimpreje“, ampak „kakor hitro mogoče“ naj bi se

tukaj reklo. Kakor hitro mogoče, kakor hitro bodo okoliščine to dopuščale, naj deželni odbor v tem oziru vse potrebno ukrene. Stvar je majhna, ne bo stala veliko, ampak če se ne izvrši v kratkem času, bo škoda vedno večja in se bo čisto uničilo par sto hektarov zemlje. Že sedaj je tam velik kompleks travnikov, ki so vsled gramoza in šute, ki jo je nanesla voda nanje, za par let uničeni. Zato bi jaz prosil gospoda referenta deželnega odbora, naj naroči stavbnemu uradu, naj stvar takoj vzame v roke, da bomo že v prihodnjem zasedanju dobili predse predlog deželnega odbora in da pride stvar v pravi tir.

Deželni glavar:

Dalje pride do bosedo gospod poslanec dr. Zajc.

Poslanec dr. Zajc:

Pridružujem se v polnem obsegu besedam gospoda tovariša Mandelja in tudi od svoje strani visoko c. kr. vlado naprosim, da to prošnjo v istini smatra kot resno in jo kolikor mogoče uvažuje. Ravnotako tudi prosim deželni odbor, da vendar za tak okraj začne z resnim delom, kajti konstatirati moram kot zastopnik tega okraja, da se res v celi deželi dviga delo v blagor ljudstva, ampak v tem okraju pa stvar ne gre naprej.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Da se z vsem prepričanjem vjemam z obema gospodoma predgovornikoma, je jasno. Osobito se pridružujem apelu do vlade, in ker ta okraj zastopam v državnem zboru, bom gotovo tam vršil svojo dolžnost. Ampak na Dunaju pravijo: kakoršno je poročilo lokalne vlade, na to se držimo. Zato prosim gospoda deželnega predsednika, da bo dobro utemeljil svoj predlog, ko ga predloži centralni vladi.

Omenjam še nekaj. Kot velikoletni poslanec na Dunaju imel sem priliko opazovati, da kakor hitro se gre za severne dežele, frčijo milijoni in milijoni, medtem ko na nas ne odpade nič. Tudi na nas se bo moralo ozirati, zato pa smo združeni v monarhiji kot skupno telo. Zaradi tega apelujem na lokalno vlado, da s pogumom nastopi, kadar se bo šlo za podpiranje naših teženj. Pri nas se je komaj začelo s par goldinarji, za drugod pa je denarja na razpolago na milijone in milijone.

Deželni glavar:

Preidimo na glasovanje. Gospodje, ki se strinjate s predlogom upravnega odseka, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride sedaj točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- u) o prošnji občine Ribno za deželni prispevek k popravu Kupljenškega mostu. (129/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- u) über die Petition der Gemeinde Ribno um eine Landessubvention für die Reparatur der Kupljen-Brücke. (129/Pet.)

Poročevalec Povše:

Že od leta 1905. čaka rešitve prošnja županstva občine Ribno za deželni prispevek k popravu Kupljenškega mostu, katerega mora ta občina takorekoč sama vzdrževati. Za občino, katera je pravzaprav majhna in ima dolga 24.000 kron, najetega za občinske potrebe in napravo šole, in 79% doklado na direktne davke, je gotovo trošek za vzdrževanje mostu na deroči Savi, katerega je dostikrat treba popravljati, veliko breme. Finančni odsek je uvaževal razloge, na katere je prošnja oprta in predlaga:

„Prošnja županstva občine Ribno se odstopa deželnemu odboru v uvaževanje in v primerno rešitev,“ — to je namreč, da se iz kredita, namenjenega za občila tudi podpira ta mala občina, ki je popolnoma opravičena do podpore.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- v) o dovolitvi prispevka za vodovod v Zagorju ob Savi. (k prilogi 21. I. 1902.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- v) über die Bewilligung einer Subvention für die Wasserleitung in Sagor a. d. Save. (zur Beilage 21 de 1902.)

Poročevalec Povše:

Iz poročila deželnega odbora št. 21. iz leta 1903. je razvideti, da je deželni odbor pripravljen podpirati zgradbo vodovoda za občino Zagorje, ampak občina Zagorje se je v tej zadevi že zdavno

vprašala glede pokritja stroškov, na kar pa ni dala nobenega odgovora. Z ozirom na to je stvar brezpredmetna in upravni odsek predlaga:

„Poročilo deželnega odbora v zadevi vodovoda za Zagorje ob Savi se jemlje v vednost.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- z) o prošnji občine Osilnica za podporo k zgradbi dveh občinskih mostov. (187/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- z) über die Petition der Gemeinde Osilnitz um Subvention zum Baue zweier Gemeindebrücken. (187/Pet.)

Poročevalec Povše:

Pod št. 187. deželnega zbora imate prošnjo občine Osilnica, pač smem res pristaviti besede: zapuščenega kraja ob Kolpi, na katerega se malo-kdo spomni. Kdor hoče iz Kočevja v Osilnico, mora hoditi še čez Hrvaško stran, če hoče sploh tja priti.

Kar se tiče dotičnih dveh mostov, je tej stvari, kolikor sem poučen od deželnega stavbnega urada, mogoče ustreči in je stavbno vodstvo samo prepričano, da je absolutno potrebno pripomoči tem ljudem, da se vzdržujeta v dobrem stanu.

Predlagam torej po naročilu finančnega odseka:

„Prošnja županstva občine Osilnica se odstopa deželnemu odboru v uvaževanje in primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Jaklič se je oglasil k besedi.

Poslanec Jaklič:

Gospod poročevalec je v toplih besedah narisal potrebo in opravičenost te prošnje. Opozoriti moram visoko zbornico, da ta mostova vežeta avstrijsko državo z Ogrsko in da ne prideta v pošteb samo občina Osilnica in dežela kranjska, ampak tudi država, in vsled tega, mislim, bi bilo opravičeno, da bi tudi država dovolila primeren prispevek za zgradbo teh mostov. Obračam se torej do deželnega odbora, da blagovoli kmalo rešiti to prošnjo in nakazati občini Osilnica pri-

merno podporo, ob enem pa se usojam staviti sledečo resolucijo:

„Deželni odbor se pozivlje, da izposluje državni prispevek za zgradbo mostov v občini Osilnica.“

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali in sicer najprej o predlogu finančnega odseka.

Gospodje, ki se strinjate s tem predlogem, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

In sedaj prosim gospode, ki ste tudi za resolucijo gospoda poslanca Jakliča, da izvolite ustati.

Je tudi sprejeta in s tem je rešena ta točka.

Dalje imamo točko:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

ž) o prošnji posestnika Mat. Gostiša za odškodnino za naknadna dela pri zgradbi okrajne ceste Hotavlje-Žiri. (554/Pet.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

ž) über die Petition des Besitzers Mat. Gostiša um Entschädigung für die Nachtragsarbeiten beim Baue der Bezirksstraße Hotavlje-Žiri. (554/Pet.)

Poročevalec Povše:

Ker je predlog finančnega odseka odklonilen, ne bom na široko in dolgo utemeljeval prošnje, ki je v razpravi. Navajam le, da zahteva ta podjetnik, da bi se mu dala odškodnina za naknadna dela pri zgradbi okrajne ceste Hotavlje-Žiri. Finančni odsek je pa uvaževal, da je to pravzaprav zadeva okrajnega cestnega odbora, kajti ako bi se v tem slučaju dala podjetniku milostnim polom res kaka odškodnina, bi okrajni cestni odbori vsi napotili svoje podjetnike na deželo. Še bolj obtežujoče eventualnemu milostnemu potu je pa to, da se je dotični podjetnik pravdal z okrajnim cestnim odborom in propadel v vseh instancah. Zato odpade za finančni odsek tudi vsak milostni predlog ter predlagam vsled tega:

„Prošnji prosilca se ne ugodí.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki ste za ta predlog, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Predlog je sprejet.

Sedaj bi jaz najprej dal na dnevni red poročilo upravnega odseka o nujnem pred-

logu gospoda poslanca dr. Vilfana glede varstva planinskih cvetlic in potem prideta na vrsto poprej zapostavljeni točki 3. in 6 b.

Prosim torej gospoda poročevalca upravnega odseka Hladnika, da uvede poročilo o nujnem predlogu glede varstva planinskega cvetja.

Poročevalec Hladnik:

Gospod poslanec dr. Vilfan in tovariši vložili so včeraj nujni predlog, da naj bi se zakonu od 28. maja 1898, dež. zak. št. 28. dodala nekaka novela, po kateri bi se tudi druge gorske cvetice vzele v enako varstvo, da bi se ne smeje s koreninami vred ruvati, kakoršno uživajo po omenjenem zakonu planinke in kraljevske rože.

Upravni odsek se je o tem predlogu posvetoval in je sklenil predlagati visoki zbornici sledeče: „Visoki deželni zbor skleni:

Nujni predlog poslanca dr. Vilfana in drugov glede varstva planinskega cvetja se izroči deželnemu odboru, da izdela novelo kot dodatek k deželnemu zakonu z dne 28. maja 1898 podoben, kakor ga je štajerski deželni zbor v svoji seji 26. t. m. sklenil.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za ta predlog, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

In sedaj prosim gospodje, da izvolite vzeti v roke prilogo 228. Pride namreč na vrsto poprej zapostavljena točka:

3. Priloga 228. Poročilo deželnega odbora o dovolitvi posojila v znesku 1.803.200 K mestni občini Ljubljanski.

3. Beilage 228. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung der Stadtgemeinde Laibach zur Aufnahme eines Darlehens per 1.803.200 K.

K besedi te je oglašil v formalnem oziru gospod poslanec dr. Novak.

Poslanec dr. Novak

V smislu § 24. poslovnega reda predlagam, da blagovoli visoka zbornica takoj in merito razpravljati o tem poročilu.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Novak predlaga, naj bi se to poročilo deželnega odbora vzelo takoj v razpravo, ne da bi se še-le odkazalo kakemu odseku. Tisti gospodje, ki ste za ta formalni predlog, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Predlog je sprejet in se bo torej takoj začela razprava. Prosim gospoda poročevalca dr. Pegana, da uvede razpravo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Pegan:

Visoka zbornica! Mestna občina ljubljanska je že zdavno prišla do prepričanja, da je treba izvršiti kanalizacijo in napraviti nekaj novih kanalov. Znanе so tudi pritožbe zaradi slabih prometnih zvez; sklenjeno je podaljšanje Opekanske ceste, do Ljubljaničice, in most čez Ljubljaničico.

Dalje je tudi naloga mestne občine, da zgradi poslopje obrtne šole. Da se ne bo kaj napačno razumelo, omenjam, da tiste državne podpore, tistih 900.000 K, ki jih je država mestu ljubljanskemu odpisala, ni tolmačiti tako, da bi vsled tega ne bilo potrebno posojilo 1.000.000 K za sezidavo državne obrtne šole. Četudi mestni občini ni treba povrniti dotičnega zneska, mora pa vzlic temu si še najeti denar za to zgradbo.

Konečno mora mestna občina na podlagi posebne pogodbe plačati 103.200 K kot prispevek k troškom podvoza na Martinovi cesti. Poleg tega je prosila mestna občina tudi za posojilo 190.000 kron za dozidavo novega trakta k poslopiju mestnega deklisknega liceja. Kar pa moram posebno poudarjati, ker se je zadnjič reklo, da to ni res, se hoče najeti posojilo 270.000 K za napravo električne železnice na Grad, za prireditev restavracijskih prostorov na Gradu in za napeljavo vode in elektrike na Grad.

Končno potrebuje občina še 800.000 K za sezidavo nove mestne hiše. Te zadnje tri točke niso tako nujne zlasti ne železnica na Grad in sezidava mestne hiše in ravnotako tudi ne dozidava trakta k dekliskemu liceju, ker se glede te dozidave vrše še poizvedbe. Prvi trije nameni pa so nujni.

Zaradi tega predlaga deželni odbor:

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Deželnemu stolnemu mestu Ljubljani se dovoli najetje posojila v znesku 1.803.200 K in sicer:

1. Za kanalizacijo, to je za napravo dveh zbiralnikov in potrebnih kanalov 500.000 K.

2. Za napravo in popravilo mostov ter za odkup sveta za napravo ceste, ki bi vezala Karlovsko cesto z novim mostom čez Ljubljaničico ob podaljšanju Opekarske ceste 200.000 K.

3. Za sezidavo državne obrtne šole 1.000.000 K.

4. Za prispevek k stroškom podvoza na Martinovi cesti 103.200 K.

II. To posojilo se sme obrestovati kvečjemu po 4 $\frac{1}{2}$ % in se mora amortizovati v 50. letih.

III. Deželnemu odboru se naroča, da izposluje temu sklepu Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Der Landeshauptstadt Laibach wird die Aufnahme eines Anlehens im Betrage von 1.803.200 K bewilligt und zwar:

1. für die Kanalisierung, d. i. zur Herstellung zweier Sammelkanäle und der nötigen Kanäle 500.000 K;

2. für die Herstellung und Ausbesserung von Brücken, dann für die Grundeinföhrung und Eröffnung der Straße, welche die Karlovská cesta mittelst einer neuen Brücke über den Laibachfluß in der Verlängerung der Opekarská cesta verbinden soll, 200.000 K;

3. für den Bau der Staatsgewerbeschule 1.000.000 Kronen;

4. für den Kostenbeitrag zur Mutterfahrt an der Martinova cesta 103.200 K.

II. Dieses Anlehen darf höchstens mit 4 $\frac{1}{2}$ % verzinst und muß binnen 50 Jahren amortisiert werden.

III. Der Landesausschuß wird beauftragt, diesem Beschlusse die Allerhöchste Sanction zu erwirken."

Prosim, da se o teh predlogih preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Freiherr von Codelli.

Abgeordneter Freiherr von Codelli:

Hoher Landtag! Zu Punkt 1, betreffend die Herstellung zweier Sammelkanäle möchte ich Folgendes bemerken. Es ist jedenfalls mit Freude zu begrüßen, daß der Gemeinderat der Stadt Laibach die Kanalisierung auf moderne Grundlagen stellen will und es ist insbesondere auch vom agrarischen Standpunkte gerade die Anlegung von Sammelkanälen freudig zu begrüßen, weil eventuell in späterer Zeit der Auslauf dieser Kanäle durch Kläranlagen dazu benützt werden kann, daß die wertvollen Düngstoffe, die aus der Stadt Laibach in den Fluß geschwemmt werden, landwirtschaftlichen Zwecken dienstbar gemacht werden können.

Ein schwerwiegendes Bedenken jedoch obwaltet gegen das Kanalprojekt. Es sollen nämlich die beiden Sammelkanäle, welche längs des Flußufers durch die ganze Stadt geführt werden, unterhalb der Petersbrücke münden. Dadurch wird der ganze stromabwärts gelegene Stadtteil in die Kanalisation nicht einbezogen, gerade derjenige Stadtteil wo die meisten Landes- und sanitären Anstalten liegen, das Leoninum, das Landeshospital, die Peters-Kaserne, die Zuckerraffinerie etc. Außerdem würde das Einmünden des Hauptkanales, welcher die Fäkalien fast der ganzen Stadt in sich faßt, knapp beim Spital auch auf sanitäre Bedenken stoßen, insbesondere da der Fluß nach der Tieferlegung bei Niedrigwasser nur wenig Wasser führen würde und sich übler Geruch und eine Verschlechterung der Luft einstellen würde. Durch diese Mündung der Kanäle unterhalb der Petersbrücke wäre auch die Anbringung einer Stauchleufe, wie sie für die Hebung des Wasserstandes auf dem Moor so notwendig wäre und die auch zur Schiffbarkeit des Flusses beitragen würde, absolut unmöglich gemacht. Denn man kann einen Kanal nicht in ein gestautes Wasser münden lassen, die Strömung des Wassers ist zu langsam, die Fäkalien setzen sich auf dem Boden ab und im Sommer, wenn längere Zeit kein Hochwasser eintritt, das das Flußbett anschwemmt, kann das

Wasser zu faulen beginnen, und es wäre dann möglich, daß sich in der ganzen Stadt ein übler Geruch verbreitet.

Ich möchte daher vorschlagen, daß der Stadtmagistrat die Frage studieren möge, ob es nicht am angezeigtesten wäre, diese beiden Kanäle bis unterhalb der projektirten Stauschleuse bei Selo zu verlängern, und zwar so, daß alle Gebäude, die an der Polana, Neumdat und Petersvorstadt, dann beim Spital liegen, in die Kanalisation einbezogen werden und dadurch die Stauung des Flusses unmöglich wird. Bei Selo würde das Einmünden des Kanales keine solche Bedenken erwecken, besonders wenn dort die Turbinenanlage und der Überfall des Wassers vorhanden sein würde, da die Wasserbewegung dort so schnell wäre, daß die Kanalstoffe schnell nach unten abgeschwemmt würden.

Ich möchte aus all diesen Gründen folgenden Resolutionsantrag dem hohen Landtage zur Beschlußfassung unterbreiten:

„In Anbetracht dessen, daß die projektirten Sammelkanäle bei ihrer Einmündung unterhalb der Petersbrücke einerseits ihrem Zwecke nicht vollständig entsprechen, andererseits die projektirte Stauung des Laibachflusses zugunsten des Laibacher Moores, der Schiffbarkeit des Flusses und der auszunützenden Wasserkraft in Frage stellen würden, wird der Landesauschuß aufgefordert, dem Gemeinderate der Stadt Laibach nahezu legen, die Frage einer Projekterweiterung in dem Sinne, daß die Sammelkanäle bis unterhalb der Stauschleuse bei Selo geführt werden, in Erwägung zu ziehen und über die dadurch eventuell entstehenden Mehrkosten geeignete Beschlüsse zu fassen.“

Deželni glavar:

Do besede pride gospod poslanec Turk.

Poslanec Turk:

Gospod predgovornik je naglašal, da je treba gledati na to, da se v prvi vrsti tak kanal napravi, da bi z zbiralnikom bila zvezana deželna bolnica, Leoninum in tako dalje. V pomirjenje mu morem povedati, da je od Bohoričeve ulice čez Martinovo cesto in mimo Št. Peterske vojašnice do Ljubljane že zidan tak kanal, ki se bo čisto lahko zvezal z zbiralnikom. Samo to sem hotel omeniti v tolažbo gospodu predgovorniku, da je ta kanal bil že zidan pred štirimi leti.

Landeshauptmann:

Zum Worte gelangt der Herr Abgeordnete Galle.

Abgeordneter Galle:

Hohes Haus! Im Namen unseres Klubs habe ich die Ehre zu erklären, daß wir mit Befriedigung den Abstrich zur Kenntnis genommen haben, den der hohe Landesauschuß an diesem Anlehen gemacht hat. In dem Berichte heißt es zwar, das Ansuchen rüdfichtlich der betreffenden Anlehen wenigstens vorläufig nicht zu befürworten, wir sprechen aber die Hoffnung und Erwartung aus, daß aus dieser provisorischen Verfügung eine definitive werden wird und daß diese Posten wirklich vollkommen gestrichen werden.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Pegan:

Gospodu predgovorniku moram na njegove besede dati sledeče pojasnilo. Deželni odbor je res samo začasno črtal dotične postavke, ker ena točka, to je stvar glede posojila 120.000 K za dozidavo novega trakta k dekliškemu liceju, še ni zrela, druga točka glede posojila 800.000 K za prezidavo magistrata pa tudi še ni popolnoma jasna. Slišali smo, da se ne gre za popolnoma novo magistratno poslopje, ampak da ostane sedanja mestna hiša in se le tamkaj na obeh straneh v stilu srednjega poslopja sezidata dva nova trakta, kjer bi bili nastanjeni magistratni uradi. To je jako potrebna stvar, a danes se ne more o njej še nič definitivnega izreči. Kar se pa tiče električne železnice na Grad, so pa mnjenja tudi pri narodno-napredni stranki enaka kakor pri nas: da tega treba ni.

Po tem pojasnilu predlagam, da se preide v specialno debato.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga prehod v nadrobno razpravo. Gospodje, ki ste za ta predlog, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da uvede nadrobno razpravo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Pegan:

Predlagal bi, da se predlogi pod številkami I. točke 1, 2, 3 in 4, potem II in III sprejmejo nespremenjeno in da se o vseh teh predlogih glasuje skupno.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nasvetuje sprejetje predlogov pod št. I, II in III, kakor so tiskani v prilogi 228.

Ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje, ki pri-trjujejo predlogu pod št. I. in sicer o vseh točkah 1, 2, 3 in 4, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom pod št. II, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim še tiste gospode, ki so tudi za predlog pod št. III, da izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschlecht.)

Sprejeto.

Pride na vrsto še resolucija gospoda poslanca barona Codellija. Ali se želi, da se resolucija še enkrat prečita? (Klici — Rufo: „Ne!“) Ker ne, bomo torej glasovali. Gospodje, ki prihrdite resoluciji gospoda barona Codellija, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschlecht.)

Je sprejeta.

Poročevalec dr. Pegan:

Predlagam končno, da se predlogi deželnega odbora sprejmejo še v celoti.

Deželni glavar:

Gospodje, ki ste za ta predlog, ki torej prihrdite predlogom v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschlecht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

6. Ustno poročilo upravnega odseka:

- b) o samostojnem predlogu poslanca dr. Lampeta in tovarišev o izkoriščanju vodnih sil za deželna podjetja. (k prilogi 204. in 186/Pet.)

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Dr. Lampe und Genossen, betreffend die Ausnützung der Wasserkräfte für Landesunternehmungen. (zur Beilage 204 und 186/Pet.)

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! V XV. seji deželnega zbora je visoka zbornica votirala deželnemu odboru vsoto 20.000 K, da pripravi vse potrebne poizvedbe glede načrta za napravo deželne električne centrale.

Vsa podjetja za izkoriščanje vodnih sil se imajo boriti z velikimi težavami. Na ravno te težave bi naleteli pri napravi deželne električne centrale, ako bi ne imeli zakona, ki bi napravo te centrale omogočil.

Ravno zaradi tega je tovariš dr. Lampe v tisti seji tudi stavil nujni predlog, v katerem nam je predložil načrt zakona o izkoriščanju vodnih sil. Nagibi, ki so vodili našega tovariša, so gotovo plemeniti. On namerava uporabiti vodne sile dežele za pridobavo elektrike, ki bi se uporabila

potem za povzdigo poljedelstva in velike obrti v naši deželi. Neobhodno potrebno pa je, da se omogoči razlastitev, kadar se gre za koristi dežele, države in občin; to bo koristilo potem tudi veliki industriji. Najhujša in največja ovira za naprave, s katerimi bi se izkoriščale vodne sile za elektriko, je v tem, ker nimamo zakona, po katerem bi bilo omogočeno, tujo zemljo uporabljati za napeljavo daljnovodov. S to stvarjo so se bavili že različni deželni zbori, tako predarlski, tirolski, koroški in goriški. Povsod čutijo, da sedanji vodni zakon ne daje tiste možnosti, da bi se tako podjetje moglo izvršiti. Torej ta zakonski načrt namerava olajšati razlastitev. Seveda bi se smele lastninske pravice vzeti le v toliko, kolikor je to nujno in neobhodno potrebno za splošno korist.

Upravni odsek se je posvetoval o tem načrtu ter sklenil predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Priloženi načrt zakona o izkoriščanju vodnih sil za deželna podjetja se odobri.

2. Deželnemu odboru se naroča, da predloži načrt zakona v Najvišje potrjenje.

Predlagam prehod v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo. K besedi „contra“ so oglašeni trije govorniki, gospodje poslanci Schollmayer, dr. Novak in dr. Eger, „pro“ ni oglašen nihče.

Zum Worte gelangt der erste Contra-Redner, der Herr Abgeordnete Schollmayer.

Abgeordneter Schollmayer:

Hohes Haus! Wie bekannt, wurde schon im Jahre 1898 von unserer Partei ein ganz gleichlautender Gesetzesentwurf eingebracht, gegen welchen aber der damalige Vertreter der Regierung Excellenz Baron Hein ganz entschieden Stellung nahm. Er hat damals mit vollem Rechte darauf hingewiesen, daß nach dem Rahmengesetz über das Wasserrecht und in Zusammenhang mit Artikel 5 des Staatsgrundgesetzes vom Jahre 1867 der Paragraph des a. b. G. B., welcher von der Enteignung handelt, nicht extensiv interpretiert werden darf.

Dies sowie die damals schon bestandene Absicht der Regierung, sich der Wasserkräfte anzunehmen, hat dazugeführt, daß dieser Entwurf zur Sanction nicht vorgelegt wurde. Das gleiche Schicksal haben alle jene Gesetzesentwürfe erfahren, die in der letzten Zeit in Tirol, Vorarlberg, Kärnten und Steiermark beschloffen wurden, sie wurden nicht sanctioniert.

Der uns vorliegende Gesetzesentwurf ist allerdings nur ein ganz kleiner Ausschnitt aus dem großen Complex der Fragen, er behandelt nur die Enteignung. Ich nehme gar keinen Anstand zu erklären, daß nach meiner Ansicht das Land in erster Linie ein Recht auf Verwertung der heimischen Wasserkräfte hat und daß dann erst der Staat die Hand darauf legen dürfe; ich will darüber gar nicht weiter sprechen. Ich will nur auf

den Paragraphen des Entwurfes hinweisen, der von der Enteignung handelt. Mir kommt vor, als würde dieser Paragraph die Kompetenzgrenzen, welche dem Landtage durch das Wassergesetz vom Jahre 1872 gezogen sind, überschreiten. Doch auch darüber würde ich mich hinwegsetzen, wenn ich nicht an dem Wortlaute dieses Paragraphen 2 Anstoß nehmen müßte, welcher denjenigen, die das Recht zur Enteignung haben, eine so große Gewalt einräumt, in die Privatverhältnisse des einzelnen einzugreifen, wie sie heutzutage absolut nicht zulässig ist. Man würde sich mit der Fassung des § 2 noch befremden können — ich habe das schon im Ausschusse zum Ausdruck gebracht — wenn man die Expropriation von Gebäuden, Hofräumen und Hausgärten ausschließen würde. Auf dem flachen Lande — und dieses kommt da hauptsächlich in Betracht, nicht die Städte — würde dadurch in erster Reihe die bauerliche Bevölkerung betroffen werden, und ich vermag nicht einzusehen, wieso unsere bauerliche Bevölkerung dazu kommt, sich für gewisse Zwecke die Häuser, Stallungen, Scheunen, Hausgärten u. s. w. expropriieren lassen zu müssen. Ich bin durch und durch Agrarier und als solcher habe ich die erste Pflicht, die Interessen des bauerlichen Standes auf das nachdrücklichste zu schützen. Aus diesem Grunde habe ich schon im Ausschusse gegen diesen Paragraphen gestimmt, ich werde das Gleiche auch heute tun.

Deželni glavar:

Do besede pride sedaj drugi kontra-govornik gospod poslanec dr. Novak.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! Ker mi je čas v zmislu dogovora med strankami prav kratko odmerjen, se bom omejil samo na glavne pomisleke, katere imam proti predlogu dr. Lampeta in tovarišev oziroma proti zakonu o izkoriščanju vodnih sil za deželna podjetja.

Ta zakon ima pred vsem proti sebi kompetenčne pomisleke. Že gospod predgovornik se je skliceval na državni osnovni zakon. Jaz pa se sklicujem še izrecno na § 15. zakona z dne 30. maja 1869, drž. zak. št. 93, v zvezi s § 365. obč. drž. zak. Po teh določbah se pač sme ekspropriirati za izpeljavo vode, ne pa za izkoriščanje moči, izrabljenih iz teh voda.

Z načrtom predmetnega zakona se ekspropriacijski krog tedaj nekoliko razširi napram navedenim zakonitim določbam. To pa nasprotuje splošni določbi, da se zakon ne sme ekstenzivno, ampak striktno interpretirati. Glede razlastitve torej pravim, da je predložen načrt pomanjkljiv in nosi že vsled tega v sebi bistveno hibo. Za upeljavo take razlastitve je potreben državni zakon, ne zadostuje pa deželni zakon.

Uvidevam pa na drugi strani, da ima zakon hvalevreden namen, pridobiti deželi sredstev, ki bi ji pripomogla k uredbi financ. Priznavam tudi, da bi dežela dobila, ako bo ta zakon sankcioniran, znatne prispevke za asanacijo svojih financ. Navzlic temu pa tudi s tega stališča ne morem pritrditi

zakonu v celoti. Po tem zakonu dobi dežela neko prednostno stališče; nimam ničesar proti temu, ako dobi dežela prednostno stališče napram državi, ker je dežela preje upravičena, da izkorišča svoje vodne sile, nego država, — ali v okviru, kakor ga stavi predložen načrt, gre ta prednost predaleč, namreč, da si dežela pridobi pravico do razlastitve ne samo poslopij, dvorišč in vrtov, ampak tudi obstoječih naprav za izkoriščanje vodnih sil.

Kar se tiče ekspropriacije kmečkih hiš, hlevov in vrtov, prepuščam kmečkim poslancem, naj pomislijo, kaj bodo ljudje rekli, če si dežela čez noč zmisli ekspropriirati njihove hišice, svinjake, vrtove, dvorišča itd. Nikdar ne bo dobil kmet za svoja obstoječa poslopja take odškodnine, da bi bil zadovoljen. On lahko postane čez noč ubožen človek. Nikoli skoro ne bo mogel prenoviti celega doma z odškodnino, ki se mu bo itak pičlo prisodila, tako, kakor ga je preje imel. Saj veste, kako kmet ljubi svoje posestvo, svoje prostore okrog hiše, svoje hleve itd. Če mu daste še toliko in toliko ceno, bo še zmerom rekel, da še ni plačan, da denar lahko porabi in da z vsem denarjem še vedno ne more dobiti zopet prejšnjega poslopja.

No, pa to je Vaša stvar. Moja stvar pa je, izreči kritiko o tem načrtu s stališča trgovca in obrtnika, in v tem oziru, da sme dežela razlastiti tudi že obstoječe naprave za izkoriščanje vodnih moči, v tem oziru gre Vaš zakonski načrt pač predaleč. Stem, gospoda moja, uničite vsako že obstoječo privatno industrijo, katera te vodne sile sedaj zase izkorišča, in s tem preprečite vsak svobodni razvoj industrijski. Tako daleč pač ne smete iti! Če ima že kdo svojo napravo, tedaj si je že pridobil neke pravice, in te pridobljene pravice morate respektirati, ne pa iti preko njih, ako misli dežela sama te vodne sile izkoriščati. Tudi če bi bilo to v korist dežele, tako daleč ne smete segati v pravice privatnega podjetništva. S tega stališča moram reči, da naša stranka ne more glasovati za ta zakonski načrt v celoti.

Pa še drug pomislek imam proti temu zakonskemu načrtu. Če že greste tako daleč, da se sme dežela polastiti poslopij, dvorišč, vrtov in že obstoječih naprav za izkoriščanje vodnih sil, potem ne vem, zakaj bi naj bila samo dežela tisti protekcijski otrok. Tako izkoriščanje dovolite potem tudi občinam, da bodo smele tudi občine z vodnimi silami razpolagati v prosti konkurenci.

V tem zmislu si torej pridržujem staviti pri §§ 1. in 2. primerne spreminjevalne predloge.

Deželni glavar:

Sedaj pride do besede gospod poslanec dr. Krek, ki se je oglasil kot pro-govornik.

Poslanec dr. Krek:

Visoka zbornica! Besede gospoda predgovornika so me dvignile, da nekoliko odgovorim. Meni se zdi ta načrt samo zaradi tega pomanj-

kljiv, ker je nekoliko preozek in veliko manj do-
loča, kakor bi bilo želeti v interesu dežele in za
splošne koristi našega prebivalstva. To pa, kar je
v načrtu, je na vsak način dobro, in jaz ne uvidim
prav nobenega razloga, ki bi mogel koga napotiti,
da bi temu zakonskemu načrtu nasprotoval.

Dovolite, da tukaj bolj svoje stališče kakor
pa stališče svojih ožjih somišljenikov v naši stranki
preciziram in da se odkrijem kot pravega socialista.

Splošno socialistično načelo, da naj bi bila
sredstva za produkcijo javna last, se ne da tako
izvesti, da bi bila vsaka posamezna stvarica v
rokah skupnosti, ampak načelo je v tem oziru
gotovo opravičeno, da tista podlaga za produkcijo,
ki more v rokah zasebnikov postati nevarna sploš-
nosti, da tista podlaga produkcije ostane sploš-
nosti, ostane javna last. S tega stališča je popol-
noma opravičeno in kot tako priznано, da se na
primer podžravijo premogovniki, in s tega stališča
je tudi nujno potrebno, da si za časa poskrbimo
za vodne sile, da ne bosta zasebna špekulacija in
zasebni egoizem oškodovala splošnosti. (Odobra-
vanje na levi. — Beifall links.) Po tem načelu,
ako ta podlaga produkcije, vodne sile, v resnici
postanejo splošna last in se vse vodi samo z
ozikom na splošnost, potem je v tem okviru sploš-
nosti posamezni privatni podjetnosti tudi z mojega
socialističnega stališča popolnoma omogočeno, da
si razvija svojo podjetnost in ustvarja naprave,
pri katerih si more pridobiti več dobičkov kakor
drugod. To je splošno načelo. Zaradi tega že, ker
je ta poizkus naše dežele vsaj nek majhen korak,
da si ustvari električne centrale in zagotovi vodne
sile, že s tega stališča odločno zagovarjam načrt,
ki je, kakor še enkrat ponavljam, v svojih zahtevah
silno skromen.

Kakor hitro pa priznamo to opravičenost, in
če upoštevamo, da nam državni zakon sam daje
temelj, da moremo skleniti kongruenten vodni
zakon, v katerem izrazimo, da ima dežela lastninsko
pravico na vodne sile po ustavi, — potem pa
moramo priznati tudi nekaj drugega, da moramo
namreč vse storiti, da to lastninsko pravico tudi upo-
rabimo. (Klici na levi: — Huje links: „Dobro!“) Med
lastninske pravice pa spada predvsem tudi razlastitev.

Dobro vem, da ima marsikdo velik strah pred
besedo razlastitev, ampak socialno-reformatorično
delo v velikem slogu je popolnoma nemogoče,
dokler ta princip ne prodere v naše zakonodajstvo.

Konstatiram, da med stališči, kakor jih za-
stopava jaz in pa gospod dr. Novak, zija prepad,
ki se premostiti ne da. (Klici na levi: — Huje links:
„Tako je!“)

Landeshauptmann:

Zum Worte gelangt nun der Herr Abgeordnete
Dr. Eger.

Abgeordneter Dr. Eger:

Hohes Haus! Es ist bekannt, daß sich beinahe
alle Alpenkronländer, insbesondere aber untere Nachbar-
kronländer mit den Wasserkräften ihrer Heimatprovinz
vielfach beschäftigen, und wir wissen auch, daß sie diese

Wasserkräfte dadurch ihrem eigenen Kronlande nutzbar
zu machen suchen, daß sie einerseits auf die vorhande-
nen ausgebauten Wasserkräfte Steuern zu legen, an-
dererseits aber den Ausbau der vorhandenen Wasserkräfte
durch Beratung und Erlassung zweckentsprechender Ge-
setze zu fördern suchen.

Ganz anders sieht es mit dem vorliegenden Gesetz-
entwurf. Was für eine Tendenz hat denn derselbe? Der
Herr Vorredner hat sie ziemlich klar zum Ausdrucke
gebracht. Es handelt sich um eine Monopolisierung der
vorhandenen Wasserkräfte für das Land Krain.

Es ist allgemein anerkannt, daß wir ein Expro-
priationsrecht brauchen, nachdem es so häufig vorkommt,
daß große Wasseranlagen infolge der Starrköpfigkeit
irgendeines Makkontenten nicht aufgeführt werden können.
Diesem allgemein fühlbaren Mangel muß natürlich
abgeholfen werden, und ich hätte mit Freuden, einen
darauf bezüglichen Schritt des Landesauschusses be-
grüßt, wenn derselbe uns heute eine Resolution in An-
trag gebracht hätte des Inhaltes, daß der Entwurf des
einschlägigen Reichsrahmengesetzes, der unter der Hand
bereits unter die Reichsratsabgeordneten verteilt worden
ist, von der Regierung endlich im Reichsrate einge-
bracht und der Erledigung zugeführt werde.

Der vorliegende Gesetzentwurf hingegen ist zweifellos
ein totgeborenes Kind. Denn derartige einschneidende
privatrechtliche Bestimmungen, wie sie dieser Entwurf
enthält, können doch nur für das ganze Reich einheitlich
getroffen werden. Es geht nicht an, daß jedes Kronland
diesbezüglich andere Normen trifft. Es muß diesbe-
züglich vom Parlamente erst durch Erlassung eines
Rahmengesetzes eine gesetzliche Grundlage geschaffen
werden, auf der dann von den einzelnen Kronländern
Detailbestimmungen erlassen werden können.

Die Regierung hat sich diesbezüglich auch schon
ganz bestimmt geäußert, einerseits dadurch, daß sie ein
Reichsrahmengesetz vorbereitet hat, andererseits, indem sie
in unserem Landtage selbst, wie schon ein Herr Vor-
redner hervorgehoben hat, seinerzeit durch den Regierungs-
vertreter ihre Ansicht klar dahin präzisieren ließ, daß
die Erlassung derartiger Bestimmungen in die Kom-
petenz der Reichsgesetzgebung falle.

Der Entwurf enthält aber auch noch eine andere
Einsseitigkeit, die ihn ganz unannehmbar erscheinen läßt.
Während nämlich die Erlassung von Expropriations-
bestimmungen unbedingt notwendig ist, bestimmt der
Entwurf, daß einzig und allein dem Lande für seine
Unternehmungen eine Expropriation zugestanden werden
soll. Dadurch wird dem allgemeinen Mangel keines-
wegs abgeholfen. Das ist ja bares Unrecht, das man
hier vor den Landtag gebracht hat. Es wäre ja ganz
gut möglich gewesen, daß sich das Land in irgendeiner
Form ein Vorrecht für seine Unternehmungen gewährt
hätte, aber prinzipiell zu sagen, ein Expropriationsrecht
wird nur für Landesunternehmungen gewährt, während
den Privatunternehmungen auch dort, wo das Land die
Wasserkräfte nicht braucht, nichts geboten wird, ist nicht
gerecht und nicht billig.

Womit wollen nun die geehrten Herren eigentlich
dieses Gesetz rechtfertigen? Meiner Ansicht nach einzig und
allein durch den Hinweis darauf, daß das Land durch
die Schaffung von Landeswasserunternehmungen sich
eine starke Einnahmequelle schaffen will und dadurch

unseren, allerdings nicht glänzenden Finanzverhältnissen in irgendeiner Weise abgeholfen werden soll.

Meine Herren! Täuschen Sie sich nicht über den Effekt derartiger Bestimmungen. Es ist eine bekannte Tatsache, daß Unternehmungen des Staates oder der Länder nur in bestimmten Betrieben prosperieren, daß hingegen bei anderen, insbesondere kleineren Unternehmungen keine finanziellen Erfolge zu verzeichnen sind, weil derartige Unternehmungen mit einem Bureaukratismus arbeiten, der unbedingt das Erträgnis verschlingt. Es ist daher ganz ausgeschlossen, daß mit diesem Entwurfe der angestrebte Effekt erreicht werden wird. Nur um eventuelle Landesunternehmungen zu fördern, legen Sie die Hand auf alle Wasserkräfte des Kronlandes, auch auf jene, die Sie gar nicht brauchen und die für Sie ganz nutzlos sind, und benehmen der Privatindustrie die Möglichkeit, die Wasserkräfte zu vermehren. Hohes Haus! Es ist schon wiederholt das Thema behandelt worden, auch in dieser Session einmal, daß Tausende fleißiger krainer Hände die Heimat verlassen müssen, weil sie hier keine Arbeit finden. Alle diese Tausende würden aber Arbeit finden, wenn man der Privatindustrie durch Schaffung eines entsprechenden Gesetzes die Möglichkeit bieten würde, die vorhandenen Wasserkräfte des Landes auszunützen. Ich glaube, auch das Land wird dann einen besseren finanziellen Effekt erzielen, denn an Stelle des sehr zweifelhaften Erträgnisses der Landeswasserunternehmungen werden Sie dann die sicheren Steuern und Umlagen jener Privat-Industrieunternehmungen haben, die dann geschaffen und die Tausende von Arbeitern beschäftigen werden. Sie werden dann an Stelle einer oder zweier Landeswasserunternehmungen, die Sie vielleicht schaffen werden, eine blühende Industrie im Lande haben. Geben Sie die Wasserkräfte frei, so unterstützen Sie auf diese Weise unser Heimatland auch in finanzieller Beziehung am besten.

Ich werde gegen den Gesetzentwurf stimmen, erstens weil wir an Demonstrationsgesetzen, die nicht sanktioniert werden, wahrlich schon genug geleistet haben, dann aber auch, weil die Bestimmungen des Entwurfes direkt unbillig und ungerecht sind. (O. obravnanje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Besedo ima dalje gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Predmet, ki je prišel sedaj v razpravo, je mnogo misli izkresal. Dotaknili so se razni govorniki vprašanj, ki res zaslužijo, da se kranjska deželna zbornica z njimi temeljito bavi. Stopilo je v ospredje veliko svetovno vprašanje socializma in individualizma. Gotovo je za človeško družbo v pravem razmerju med skupnostjo in med lastnino posameznika pogoj za obstoj, pogoj za kulturo, lahko rečem: merilo kulturnega stanja vsakokratne družbe. Nisem tak socialist, da bi ne priznaval lastninske pravice, ampak tudi ne tak individualist, da bi ne rekel: privatni blagor se mora umakniti splošnemu. Vladati se pravi po mojih mislih ravno to razmerje med družbo in posamezniki pravilno urejevati. Vprašanje posamezne lastnine se torej v mojih očeh umika pred

splošnim blagrom, pred efektom javne koristi, katerega hočemo s tem zakonom doseči.

Naj kratko odgovorim posameznim gospodom govornikom, ki so se gibali v popolnoma nasprotnih smereh.

Prvi protigovornik, poslanec Schollmayer, je opozarjal na to, da se je vlada že nekako izrekla proti temu zakonu in da je baron Hein odločno povedal, da tak zakon ne bi dobil sankcije. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Hein je šel v penzijo!“ Veselost — Heiterkeit.) Gospoda! Od tega časa je poteklo že nekaj vode v Savo. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Heina je Sava odnesla!“ — Veselost — Heiterkeit.) Tako razmotrivanje nima danes pomena, v trenutku, ker se bo kompetenca glede vodnih sil še-le določila. Vsi deželni zbori alpskih kronovin se bavijo s tem vprašanjem, in država še le pripravlja okvirni zakon. Torej sedaj je tisti trenutek, da se odloči, kdo bo segel po vodnih močeh; danes je na dnevnem redu vprašanje, čegave so vodne moči, ali državne, deželne ali privatne, in tisti, ki bolj steguje svojo roko, jih bo dobil v svojo gospodarsko moč in last morda za cela stoletja. Tukaj velja načelo: *vigilantibus iura*, in meni se zdi, da bi mi eminentno važni moment kranjske dežele zamudili, če bi v tem slučaju ne nastopili jasno s svojimi nazori in mislimi. (Klic na levi — Ruf links: „Tako je!“) Kompetenco hočemo sami določiti, predno dobimo državni okvirni zakon. Mi pravimo, da smo kot dežela poklicani lastniki vodnih pravic. (Klic na levi — Ruf links: „Tako je!“) Že sedanji zakoni se dajo tako interpretirati, kajti vodno pravo je povsod v kompetenci deželnih zborov, in tudi razlastilna pravica, o kateri danes posebno govorimo, je nekoliko izražena že v sedanjem vodnem zakonu. Kar mi predlagamo, je le nekaka strožja interpretacija tistega zakona ali nekoliko ostrejša formulacija tega, kar že imamo ali kar interpretiramo iz tega zakona.

Proti principu razlastitve se je izrazil gospod Schollmayer s stališča agrarca. To agrarno stališče ima nekaj na sebi. Vsak, ki se mu kaj vzame, trpi nekaj, tudi če je koristno za tisoče drugih; to mu ni všeč, morda pa tudi všeč, če se ga primerno odškoduje. Na vsak način pa je razlastitev vedno nekaj odloznega. Toda gospod Schollmayer je v našem zakonskem načrtu nekaj bral, česar jaz v njem ne berem. On pravi, da bi se z razlastitvijo delala krivica zlasti kmetu. Kajti v § 2. stoji (bere — liest):

„Razlastitvi, oziroma prisilni porabi podvržena so tudi poslopja vsake vrste, dvorišča, vrtovi kakor tudi obstoječe naprave za izkoriščanje vodnih sil, poslednje pa le s pogojem, da novo podjetje na lastne stroške da razlaščenca, ako zahteva, na razpolago dotlej izkoriščano množino sil in potrebno strojno opravo itd.“

V tem imate izrečeno prvič — odgovorim na pomislek z agrarnega stališča, — da so sicer hiše, vrtovi itd. razlastitvi podvrženi, ampak s tem še ni rečeno, da bo dežela, ko se bodo te naprave

izvrševale, tudi v vsakem slučaju segla po posestvu kmeta. Tukaj se ne gre za razlastitev posameznih kmetov, ki imajo svoje hiše in vrtove na planjavah, čez katere se bo elektrika napeljavala, ampak tukaj se gre bolj za taka poslopja, ki so ob vodah, koder se morajo električne centrale graditi. Za take zgradbe pa je gotovo treba imeti razlastilno pravico, drugače je za deželo ves trud iluzoričen, kar dandanes tudi privatniki — industrijci grenko občutijo.

Sicer pa je razlastitev zelo omejena. Dovolila se bo le za taka podjetja, ki so v eminentnem interesu deželne kulture, kakor pravi načrt. Dežela ne bo tako kruto postopala, da bi iz same hudobije vzela kmetu svinjak in tam nalašč naredila električen transformator. (Veselost — Heiterkeit.) Dežela bo že našla na Kranjskem toliko zraka in prostora, da ji ne bo treba delati krivico ubogemu kmetu. V tem oziru je med deželo in privatnikom velik razloček. Kajti deželno zastopstvo je vendar popolnoma odvisno od ljudstva, ki ga kontrolira, in ako bi se komu samo las skrivil, bi doživeli v deželnem zboru takoj viharen odmev. (Živahno odobravanje — Lebhafter Beifall.) Nemogoče je, da bi se v sedanjih ustavnih razmerah uničila tudi ena sama najslabša gospodarska eksistenca. Nasprotno sem prepričan, da bo za dotičnike to še vir za nove dohodke, katere bodo vkljub razlastitvenemu zakonu lahko izkoristili. Torej ta ugovor v mojih očeh ne drži, in zato se tudi ne morem prilagoditi predlogu, da bi se te besede črtale iz načrta.

Glede izvajanj gospoda dr. Novaka bi omenil, da to, kar je on govoril o kompetenci, iz že navedenih vzrokov ne velja. Kajti mi danes ustvarjamo kompetenco, in da naglašamo prednostno pravico dežele, to je ne samo naša pravica, ampak tudi naša dolžnost. Jaz vsaj ne morem videti v tem nobene krivice.

Dr. Novak se je postavil, v nasprotju s Schollmayerjem, na industrijsko stališče. On ugovarja, da bi dežela smela eksploatirati že obstoječe naprave. Rekel je, da bo dežela ves svobodni razvoj industrije udušila, če ga ona v svojo pestvzame in k flom tišči. Ravno nasprotno hočemo imeti!

Poglejte, gospod dr. Novak, ako se nahaja ob vodni sili, ki bi lahko bila eminentno koristna, ker bi dala gonilno moč in dohodke celi pokrajini, kak majhen žagarček ali mlinarček, ki se postavi na tisto justamentno stališče, da bi svoje razpadle žage ali mlina ne hotel odstopiti, — ali je v interesu javnosti, da stoji tam tista mala žaga, ali pa da se cela vodna sila izrabi in se da gonilna moč 10, 20 ali 30 tisučem ljudi? (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „In žaga dobi ravno tiste sile, ki jih je prej imela, iz elektrarne!“ — Živahno odobravanje — Lebhafter Zustimmung.) On dobi po naši postavi ne samo to, kar sedaj uživa, ampak nekaj boljšega: popolnoma moderne stroje in cel etabliment, ki ga lahko prenese, kamor ga hoče. Sedaj stoji žaga kje v kakšnem prepadu, v kaki grapi, k žagi je težko voziti po slabih potih,

žaga je preveč oddaljena od gozdov in vasi. Ako se pa naredi tam elektrarna in se električna moč prenese, lahko napravi obratovališče na veliki cesti. S tem mu bo pač olajšana eksistenca in mož vdobi nov vir dohodkov. Po mojih mislih je torej popolnoma prazno, kar je rekel dr. Novak, da pride lahko vsak industrijalec v nesrečni položaj, da čez noč postane ubožen človek. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Ravno narobe! Čez noč bogat postane!“)

Ne gre nam za to, da bi se industriji s tem delnim socializiranjem privatne industrije delala kaka krivica, ker se ji prvič nič ne vzame, ampak na drugi strani še mnogo da. Že obstoječi industrijski obrati dobe siguran vir za silo, katero potrebujejo. To je eno. Ako kdo zida tovarno ob majhni vodni sili, je ne more pri najboljši konjukturi razširiti, ako nima dovolj moči. Če je pa deželna elektrarna, dobi lahko pomnoženo moč. In kar je največ vredno, je to, da se bo dala neštetim ljudem, katerim je sedaj pri vsem talentu nemogoče pokazati svojo industrijsko zmožnost, prilika, da se razvijajo in industrializirajo deželo.

Poglejte gorenjsko stran! Prvi hip, ko se je izvedelo, da namerava dežela napraviti električne centrale, je bilo vse pokoncu, in od vseh strani so se oglasili industrijalci ter priglasili velike množine konjskih sil, katere bi radi vzeli od dežele. Vsi so naglašali, da naj bi se to čim prej zgodilo. Neprenehoma hodijo k meni vpraševati, ali bo kaj, ali ne, ali naj si uredi obrat glede na nameravano električno centralo, ali naj si pomagajo na drug način. Torej je stvar gotovo nujna v interesu naše industrije.

Gospod dr. Novak se je spotikal nad tem, da bi mi iz dežele naredili protekcijskega otroka, češ, dežela ima razlastilno pravico pred občinami in pred privatniki, in vidi v tem krivico. Ja, gospoda, ako je krivično deželi dati razlastilno pravico, potem je bolj krivično, ako se jo da tudi občinam, in najbolj krivično je, ako se jo da privatnim osebam, kakor zahtevajo industrijalci. Vem, da treba vodno pravo izpopolniti tudi glede na občine in privatne podjetnike, in priprčan sem, da bo treba tudi privatni industriji marsikaj koncedirati. Skoro gotovo je, da bo tudi v državnem zboru ta misel prodrla. V ta zakon pa občin in privatnikov nismo sprejeli zaradi tega, ker se nam gre za to, da dosežemo sedaj vsaj tisto malenkost, katero v tem trenutku potrebujemo. Če bi prišli s takim zakonom, kakor ga je v Koroškem deželnem zboru predložil dr. Stanwender, zakon ne bi dobil sankcije. Demonstracija je hvalevredna, ampak... (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Udarec v vodo!“) Ampak pomeni samo demonstracijo. Mi pa nimamo namena, samo z lepimi besedami demonstrirati, ampak naš namen je, čim najhitrejšje kaj resničnega, praktičnega izvesti, in zato smo se omejili na ta majhen zakon.

Gospod dr. Eger je izrekel mnenje, da bi bilo bolje, ako bi deželni zbor namesto zakona sklenil resolucijo in pozval vlado, naj kmalu pride

s svojim okvirnim zakonom. To bi bilo morda pravilno, če bi se postavili na stališče, da državi prepuščamo že vnaprej pravico do vode. Naše stališče pa je nasprotno; mi varujemo pravice dežele Kranjske, in s tem, da hočemo skleniti ta zakon v lastnem področju, reklamiramo pravico do vode zase, ker jo faktično izvršujemo s takim sklepom. Stem, mislim, da sem odgovoril gospodi na glavne pomisleke.

Iz poročila, ki ste ga, gospodje, dobili o tem, kaj se je že zgodilo glede deželnih električnih naprav, ste razvideli vse korake, ki jih je v tem oziru dosedaj storil deželni odbor. Izjavljam, da kaj drugega, nego kar stoji v poročilu, deželni odbor ni storil, in kaj drugega, nego poroča, deželni odbor tudi ne namerava storiti. Bodite uverjeni, da deželni odbor nima nobenih stranskih skrivnih misli, vse se bo vršilo pod popolno kontrolo deželnega zbora, in deželni odbor ne bo ničesar ukrenil, ako ne bo imel v to pooblastila deželnega zbora. Toliko glede na to, ker vidim, da imajo taki pomisleki velik upliv na glasovanje o besedilu zakona.

Končno pa moram vendar le reči, da me je gospod, dr. Novak včeraj v upravnem odseku nekoliko spreobrnil; grajal je namreč načrt, češ, da je preskromen, pravil je, da zakon itak ne bo sankcioniran, zato pa da moramo demonstrirati, in naj pridemo torej s celim velikim vodnim zakonom, z nekako „lex Steinwender“ v kranjski obliki, katero imamo že pripravljeno. Torej, gospod dr. Novak želi na vsak način demonstracije. Ta zakon, gospoda, pa še ni pasiral deželnega odbora in zaradi tega ga še ne morem predložiti. Pač pa lahko ustrezem želji gospoda dr. Novaka v toliko, da z resolucijo pozovemo deželni odbor, naj s tem zakonom pride na dan! (Veslost — Heiterfeit.) Predlagam resolucijo:

„Deželnemu odboru se naroča, da predloži v prihodnjem zasedanju načrt novele k vodnemu zakonu, v kateri se uvažuje uporaba vodnih sil.

Glede na to izjavlja deželni zbor sledeča načela:

Vodne sile so lastnina dežele, za izkoriščanje vodnih sil imajo dežela in občine prednost pred državo in zasebniki, deželi se prizna pravica obdavčiti izkoriščane vodne sile, pri koncesioniranju je postopati vladi dogovorno z deželnim odborom.“

Prosim visoko zbornico, da to resolucijo dodatno k zakonskemu načrtu sprejme. (Živahno odobravanje in ploskanje — Lebhafter Beifall und Händeklatschen.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Novak se je še enkrat oglasil k besedi.

Poslanec dr. Novak:

Jaz sem v upravnem odseku v resnici zastopal to načelo, da glede vodnih sil v deželi imej de-

žela prednost pred državo, in zaradi tega sem predlagal, naj se mesto tega zakonskega načrta v obliki resolucije ali drugačnega zakonskega načrta izrazi vladi to mnenje deželnega zbora, da ima dežela prednost pred državo. Rekel sem pa, da sem mnenja, da ta zakonski načrt nikdar zakon ne bo, če se pa že gre samo za demonstracijo, naj se pa demonstrira v drugi obliki, namreč ne z zakonom, ampak naj se demonstrira s to resolucijo, katero je sedaj predlagal gospod poslanec dr. Lampe in s katero se načela glede prednosti dežele izražajo bolj jasno. Na tem stališču sem stal v upravnem odseku in stojim tudi še danes in bom s tega stališča tudi glasoval za resolucijo gospoda poslanca dr. Lampeta.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! Gospoda govornika iz te (leve — linken) strani zbornice sta že odgovarjala na izvajanja gospodov nasprotnikov in meni vsled tega samo preostane nadaljni kratek odgovor na dve strani. Iz izvajanj gospoda dr. Novaka in dr. Egerja je zvenelo očitane, da smo mi prinesli zakon v zbornico z ozirom na deželne finance, da bi se okrepile s pomočjo tega zakona. Izjavljati moram, da je bilo to za nas zadnji namen. Prvi in edini namen je bil, da mi opomoremo k gospodarski povzdigi našemu kmetijstvu in obrtnijstvu našemu.

Oba govornika sta tudi izražala strah, da pomenja ta zakonski načrt smrt naši industriji. Moje in stranke moje mnenje je pa ravno nasprotno: Industrija se bo potem šele razvila, ker obrt bo vendar dobila električni tok. Torej nasprotno, šele oživila se bo industrija in jaz upam, čez nekaj let bosta oba gospoda predgovornika nasprotni strani drugega mnenja.

Predlagam, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga prehod v nadrobno razpravo.

Gospodje, ki ste za prehod v nadrobno razpravo, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da uvede špejčno debato.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se § 1. sprejme tako, kakor je tiskan v prilogi 204.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Novak se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Novak:

K § 1. tega zakona stavljam tale predlog, naj se ne le podjetjem, ki se z izkoriščanjem vodnih sil izvrše iz deželnih, ampak tudi podjetjem, ki se izvrše iz občinskih sredstev, dovoli razlastitvena pravica. Da ima dežela posebno pravico pred zasebniki in občinami, je opravičeno, to se da zagovarjati, in da ima pa tudi posebno prednost pred državo, je že izraženo v resoluciji gospoda dr. Lampeta. Smatram pa kot potrebno, da naj se popolnoma v nemar tudi ne pusti manjšega organizma, kakor je dežela, to je občin. Občine bodo najložje izkoriščale vodne sile v svojem okrožju in s tem, če se jim to omogoči, bo tudi zadoščeno principu socializma nasproti individualizmu. Vsaj ravno tako kakor v deželi obvladuje tudi v občini in mora obvladovati celokupna korist. Smatram torej, da je vsekako potrebno, da se v tem zakonskem načrtu, kateri pa po mojem mnenju nikdar zakon postal ne bo, tudi občinam da ista pravica, kakor deželi, mi pa nimamo nič proti temu, da naj se izrazi prednost dežele pred občinami.

Torej glasil bi se ta moj predlog, da naj se § 1. tako-le stilizira:

„V prid podjetjem, ki se z izkoriščanjem vodnih sil izvrše iz deželnih ali občinskih sredstev, sme za potrebne vodne napeljave . . .“ i. t. d.

(Odobranje v središču. — Beifall im Zentrum.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Demšar ima besedo.

Poslanec Demšar:

Jaz samo kratko odgovarjam na besede gospoda dr. Novaka, ki je trdil, da bodo občine najložje izkoriščale take vodne naprave. Seveda, če on misli na Ljubljano, ne rečem nič, ampak če na deželo misli, potem sem pa pač mnenja, da vsak privatnik ložje izkorišča vodne sile, kakor kaka mala občina. (Klici v središču: — Ruufe im Zentrum: „Velike občine!“)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se § 1 sprejme nespremenjen.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali, in sicer bom najpreje dal glasovati o § 1, kakor je natiskan. Gospodje, ki pritrdite temu paragrafu, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

In sedaj bomo glasovali o dostavku gospoda dr. Novaka. Ta dostavek se glasi (bere — liest):

„V prid podjetjem, ki se z izkoriščanjem vodnih sil izvrše iz deželnih ali občinskih sredstev, sme za potrebne vodne napeljave . . .“ i. t. d.

Gospodje, ki se strinjate s tem dodatkom, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Dodatni predlog je padel.

Prosim gospoda poročevalca, da preide k § 2.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se § 2 sprejme tako, kakor je tiskan.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Novak ima besedo.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! V smislu prejšnjih svojih izvajanj stavljam predlog:

„§ 2. naj se glasi:

Razlastitvi niso podvržena: poslopja, zaprta dvorišča, vrtovi, kakor tudi obstoječe naprave za izkoriščanje vodnih sil.“

Besedilo tega paragrafa, kakor je jaz predlagal, odgovarja tudi onemu zakonskemu načrtu, ki je bil predlagan v deželnozborski seji dne 2. maja 1899. Takrat so bila izključena od razlastitve samo poslopja, zaprta dvorišča in vrtovi, o obstoječih napravah za izkoriščanje vodnih sil pa nihče ni predlagal razlastitve, o tem ni bilo govora. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Kaj pa mlini?“) Danes se pa predlaga razlastitev tudi za „obstojee naprave za izkoriščanje vodnih sil“. Smatram, da gre to predaleč in smatram tudi, da je mogoče brez razlastitve poslopij, zaprtih dvorišč in vrtov izkoristiti nove vodne sile, če se napelje daljnovid po oddaljenejši smeri, na drugi strani pa je treba braniti že obstoječo in pridobljeno pravico za izkoriščanje vodnih sil.

Deželni glavar:

Ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec sklepčno besedo.

Poročevalec Jaklič:

Vzdržujem tiskano besedilo nespremenjeno, ker posledice tega paragrafa ne bodo tako strašne, kakor misli gospod poslanec dr. Novak.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali, in sicer najprej o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca dr. Novaka. Gospodje, ki pritrujete predlogu gospoda dr. Novaka, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Predlog je ostal v manjšini.

In sedaj gospodje, ki ste za § 2, kakor ga nasvetuje upravni odsek, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je z večino sprejet.

Sedaj pride člen I.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se člen I. sprejme nespremenjeno.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k členu I.

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej prosim gospode, ki se strinjate s členom I, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se tudi člen II. nespremenjeno sprejme.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrdite členu II., da blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se sprejmeta še uvod in naslov.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjate z uvodom in naslovom, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam, da se načrt zakona sprejme še v tretjem branju.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje. Gospodje, ki pritrdite načrtu zakona v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Načrt zakona je v celoti sprejet.

In sedaj pride še resolucija gospoda poslanca dr. Lampeta. Gospodje, ki jej pritrujete, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejeta in s tem je obenem rešena tudi peticija trgovske zbornice št. 186.

Gospodje, jaz bom sedaj sejo prekinil, in sicer za $\frac{3}{4}$ ure, recimo do $\frac{1}{2}$ 3. ure.

Seja je prekinjena.

Seja prestane ob 1. uri 30 minut popoldne in se nadaljuje ob 2. uri 40 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr 30 Minuten nachmittag unterbrochen und um 2 Uhr 40 Minuten wieder aufgenommen.

Deželni glavar:

Nadaljujemo prekinjeno sejo, sklepčni smo, in sedaj prestopimo k točki:

8. Ustno poročilo upravnega odseka o predlogu poslanca Galleta glede vpeljave enoletnih tečajev za izobrazbo pomožnih živinozdravnikov. (Št. XXXV).

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Antrag des Abgeordneten Galle, betreffend die Einführung von einjährigen Kursen zur Ausbildung von Hilfstierärzten. (3. XXXV).

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter die Verhandlung einzuleiten.

Berichterstatter Freiherr von Liechtenberg:

Es ist dem Verwaltungsausschusse der Antrag des Abgeordneten Franz Galle wegen Errichtung von einjährigen Kursen zur Heranbildung von Hilfstierärzten vorgelegen. Der Verwaltungsausschuß hat sich für den Antrag zur Gänze ausgesprochen, und zwar aus verschiedenen Gründen. Es ist notwendig, auf dem Lande bei Erkrankungen des Viehs schnelle Hilfe zu haben. Es ist bekannt, wie schwer oft der Tierarzt im Bezirkssorte zu erreichen ist, insbesondere bei Abkalbungen, Verwundungen und dgl. braucht man aber raschen Beistand. Oft ist der Tierarzt auf dem Markte und kann nicht kommen oder er ist sonst verhindert. Dadurch kann aber gerade bei Abkalbungen für den Besitzer ein unwiderbringlicher Verlust verursacht werden. Auch haben die Tierärzte gerade auf diesem Gebiete nicht immer die nötigen Erfahrungen, da ist oft der Kurpfuscher besser.

Es wurde zwar von einer Seite hervorgehoben, daß es besser wäre, mehr Tierärzte anzustellen. Aber welche Kosten würden dadurch dem Lande erwachsen! Zudem bekommen wir nicht einmal so viele Tierärzte. Um überall schnelle Hilfe zu haben, müßte man ja für jeden Bezirk 10—15 Ärzte anstellen.

Darum ist der Ausschuss für die Heranbildung von Hilfs-tierärzten gewesen, für welche wir in der Hufbeschlagshule in Laibach ein gutes Unterrichtsinstitut haben.

Aus all diesen Gründen stellt der Verwaltungsausschuss folgenden Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesausschuss wird beauftragt, über diese Frage Studien zu pflegen und eventuell in der nächsten Session konkrete Vorschläge darüber vorzulegen.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi je oglašen gospod poslanec dr. Oražen.

Poslanec dr. Oražen:

Visoka zbornica! Jaz v polni meri pripoznavam in verujem vsem pritožbam, katere ima kmetško ljudstvo z ozirom na živinozdravniško vprašanje na Kranjskem. Jaz dobro vem, da je premalo živinozdravnikov na Kranjskem, da bi bili v slučaju potrebe, pri nezgodah itd. ljudstvu takoj na razpolago. Živinozdravnik je dostikrat daleč od kraja, kjer se ga potrebuje in predno pride v dotični kraj je že prepozno. Upoštevam popolnoma tudi vprašanje, da je precej drag, ker ima ravno daleč hoditi, in ker ni nobene prave konkurence. Jaz vse to upoštevam in pripoznavam te pritožbe, o katerih je govoril gospod referent, ampak prepričan sem, da se s tem predlogom ne bo veliko doseglo, in sicer zakaj ne? Prvič s tega stališča ne, da bo že vlada kot taka se protivila nastavitvi „Kurschmiedov“ ali pomočnih živinozdravnikov. Pokušalo se je to tudi v Koroškem in Štajerskem deželnem zboru, pa nikjer ni šlo. Pritrditi nastavitvi „Kurschmiedov“ prvič ne more iz veterinaro-polijskih ozirov, ker mora vladi na tem biti ležeče, da se ne razširijo kužne bolezni. Še pri izučeni živinozdravnikih se v tem oziru lahko zgodijo napake, koliko bolj so jim pa izpostavljeni „Kurschmiedi“! (Poslanec — Abgeordneter Povše: „Hočemo pomočnike pri porodu!“) Jaz vem, vlada se bo gotovo na to ozirala kako velik je kapital, ki ga ima ljudstvo v živini. Po zadnjem štetju iz leta 1900 je bilo v naši državi kopitarjev 1,766.000 glav, govede 9,570.000 glav, itd. Gospoda moja, vse to je reprezentiralo ljudsko premoženje dveh milijard in jaz popolnoma uvažujem stališče vlade, ki nosi veliko odgovornost, da pazi, kako se ravna s tem premoženjem. Potem je še drugo vprašanje: Različne pogodbe, ki jih ima naša država z drugimi državami zaradi uvoza in izvoza živine, in jaz mislim, da nas bodo druge države čudno gledale, ako bodo videle, da imajo inšpekcijo nad izvozom živali „Kurschmiedi.“ Vsaka država zahteva, da opravljajo to inšpekcijo v deželi živinozdravniki. Pomislite na nevarnost razširjenja živinske kuge, rdečice itd. Kako velikansko škodo provzroča prepoved izvoza živine kmetu, kraju in splošnosti, ker navadno se propoved ne omeji na en sam okraj, ampak se navadno še drugi okraji zraven vzamejo,

tako da veliko trpi celi okoliš. Kakega pomena pa je izvoz živine, razvidite lahko iz tega, da je leta 1900. znašala vrednost izvoza goveje živine v Nemčijo 73,175.000 K in vrednost konj pa, ki so se izvozili, 13,872.000 K. Iz teh dveh razlogov, iz veterinaro-polijskega in pa glede na izvoz mislim, da vlada nikakor ne bo mogla pritrditi nastavitvi „Kurschmiedov“ kakor se je to videlo že v drugih kronovinah, da jim ni pritrdila. (Klic na levi — Ruf links: „Znabiti pa bo ravno iz teh razlogov pritrdila!“) To je torej pomislek s stališča vlade. Prepričan sem pa, da tudi ljudstvu s „Kurschmiedi“ ne bo veliko pomagano. (Poslanec — Abgeordneter Matjašič: „O, veliko!“) Rabili se bodo pri porodih in prvih nesrečah, pri ranah, je rekel gospod referent. Kolikor sem se informiral pri strokovnjakih, so me poučili, da so porodi pri živalih po navadi normalni in le malo izjem je od tega. (Poslanec — Abgeordneter Dimnik: „Ni res!“) To so mi strokovnjaki potrdili in me poučili (Poslanec — Abgeordneter Povše: „Slabo poučili!“), da so največ krivi ljudje sami, če se pri porodih zgodi kaka nesreča, in pa „Kurschmiedi“ (Poslanec — Abgeordneter Matjašič: „Ni res!“). Ljudje, namesto, da bi pustili živino pri miru, kadar se pripravlja za porod, jo premočno krmijo in na vse mogoče načine maltretirajo, „Kurschmiedi“ pa se hočejo izkazati s svojim znanjem s tem, da po nepotrebnem segajo živalim v truplo (Poslanec — Abgeordneter Dimnik: „Ravno narobe, živinozdravniki tako delajo!“), in na ta način so ljudje sami in „Kurschmiedi“ krivi, da porodi dostikrat niso normalni. Najbolje je, tako sem bil vsaj poučen, da se žival pri miru pusti, če je pa porod normalen, pa „Kurschmied“ tudi nič ne pomaga. (Poslanec — Abgeordneter Povše: „Zakaj pa babica pri ljudeh!“ Prosim, to je čisto nekaj drugega pri babicah. Kar se tiče babic, gospod komercialni svetnik, so se one vedno pod nadzorstvom zdravnika v bolnici izučile, so popolnoma izvežbane, če je pa kaj nenormalnega pri kakem porodu, so pa itak dolžne takoj poklicati zdravnika. Predlog gospoda referenta pa hoče doseči, da bodo „Kurschmiedi“ nastopali tudi pri nenormalnih porodih, in to je iz razlogov, katere bom pozneje omenil, nekaj nemogočega. Po mojih mislih bi se veliko več dalo doseči, če bi se ljudstvo po brošurah in s predavanji poučilo, kako mu je ravnati pri normalnih porodih. Ti „Kurschmiedi“, tudi če so se res izučili v porodništvu, kar je pa izključeno in kar negiram, ne bodo nikoli ostali pri porodništvu, ampak spuščali se bodo v vse drugo zdravljenje in posledica bo ta, da se bodo živinozdravniki še manj klicali, kakor sedaj, ljudstvo pa bo imelo še več škode, ker jim bo še več živine šlo v nič kakor dandanes.

Kar se tiče generelnega stališča, opozarjam, da izučeni živinozdravnik tudi niti veliko dražji ni, kakor „Kurschmied.“ Tukaj imam košček lista „Tierärztliches Zentralblatt“, in tu je naveden slučaj, v katerem je „Kurschmied“ računil 114 K za štiri vizite. Za ta denar dobite vsakega živinozdravnika.

Drugo vprašanje je, kje se bodo izučili ti pomočni živinozdravniki. V upravnem odseku se je reklo, da se bo to lahko zgodilo v Podkovski šoli. Ali drugo vprašanje pa je, kje dobiti živinozdravika — učitelja. Tak človek mora biti dober kot strokovnjak in dober pa tudi kot učitelj, ampak že iz principijelnega stališča ga ne boste dobili, ker dobi tak mož drugod vse polno zaslužka in se ne bo zadovoljil z mestom učitelja na Podkovski šoli. In kar je glavno, kje pa mislite dobiti material, da se bodo ti ljudje lahko praktično izvežbali? Vsaj še na Dunaju nimajo zadosti materiala na razpolago na živinozdravniški šoli. Vsega skupaj je deset krav na živinozdravniški visoki šoli (Poslanec — Abgeordneter Hladnik: „V Marijanišču je 20 krav!“), ki imajo večinoma normalne porode, nenormalne pa hodijo veterinarci gledat k veleposestnikom v okolici. Jaz mislim, tistih krav v Marijanišču ne bo nobeden dal na razpolago, da bi se na njih vežbali ljudje, ki nimajo nobenega pojma o anatomiji in fiziologiji, ki nimajo nič teorije, prakse pa tudi ne. Zaradi tega jaz jako dvomim, da bodo taki ljudje v resnici kedaj v prid kmetijstvu. Ako res hočete ljudstvu pomagati, potem dovolite, da Vam v tem oziru podam nekoliko nasvetov. Mogoče rečete, da je njih izvršitev predraga, ampak vsekako mislim, da bi bilo edino pravilno, če bi se jih hotelo sprejeti. Prva stvar naj bi bila, da bi se agrarni poslanci, v prvi vrsti državni, na Dunaju zavzeli za to, da bi bila živinozdravniška visoka šola boljša, bolj adaptirana, kajti na sedanjem zavodu si živinozdravniki ne morejo pridobiti dovolj prakse, ker nimajo zadosti materiala na razpolago. Država naj da šoli več materiala na razpolago, da se bodo gojenci lahko popolnoma naučili porodništva, kakor je to omogočeno zdravnikom, ki so vedno imeli na razpolago dosti materiala. Drugi moj nasvet bi bil, da naj bi dežela potem štipendij poskrbela, da bo več naših ljudi hodilo na Dunaj študirat, ki se bodo pozneje res lahko uporabljali v korist ljudstva na Kranjskem. In pa, gospodje, zoper to boste seveda vsi — če hočemo kaj doseči, potem je potrebno, da imamo, kakor na Nižjeavstrijskem, živinozdravnika v vsakem sodnem okraju. Na Nižjeavstrijskem ima vsak sodni okraj živinozdravnika, plačani pa so, kakor uradniki X., IX. in VIII. činovnega razreda. In dovolite mi še en nasvet: Naj se zakon sklene tak, kakor velja za nas zdravnike, da bodo imeli ti živinozdravniki potem tudi varstvo svoje prakse, kar jim bo pomoglo do večjega zaslužka. Lahko jim pa potem dežela, ki jih plačuje, določi tudi maksimalen tarif, čez katerega ne smejo iti. Več naj ne smejo računati, poleg tega pa naj bodo zavezani, da morajo iti k vsakemu slučaju, ko bi bili klicani, in naloži se jim dalje lahko tudi to, da bi imeli po kmetih predavati in ljudstvo poučevati. Če bi se to izvedlo, da bi vsak sodni okraj dobil svojega živinozdravnika, potem bi bilo seveda treba nekake centrale pri deželnem odboru in nekakega živinozdravniškega referenta, ki bi vse organiziral. Posledice tega bi bile go-

tovo dobre. In še nekaj. Kakor smo v zadnjem zasedanju slišali, sprožila se je misel, da naj bi se ustanovila deželna zavarovalnica za živino. Če hočete, da bo dobro funkcionirala ta zavarovalnica, boste to dosegli le s tem, če boste imeli dobre živinozdravnike za preiskavanje, zdravljenje in raztelesanje živine, boste rabili živinozdravnike in ne „Kurschmiede.“ Kmetско ljudstvo se bo potem, če bo videlo, da ima res izvežbanih živinozdravnikov na razpolago, tudi navadilo jih bolj klicati, kakor sedaj, in prepričan sem, da bi se, če bi Kranjska dežela imela zadosti in izobraženih živinozdravnikov, potem tudi lahko pospela živinoreja in mlekarstvo na tisto stališče, na katero jo ja hočete povzdigniti (Poslanec — Abgeordneter Dimnik: „To je res!“), kajti gotovo je, da se živinorejske zadruge in mlekarne dandanes ne morejo tako razviti, kakor bi se lahko, če bi bilo zadosti živinozdravnikov po deželi. Prepričan sem, če boste imeli domačih živinozdravnikov, potem ne bodo več na Kranjsko hodili ljudje iz graškega preskuševališča in povzročali take krute obsodbe, o katerih ste se nedavno pritoževali. Povzdignila se bo živinoreja in mlekarstvo in dobiček od tega bo imela cela dežela. Upoštevati je treba, da živinozdravniška veda jako napreduje in da se jako mnogo vpotrebljava serumterapija pri rdečici in živinski kugi, za tako zdravljenje pa potrebujete temeljito izobražene živinozdravnike, ne pa „Kurschmiede.“ S „Kurschmied“ boste samo ustvarili neko neproduktivno kasto, ki bo hotela živeti na troške ljudstva, faktično pa mu ne bo nič koristila, in ker živinozdravniška veda napreduje in s „Kurschmied“ ljudstvu čisto nič ni pomagano, zato nisem za predlog upravnega odseka in si usojam prositi visoko zbornico, da bi hotela sprejeti sledečo resolucijo:

„Deželni zbor naroča deželnemu odboru sledeče:

Deželni odbor proučuj stanje kranjskega živinozdravniškega vprašanja sploh, in pa higijenične razmere kranjske živinoreje. Proučuj tudi, kako in na kak način bi se higijenske razmere naše živinoreje povzdignile, ter ljudstvo podučilo na primeren način o načinu povzdige te higijene.“

Landeshauptmann:

Das Wort hat nun der Herr Abgeordnete Galle.

Abgeordneter Galle:

Hohes Haus! Dank der opfervollen Fürsorge des Landes und des Staates ist die Viehzucht auf eine höhere Stufe gebracht worden, man kann sagen, sie repräsentiert heute einen großen Teil des Volksvermögens. Um dieses Volksvermögen zu erhalten, ist wohl die Ausgestaltung des Veterinärwesens eine Hauptbedingung. In dankenswerter Weise hat das Land vor einigen Jahren 6 Stellen von Landestierärzten geschaffen, doch nicht alle diese Stellen haben Bewerber gefunden. Der Grund hierfür liegt jedenfalls darin, daß diese Stellen zu schlecht besoldet sind. Es wäre ja wünschens-

wert, wenn man in allen Gerichtsbezirken diplomierte Tierärzte anstellen könnte, doch geht das meiner Ansicht nach aus zwei Gründen nicht an. Erstens würde dadurch der Landesfonds zu sehr belastet, wenn man so viele gut dotierte Stellen schaffen würde, und zweitens glaube ich, daß es an Bewerbern auch für solche gut dotierte Stellen fehlen würde.

Ich habe deshalb den Antrag gestellt, Kurse zu schaffen, an welchen Hilfstierärzte herangebildet werden. Im Worte „Hilfstierärzte“ liegt ja ohnehin schon, daß diese nicht etwa den diplomierten Tierärzten Konkurrenz machen, sondern daß sie nur eine Hilfskraft für die Tierärzte sein sollen. Die Agenden dieser Hilfstierärzte sollten genau umschrieben sein, sie sollten nur im ersten Momente, wenn ein Unglück geschieht, eine Wunde verbinden können, sie sollen ferner Geburtshelfer bei Kindern und Pferden sein.

Es ist nicht richtig, was der geehrte Herr Voredner gesagt hat, daß diese Geburten meistens normal verlaufen. 30% gehen nicht normal. Ferner sollen diese Hilfstierärzte darin unterrichtet werden, ansteckende Krankheiten zu erkennen. Sie müßten in diesem Falle sofort an den Bezirks-tierarzt oder den landwirtschaftlichen Arzt die Anzeige machen, damit die erforderlichen Maßnahmen gegen die Weiterverbreitung getroffen werden.

Ein großer Mißstand im Lande ist es auch, daß man sehr schwer Leute bekommt, die Kastrationen bei Schweinen, Kindern und Pferden vornehmen können. Auch darin sollten diese Hilfstierärzte unterrichtet werden.

Auf den Einwurf des Herrn Dr. Dražen, daß durch diese Institution der Export leiden könnte, muß ich erwidern, daß diese Einrichtungen gerade in den Gebieten, wohin Österreich Vieh exportiert, schon lange bestehen, wie in der Schweiz, Deutschland, Dänemark, und überall hat sich diese Einrichtung bewährt. Aber auch in Tirol ist an die landwirtschaftliche Schule in Rotholz bei Jenbach ein Kurs zur Heranbildung von Hilfstierärzten angegliedert. Ich glaube also, daß die Angst, der Export könnte darunter leiden, vollkommen unbegründet ist.

Ich überlasse es dem Studium des Landesausschusses, wo und wie diese Kurse abgehalten werden sollen, glaube aber, daß es ganz praktisch wäre, sie an die Hufbeschlagsschule anzugliedern.

Indem ich hoffe, daß ich die Herren aller Parteien von der Nützlichkeit dieses meines Antrages überzeugt habe, bitte ich Sie, dafür zu stimmen.

Deželni glavar:

Do besede pride sedaj gospod poslanec Demšar.

Poslanec Demšar:

Visoka zbornica! Jaz v predlogu upravnega odseka ne najdem nobene nevarnosti za živinozdravništvo. Mi imamo take pomožne živinozdravnike itak že na deželi, samo da niso izobraženi, da imajo samo prakso, pa nič teorije. Pri nas bi moral pravzaprav vsak izobražen kmetovalec biti nekak živinozdravniški pomočnik. In takih kmetov tudi res imamo, ampak vzlic temu potrebujemo še živinozdravniške pomočnike, kajti izobražen kmet

se bo sicer briga za svojo kravo, če ima poroditi, ne bo pa hodil v druge kraje pomagat k porodom. Stori to sicer, če hoče in če izvrši svojo nalogo dobro in nič ne računi, ga ne bo nobeden preganjal, ampak sitnosti so s tem zvezane in dokler je človek mlad, bo že šel tudi drugam, pozneje se pa takih žrtev naveliča. Mislim torej, da bi bil tak tečaj jako potreben. V takem tečaju bi se učili naši kmetijski sinovi, sinovi delavcev ne, zato, ker je kmečki človek bolj pripraven, ker že izza mladosti ima nekaj veselja do takih stvari. (Poslanec — Abgeordneter dr. Krek: „In ženske tudi!“) Da, pri nas imamo tako žensko. V tem oziru se meni torej zdi ustanovitev takega tečaja ena dobra stvar, vsaj ni treba, da bo dežela nastavljala te živinozdravnike-pomočnike, ampak nastavljeni bodo pri živinorejskih zadrugah in lahko pa tudi dobe kake nagrade od dežele. Če bo dosti takih živinozdravniških pomočnikov po deželi, bo dobro, boljše kakor danes. Vem, da je od človeka, ki je dovršil visoko šolo, težko zahtevati, da bi se navadil ležati v gnoju v naših slabih hlevih. Vem, neprijeten opravke je to, sem ga že sam izvrševal in ga izvršujem še danes, če je potreba. V tem bi se moral vsak kmet izučiti, kajti, kakor rečeno, izučenega živinozdravnika skoraj ne moremo siliti k takim delom. To so prehude reči in potem je pa še nekaj vpoštevati. Pri porodu je treba takojšnje pomoči. Pri živini gre stvar hitro, v treh, štirih urah je prepozno. Treba je hitre pomoči, če ne žival pogine. Zaradi tega pa posestniki ne marajo klicati živinozdravnika, ker prvič vedo, da bi prišel prepozno in drugič je predrag. Torej je prav, da se ustanovi taka šola, to ne bo nikomur v škodo, ampak če hočemo živinorejo povzdigniti, moramo imeti takih v živinozdravništvu praktično izvežbanih ljudi. Ne gre se pa samo za porode. Vzemite le na primer koliko pri konjih. V eni uri, če ni takojšnje pomoči, žival pogine. Ravno tako je slabo, da ne dobimo zdravil. Nekatera zdravila se pač dobe z dovoljenjem okrajnega glavarstva. Seveda vsakemu človeku se ne smejo izročiti, v živinozdravništvu špeciálno izučnemu človeku pa bi se čisto lahko izročila. Vzemimo krotonovo olje. To se ne da vsakemu. Potem opozarjam še na sledeče. S 1. januarjem smo dobili novo postav o postopanju pri živinskih kužnih boleznih. Ta postava bo ljudem veliko sitnosti, škode in kazni prizadevala. Tudi zaradi tega je treba, da se več ljudi izučijo, da bodo nekoliko vedeli spoznati bolezen, ali se gre za kužno ali ne. Kužne bolezni seveda ne bodo smeli zdraviti, ampak prišel bo živinozdravnik, bo stvar pregledal in potem bo ložje, da bo on dal potrebna navodila živinozdravniškemu pomočniku, in bo to bolje, kakor če jih daje županom. Tako bo pa velika nadloga za župana. Vsaj ima že drugih poslov dovolj in že sedaj nobeden neče biti župan na deželi.

Kar se tiče opazke gospoda dr. Oražna, da bi bilo treba pritiskati na vlado, da bi živinozdravniško visoko šolo bolje uredila, pripoznavam tudi jaz, da bi bilo to želeli. Res se tam živino-

zdravniki premalo praktično izvežbajo, ampak iz vseh šol pridejo taki ljudje, ki morajo šele prakticirati. (Poslanec — Vbgeordneter dr. Krek: „Kaj boš zabavljaj na nas!“) Pa kakor rečeno, bi bilo res treba, da se šola nekoliko preosnuje, pa dosti s tem ne bo pomagano, ker bomo težko dobili več živinozdravnikov. Tudi mi bi želeli, da bi jih imeli dosti, ampak stvar je ta, da nobeden ne mara na deželo, ne doktor medicine, ne živinozdravnik, ne učitelj. Z deželo je pač tako, da nobeden ne mara tja, ampak vse sili v Ljubljano. Treba bo še marsikaj narediti, železnice, gledališča, kavarne i. t. d., potem bo drugače postalo.

Jaz torej pozdravljam predlog upravnega odseka in le želim, da se bo ta tečaj uredil tako, da bo deželi res kaj koristil. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Hände klatschen links.)

Deželni glavar:

K besedi je oglašen še gospod poslanec Dimnik.

Poslanec Dimnik:

Vzrok, da sem se jaz dvignil v visoki zbornici, je ta, da se tiče predmet, ki je ravnokar v razpravi, ene najbolj važne stvari za živinorejca, da se mu namreč pride v pomoč v slučaju živinskih bolezni in zlasti nesrečnih porodov. Ker mi je tovariš Demšar že mnogo besed takorekoč iz ust vzel, bom jaz prav kratek in bom samo s par besedami povedal prvič moje misli, potem pa tudi želje ljudstva, ki se peča z živinorejo. Gospod dr. Oražen je povdarjal, da bi ne bilo dobro za živinorejce, ako bi se nastavili taki pomožni živinozdravniki ali „Kurschmiedi“, ker bi se ne omejevali samo na porode, ampak bi se lotili zdravljenja tudi drugih bolezni. To priznavam, da je nekaj resničnega na tem, kajti kdor se manj uči, več korajže ima, več hoče vedeti. Na drugi strani je pa tudi rekel gospod dr. Oražen, da ne bodo zadosti izučeni taki „Kurschmiedi“. Tu bi jaz gospoda dr. Oražna opozoril, da se zdravljenje pri porodih ne da priučiti iz knjig, ampak le iz prakse in prakse si pa pridobe „Kurschmiedi“ lahko ravno tako, kakor živinozdravniki. (Poslanec — Vbgeordneter dr. Oražen: „Bo veliko nesreč!“) Vsaj so tisti, ki so vse študirali, tudi že nesrečo imeli. Sicer je pa tudi jako težko dobiti živinozdravnika. Celo v ljubljanski okolici na primer sem že večkrat slišal od ljudi, da je v Ljubljani vse dobiti, uradnike i. t. d., le živinozdravnikov da ne dobijo.

Kar se tiče porodov je potrebna hitra pomoč. Moja domača vas ni velika, vendar ni leta, da bi ne poginilo kako živinče. Tu se ne more čakati ure in ure ali cele dni na živinozdravnika, prav lahka pa bi bila pravočasna pomoč, če bi imeli „Kurschmiede“. Tako pa si ljudje ne vedo pomagati. Kam naj se obrnejo? Če gredo v Ljubljano, kakor rečeno, dostikrat ne dobe živinozdravnika.

Gospod dr. Oražen pravi, da bi morali živino zdraviti, oziroma pri porodih pomagati le izučeni

živinozdravniki. Gospodje, delo pri porodu je jako mučno, kakor vem iz lastne skušnje. V lepem, snažnem hlevu je stvar drugačna. Če je pa hlev nesnažen, kakor so na kmetih še večinoma, to ni nič prijetnega za živinozdravnika, če mora eno ali dve uri ležati v gnoju in se pehati in truditi, da je ves premočen. Če greste klicati učenega živinozdravnika, ne bo hotel z Vami, da bi legel v tisto blato, ampak bo rekel: Nimam časa, moram tja in tja, in ne bo prišel. Omenjam en slučaj, ki se je zgodil v Ljubljani koncem aprila lanskega leta. V Bizaviku je bil posestnik, čegar kobila se je zvečer okoli 8. ure začela pripravljati za porod. Mož je videl, da porod ne bo normalen, in se je najprvo obrnil na živinozdravniško šolo. Uslužbenci so rekli, da Schlegelna ne gredo klicat, ker ne bo šel tako pozno z njim. Bil je potem pri štirih živinozdravnikih, pa nobeden ni hotel priti, vsak ga je poslal k drugemu. Nazadnje je prišel k Turku. Ta mu je najbolj pametno povedal: Pejte k živinozdravniku za ljubljansko okolico. Mož se je res okoli polu 10. ure zvečer tja obrnil, pa tudi ta ga je odklonil. Ne vem kako, pa tudi ni mogel priti. Gospodar se je podal z žalostnim srcem domov, zjutraj je ustal zgodaj in se takoj podal na žrebčarsko postajo. Tam so bili še najbolj prijazni, ampak slučaj je bil, da „Kurschmied“ tudi ni mogel iti z njim. Pravi: Vsaj je živinozdravnik za to tukaj, Vi pejte k njemu in recite, da on mora iti. In res je šel posestnik še enkrat k Miklavčiču in mu rekel: Jaz sem bil tukaj in tukaj in so mi rekli, da ste primorani priti. No, pravi živinozdravnik, bom pa šel. Tako je šla stvar skozi deset ur. Vsak kdor ima kobilo, ve in skušnja to uči, da se mora pomagati v dveh do štirih, kvečjemu v šestih urah, če ne je vse uničeno. Tukaj je pa trajalo deset ur, torej je bila nesreča gotova. Torej mož, diplomirani živinozdravnik, ki ima vse študije, pride, nekaj pogleda žival, kakor mi je dotični posestnik povedal, in pravi: Prinesite štrike. Privezal jih je na to žrebetu na prednje noge in dal poklicati osem mož, da so potegnili za štrike. Potegnili so in odtrgali žrebetu prednje noge. Kobila je skočila v zrak in v petih minutah bila je mrtva. Seveda, prednje noge so štrlele naprej, glava pa je bila pri vratu zasukana nazaj, tako da ni moglo žrebe na dan. In to se je zgodilo izučnemu zdravniku, ki ima vse študije, medtem ko vsak izvežbani živinorejec, ki je bral — reči moram: Hvala Bogu — od družbe sv. Mohorja izdano Dularjevo knjigo, ve, da se tu ne sme ravnati s silo, ampak najprej pogledati, ali je glava v pravem položaju. Jaz pri moji živini nikdar ne pustim sile delati. Torej če se živinozdravniku zgodijo take reči, potem se nam pač ni bati praktično izvežbanih živinozdravniških pomočnikov. Če imajo taki „Kurschmiedi“ zadostno prakso, bodo pri porodih gotovo ravno tako dobro služili, kakor živinozdravniki. Dobro bi torej bilo, da bi dobili take ljudi, skrbeti je samo treba, da imajo zadosti prakse.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Der Herr Berichtstatter hat das Schlusswort.

Berichtstatter Freiherr von Lichtenberg:

Nach den Ausführungen des letzten Redners bleibt mir nichts zu sagen übrig. Die Resolution Drazen deckt sich ja so ziemlich mit dem Antrage des Ausschusses. Ich bitte das hohe Haus, den Antrag des Verwaltungsausschusses anzunehmen.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali, in sicer o predlogu upravnega odseka. Če bo ta sprejet, potem odpade glasovanje o resoluciji gospoda poslanca dr. Oražna.

Poslanec dr. Šusteršič:

Prosim besede! Jaz mislim, da oba predloga lahko obstojita eden poleg drugega, ker se ne izključujeta, in zato bi mislil, da naj bi gospod deželni glavar dal oba predloga na glasovanje, in sicer najprej predlog odseka in potem pa kot dodatek predlog gospoda poslanca dr. Oražna.

Deželni glavar:

Prav, se bo tako postopalo. Prosim torej gospode, ki se pridružujete predlogu upravnega odseka, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim tiste gospode, ki se strinjate tudi z dodatnim predlogom gospoda poslanca dr. Oražna, da blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi sprejet, in s tem je rešena tudi ta točka dnevnega reda.

**Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg**

(prevzame predsedstvo — den Vorsitz übernehmend):

Wir kommen nun zu Punkt:

9. Ustno poročilo ustavnega odseka:

a) o prošnji posestnikov vasi Podgora, Zajevše in Kleče za izločitev iz občine Dolsko ter priklopitev k občini Dol (sod. okr. Brdo). 540/Pet.).

9. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:

a) über die Petition der Ortsinsassen von Podgora, Zajevše und Kleče um Ausscheidung aus der Gemeinde Dolsko und Zuweisung zur Gemeinde Dol (Ger. Bez. Egg. (540/Pet.).

**Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Ich erlaube den Herrn Berichtstatter das Wort zu ergreifen.

Poročevalec dr. Pegan:

Posestniki vasi Podgora, Zajevše in Kleče prosijo, da se jih izloči iz občine Dolsko in priklopi k občini Dol, okraj Brdo. To svojo prošnjo utemeljujejo s krajevnimi razmerami in stem, da bi bilo zanje veliko prijavnejše, če bi spadali v občino Dol.

Ustavni odsek ni prišel v položaj, predlagati deželnemu zboru to izločitev oziroma priklopitev, zlasti ker ni utegnil stopiti v dogovor z visoko vlado. Zato predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da na prošnjo posestnikov vasi Podgora, Zajevše in Kleče za izločitev iz občine Dolsko in priklopitev k občini Dol v sodnem okraju Brdo poizveduje o primernosti in potrebi te izločitve, dalje da poizve mnenje c. kr. deželne vlade v tem oziru in po dognanih poizvedbah poroča deželnemu zboru.“

Prosim, da se visoka zbornica temu predlogu pridruži.

**Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Wünscht jemand das Wort zu diesem Antrage?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so bitte ich die Herren, die demselben zustimmen, aufzustehen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

9. Ustno poročilo ustavnega odseka:

b) o poročilu deželnega odbora o ustanovitvi samostojne krajne občine Sora v političnem okraju Kranjskem. (k prilogi 173. l. 1906.).

9. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:

b) über den Bericht des Landesausschusses, betreffend die Errichtung der selbständigen Ortsgemeinde Zaier im politischen Bezirke Krainburg. (zur Beilage 173 de 1906.)

Poročevalec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Sklicujem se v prvi vrsti na poročilo deželnega odbora kranjskega z dne 29. maja 1906. priloga 173., v kateri je razloženo zakaj je potrebno, da se občina Medvode deli, in da se v njej nahajajoči se davčni občini Draga in Sora iz nje izločita ter ustanovita kot samostojna

občina pod imenom Sora. Ti dve davčni občini Draga in Sora spadata pod škofjeloški sodni okraj, medtem ko spadajo druge davčne občine pod Ljubljano. Poleg tega imata veliko dalje v Ljubljano, kakor v Škofjo Loko in zato prosita, da bi se izločili iz občine Medvode in ustanovili kot lastna občina Sora, ki bi pripadala k škofjeloškemu okraju. Tudi občinski odbor v Medvodah se je za to izrekel in se je našla podlaga za premoženjsko razdelitev. Zato predlagam, da se vzame v pretres in razpravljanje zakonski načrt, kakor je tiskan v prilogi 173. iz l. 1906., ki jo je predložil deželni odbor.

Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort in der Generaldebatte?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so bitte ich die Herren, welche für das Eingehen in die Spezialdebatte stimmen wollen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Ich bitte den Herrn Berichterstatter die Spezialdebatte zu eröffnen.

Poročevalec dr. Pegan:

Predlagam, da se §§ 1. in 2. sprejmeta kakor sta natiskana.

Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, bitte ich die Herren, die den §§ 1 und 2 zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Poročevalec dr. Pegan:

Predlagam, da se istotako sprejmeta naslov in uvod.

Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:

Ich bitte die Herren, welche für den Eingang und Titel des Gesetzes stimmen wollen, aufzustehen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Poročevalec dr. Pegan:

Predlagam treje branje.

Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:

Der Herr Berichterstatter beantragt die dritte Lesung.

Die Herren, die dem Gesetzentwurfe in dritter Lesung zustimmen wollen, bitte ich aufzustehen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen, und mithin ist dieser Gegenstand der Tagesordnung erledigt.

Wir kommen nun zu Punkt:

9. Ustno poročilo ustavnega odseka:

c) o prošnjah občin Sele, Polom, Poljane, Briga in Črni Potok za ustanovitev 12. volilnega okraja v splošni volilni skupini za deželni zbor. (36/Pet., 37/Pet., 38/Pet., 39/Pet., 50/Pet.).

9. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:

c) über die Petitionen der Gemeinden Seele, Ebental, Böllandl, Tiefenbach und Schwarzenbach um Errichtung eines 12. Wahlbezirkes in der allgemeinen Wählerkurie für den Landtag. (36/Pet., 37/Pet., 38/Pet., 39/Pet., 50/Pet.).

Poročevalec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Občine Sele, Polom, Poljane, Briga in Črni Potok so meseca maja 1908 prosile, da se za splošno skupino pri volitvah za deželni zbor ustanovi 12. volilni okraj, v katerega pridejo vse nemške občine sodnega okraja Kočevje in nekatere občine sodnih okrajev Žužemberk, Novo mesto in Črnomelj; če pa to ne, da se volilni okraj kmetjskih občin Kočevje, Ribnica in Velike Lašče tako razdeli, da pripade en mandat na sedanji sodni okraj Kočevje. Te peticije so prišle ob času pred ustavni odsek, ko je bila volilna reforma že izdelana.

Zato predlaga ustavni odsek:

„Visoki deželni zbor izvoli preko teh prošenj preiti na dnevni red.“

Landeshauptmann - Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so bitte ich die Herren, die diesem Antrage zustimmen, aufzustehen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen zu Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

a) o prošnji Frančiške Jalen, vdove secijskega sluga v deželni bolnici, prosi za podaljšanje miloščine. (99 Pet., 127/Pet., 365 Pet., 463/Pet.).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- a) über die Petition der Franziska Jalen, Witve nach dem Sezierdiener im Landes-
spitale, um Verlängerung der Gnaden-
gabe. (99/Pet., 127/Pet., 365/Pet.,
463/Pet.)

Poročevalec Pogačnik:

Frančiška Jalen, vdova secijskega sluge v
deželni bolnici prosi za podaljšanje miloščine.
Miloščina jej je bila l. 1899. dovoljena in pozneje
podaljšana do 1. januarja t. l. Razmere so take,
kakor so bile prej, vdova ima skrbeti še za ne-
preskrbljenega otroka, in zato finančni odsek
predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Frančiški Jalen se podaljša mesečna miloščina
16 K mesečno za dobo pet let počenši s 1. pro-
sincem 1910.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Wenn niemand zu sprechen wünscht —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

so bitte ich die Herren, die dem Antrage zustimmen,
aufzustehen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Weiters kommt der Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

- b) o prošnji Franje Saloker, vdove po
okrožnem zdravniku v Velikih Laščah,
prosi za zvišanje milostne pokojnine
(624/Pet.).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- b) über die Petition der Distriktsarztes-
witve Franziska Saloker in Großlauschitz
um Erhöhung der Gnadenpension
(624/Pet.)

Poročevalec Pogačnik:

Franja Saloker, vdova po okrožnem zdravniku
v Velikih Laščah, katera ima 400 K letne milostne
penzije in je imela vzgojninski prispevek letnih
100 K za otroka, prosi, da se ji vzgojninski pri-
spevek za otroka podaljša.

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Franji Saloker se poviša milostna pokojnina
na letnih 600 K za dobo treh let pričenši s 1. pro-
sincem 1910.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn, so bitte ich die Herren, die dem Antrage
des Finanzausschusses zustimmen, aufzustehen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen zu Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

- c) o poročilu deželnega odbora glede
sestave programa za uravnavo rek
in zgradbe hudournikov na Kranj-
skem, kakor tudi za napravo vodo-
vodov. (k prilogi 27. l. 1902.)

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- c) über den Bericht des Landesausschusses
betreffend die Zusammenstellung des Pro-
grammes über Flußregulierungen u. Wild-
bachverbauungen in Krain, sowie Wasser-
leitungsbauten. (zur Beilage 27 de 1902.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Deželni odbor je podal za
visoki deželni zbor že l. 1902. poročilo in to vsled
ukaza ministrstva za notranje stvari z dne 26. ju-
nija 1901. šte. 24401, da se sestavi program za
uravnave rek in zgradbe hudournikov, ki se imajo
izvršiti na Kranjskem kakor tudi za napravo vo-
dovodov in drugo preskrbovanje z vodo. Stvar je
osem let stara, deželni zastop in deželni odbor
sta nebrot teh naprav že izvršila in ne preostaja
drugega, kakor da predlagam v imenu finančnega
odseka:

„Poročilo deželnega odbora v gori označeni
zadevi se vzame v vednost.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Lichtenberg:**

Wenn niemand zu sprechen wünscht —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

bitte ich die Herren, die dem Antrage zustimmen wollen,
sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

- č) o prošnji šolskega odbora za usta-
novitev gospodinske šole v Ljub-
ljani za podporo. (68/Pet.)

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- c) über die Petition des Schulausschusses für die Errichtung einer Haushaltungsschule in Raibach um Unterstützung. (68/Pet.)

Poročevalec Povše:

Šolski odbor za ustanovitev gospodinske šole v Ljubljani prosi za deželno podporo. On trdi, da bi bilo treba ustanoviti v Ljubljani kuharsko in gospodinsko šolo. Finančni odsek se je posvetoval o tej prošnji, in ker se je deželnemu odboru dal na razpolago poseben kredit za prireditve gospodinskih šol, je smatral, da je najboljše, ako se prošnja odstopi deželnemu odboru.

Z ozirom na to predlagam v imenu finančnega odseka:

„Prošnja se odstopi deželnemu odboru, da jo reši z ozirom na kredit dovoljen mu v svrhu prireditve gospodinskih šol.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so bitte ich die Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

- d) o prispevku za uravnavo Save med Kresniškimi Poljanami in Ribičami in za nabrežne zgradbe pri Ponovičah. (k prilogi 202. l. 1907.)

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- d) über den Beitrag zur Saveregulierung zwischen Kresniške Poljane und Ribiče und für die Uferschutzbauten bei Ponovič. (zur Beilage 202 de 1907.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Kakor je razvidno iz priloge deželnega odbora št. 202. de 1907, hoče ministrstvo notranjih zadev nadaljevati uravnavo Save med Kresniškimi Poljanami in Ribičami in izvršiti nabrežne zgradbe pri Ponovičah v skupnem proračunjenem znesku 154.000 K.

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

K stroškom, proračunjenim na 113.000 K za uravnavo Save med Kresniškimi Poljanami in Ribičami, ki jo namerava izvršiti c. kr. vlada, in pa k stroškom v znesku 41.000 K za zgradbe v za-

varovanje bregov pri Ponovičah se dovoli iz deželnih sredstev 6⁰/₁₀ prispevek v skupnem znesku 9240 K, ki se izplača iz melioracijskega zaklada.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wenn niemand zu sprechen wünscht —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

so bitte ich die Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Weiters kommt der Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

- e) o zvišanju letne dotacije za agrarske operacije. (k prilogi 205).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- e) über die Erhöhung der Jahresdotation für agrarische Operationen. (zur Beilage 205).

Poročevalec dr. Žitnik:

Deželna komisija za agrarske operacije je prosila deželni odbor, naj bi se jej letna dotacija zvišala od 50.000 na 75.000 K z ozirom na to, da jej bo mogoče hitreje vršiti svoja dela. Deželni odbor je v nadi, da bo deželni zbor posledobno to odobril, za leto 1909. že izplačal 4000 K.

V soglasju z deželnim odborom predlaga finančni odsek:

„Visoki deželni zbor skleni:

Izplačilo zneska 4000 K kot dodatka k dotaciji za l. 1909 se odobri in redna letna dotacija za agrarske operacije se od 1. januarja 1910 dalje zviša od 50.000 na 75.000 K.“

Številke se že nahajajo v proračunu deželnega zaklada.

Landeshauptmann - Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

- f) o prošnji mestne občine ljubljanske za dovoljenje, da sme prihranjeni znesek 170.000 K porabiti v pokritje primanjkljaja za povečanje elektrarne. (k prilogi 24. l. 1905).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

f) über die Petition der Stadtgemeinde Laibach, um Verwendung des Ersparnisses per 170.000 K zur Deckung des Abganges für die Erweiterung der Elektrischen Zentrale. (zur Beilage 24 de 1905).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Deželni zbor je dne 5. maja 1899 sklenil, da se dovoli ljubljanskemu mestu najeti posojilo 1.600.000 K, s katerim posojilom bi se imele zgraditi razne zgradbe, katere so našete v prilogi 24. de 1905. Mestna občina si je pri zneskih 240.000 K, oziroma 350.000 K, določenih za tlakovanje cest, ulic in trgov in pa za napravo novih cest, ulic in trgov prihranila znesek 170.000 K na ta način, da se en del teh del ni izvršil in mestna občina prosi, da bi smela teh 170.000 K razun v to svrhu že določenih 400.000 K porabiti za povečanje elektrarne.

V soglasju z deželnim odborom predlaga finančni odsek:

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) Deželnemu stolnemu mestu Ljubljani se dovoljuje, da znesek 170.000 K, — ki se je od posojila 1.600.000 K, dovoljenega z deželnozbornskim sklepom dne 9. maja 1899, pri zneskih 240.000 K oziroma 350.000 K, določenih za tlakovanje cest, ulic in trgov in pa za napravo novih cest, ulic in trgov prihranil na ta način, da se nekaj teh del ni izvršilo, sme poleg v to svrhu že določenih 400.000 K tudi še porabiti za povečanje mestne elektrarne.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da temu sklepu izposluje Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Der Landeshauptstadt Laibach wird die Bewilligung erteilt, einen Betrag von 170.000 K, welcher von dem mit dem Landtagsbeschlusse vom 9. Mai 1899 bewilligten Anlehen von 1.600.000 K an den Beträgen von 240.000 K, beziehungsweise 350.000 K, die für Pflasterungen von Straßen, Gassen und Plätzen, dann für die Anlage neuer Straßen, Gassen und Plätze bestimmt waren, dadurch in Ersparung gebracht wurden, daß ein Teil dieser Arbeiten unausgeführt blieb, nebst den für die Vergrößerung des städtischen Elektrizitätswerkes schon bestimmten 400.000 K ebenfalls noch für diesen Zweck zu verwenden.

2.) Der Landesausschuß wird beauftragt, für diesen Beschluß die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Deželni glavar:

(prevzame predsestvo — den Vorsitz übernehmend):

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

10. Ustno poročilo finančnega odseka:

g) o deželnem prispevku k stroškom preložitve državne ceste vsled zgradbe novega kolodvora na Jesenicah. (k pril. 39. l. 1903.)

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

g) über den Landesbeitrag zu den Kosten der Umlegung der Reichsstraße infolge des Bahnhofbaues in Aßling. (zur Beilage 39 de 1903.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Ko se je gradila nova železnica v Trst, tedaj se je na Jesenicah moral en del državne ceste preložiti. Ta se porabi sedaj za okrajno cesto, in država je prosila deželni odbor, naj bi dežela prevzela za preložitev tiste ceste $\frac{1}{4}$ stroškov. Stvar je že izvršena in naša pravica je le še, da to naknadno odobrimo.

Zaradi tega predlaga finančni odsek v soglasju z deželnim odborom:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. K stroškom proračunjenim na 61.300 K za preložitev približno 800 m dolge Podkórenske državne ceste, katera bo potrebna vsled naprave nove postaje na Jesenicah in ki se začinja na jugovzhodu postajnega poslopja, drži v kilometru 38'9/39'0 nad državno železnično progo Trbiž-Ljubljana ter se v bližini Ukovega mostu zopet stika z državno cesto, se dovoli deželni prispevek v visokosti $\frac{1}{4}$ skupnih stroškov do najvišjega zneska 15.325 K, ki se vstavi v deželni proračun za l. 1911. pod pogojem:

1. da okrajnocoestni odbor v Kranjskigori v smislu svojega sklepa z dne 22. januarja t. l. prispeva z zneskom v isti visokosti;

2. da kranjska obrtna družba za izvršitev te preložitve brezplačno odstopi svoja zemljišča, in

3. da se preložena cesta, katero bo izvršila c. kr. uprava državne železnice, uvrsti med državne ceste ter se sprejme v oskrbo uprave državnih cest.

II. Izvršena preložitev Podkórenske državne ceste na progi med hišama št. 21 in 24 na Jesenicah do hiše št. 25 na Savi, katero je v smislu obhodnega zapisnika z dne 24. in 25. novembra l. 1902. izvršila uprava državne železnice na račun železnične zgradbe, se uvrsti med okrajne ceste z onim delom državne ceste na južni strani Jeseniške postaje vred, ki se je vsled preložitve državne ceste pod točko I. izločil iz vrste državnih cest. Prosim visoko zbornico, da sprejme ta predlog.

Deželni glavar:

Otvorjam debato.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali in sicer skupno o predlogih finančnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujete tem predlogom, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto in s tem je tudi končan današnji dnevni red.

Torej gospodje, ker imamo danes še časa in smo hoteli sedeti do 6. ure in ker nam je rešiti še dosti drobiža, bi jaz postavil na današnji dnevni red dodatno še nekoliko stvari, kar jih je že dodelanih v odseku. Pismenih poročil sploh ne bo, torej bomo, ako ni ugovora, še obravnavali nekatere peticije, da nam v ponedeljek preostane zadosti časa za deželni zaklad in za nekoliko drugih važnih stvari.

Tako bi dal danes na razgovor:

I. Prošnjo krajnega šolskega sveta v Stranjah za podporo za šolsko zgradbo;

II. prošnjo krajnega šolskega sveta v Mavčičah za izplačilo 4000 K podpore za l. 1910 in 1911 za zgradbo šolskega poslopja;

III. prošnjo mestnega magistrata v Ljubljani za podporo za zgradbo dveh ljudskih šol in cesarja Franca Jožefa I. višje deklishe šole;

IV. prošnjo občine Polšnik za podporo za popravilo občinske poti od Polšnika do proti Št. Juriju;

V. poročilo deželnega odbora (pril. 179. l. 1906.) o načrtu zakona glede kanalskih pristojbin v Ljubljani;

VI. prošnjo županstva v Spodnji Idriji za podporo za popravilo obč. ceste v Kanomljo;

VII. prošnjo Marijane Malavašič v Št. Joštu za odpust 3% deželnega potresnega posojila v znesku 1000 K;

VIII. prošnjo županstva v Doleh nad Idrijo za napravo vodovoda v Zavracu (194/Pet.);

IX. prošnjo posestnikov iz vasi Dobračeva, Žirovski Vrh in Zabrežnik za podporo za popravilo poti skozi Rakulik proti Zabrežniku (195/Pet.);

X. prošnjo gospodarskega odseka v Martinku pri Cerknici za napravo vodovoda (204/Pet.);

XI. prošnjo županstva Predvor, za uvrstitev občinske poti od Gorenje do Dolenje Bele med okrajne ceste (601/Pet.);

XII. prošnjo občine Vipava za napravo napajališč in vodnjakov na Nanosu (180/Pet.);

XIII. prošnjo podobčine Gor. Polje pri Toplicah za podporo v pokritje stroškov za most čez Krko (171/Pet.);

XIV. prošnjo gospodarskega odbora v Dol. Jezeru pri Cerknici za podporo za zgradbo mostu in cestnega nasipa (296/Pet.);

XV. prošnjo cestnega mojstra Karola Moserja za zvišanje vzgojnine za otroke in povračilo pogrebnih stroškov za soprogo (229/Pet.);

XVI. prošnjo Frančiške Dacar na Glincah za podporo (571/Pet.);

XVII. prošnjo bivš. dež. mitničarja Avgušтина Puherja za letno podporo (562/Pet.);

XVIII. prošnjo Ane Šetina v Tacnu za podporo za popravilo hleva (582/Pet.);

XIX. prošnjo gospodarskega odbora podobčine Suhorje pri Košani za podporo za zgradbo mostu čez Reko (549/Pet.);

XX. poročilo deželnega odbora v zadevi domobranske vojašnice v Ljubljani;

XXI. prošnjo županstva obč. Jesenice za podporo za popravilo obč. ceste v Plavškem Rovtu (193/Pet.);

XXII. prošnjo vodstva Marijanišča za povišanje ustanov za dežel. sirot. ustanovljence (d. o. št. 13276/09);

XXIII. poročilo deželnega odbora o uvedbi mostnine od avtomobilov na deželnem mostu čez Savo v Radečah z načrtom zakona;

XXIV. prošnjo bivšega deželnega cestarja Fr. Modica za milostno pokojnino (295/Pet.);

XXV. prošnje cestnih odborov: Vipava, Senožeče, Postojna, Ilirska Bistrica in Lož za podporo (594, 595, 596, 597, 598/Pet.);

XXVI. poročilo deželnega odbora z načrtom zakona o vodovodni nakladi za mesto Kranj;

XXVII. poročilo deželnega odbora o pomožni akciji za nakup krmil vsled suše v poletju 1908. prizadetim kranjskim živinorejcem;

XXVIII. razne prošnje vpokojenih deželnih uradnikov odnosno udov in sirot za zvišanje pokojnin in miloščin ter definitivno nameščenje nekaterih deželnih uslužbencev itd.;

XXIX. poročilo dež. odbora o nadaljnjem pobiranju naklade od najemščin v Ljubljani;

XXX. samostalni predlog g. poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev glede uvedbe volilne dolžnosti za volitve v deželni zbor;

XXXI. samostalni predlog g. poslanca dr. Lampeta in tovarišev o stanovskem zastopstvu kmetov;

XXXII. samostalni predlog g. poslanca Gangla in tovarišev v zadevi izboljšanja poštno-prometne zveze z Idrijo;

XXXIII. samostalni predlog g. poslanca Lavrenčiča in tovarišev glede železnične zveze Kamnik-Celje-Polzela;

XXXIV. samostalni predlog g. poslanca Bartola in tovarišev o napravi novih cest in cestnih oddelkov ter uvrstitvi med okrajne, eventualno med deželne ceste v Velikolaškem, Ribniškem in Kočevskem cestnem okraju;

XXXV. prošnjo županstva občine Rakek za zgradbo ceste Logatec-Rakek (681/Pet.).

Jaz mislim, da bi to za danes zadostovalo.

Prosim gospoda poročevalca dr. Žitnika, da prične poročati.

I. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji krajnega šolskega sveta v Stranjah za podporo k šolski zgradbi. (620/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Krajni šolski svet v Stranjah prosi za podporo v pokritje stroškov za šolsko zgradbo. Ker se zgradba še ni pričela in ker je deželni zbor napravil načelni sklep, da se morajo take prošnje vlagati potom šolske oblasti, predlaga finančni odsek:

„Prošnja krajnega šolskega sveta v Stranjah pri Kamniku glede podpore za šolsko zgradbo se vrne deželnemu odboru, ki naj obvesti prosilca, da se morajo take prošnje vlagati potom šolske oblasti.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gosпода poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se — Gefährdet.)

Sprejeto.

II. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji krajnega šolskega sveta v Mavčičah za podporo k zgradbi novega šolskega poslopja. (625/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Enako prošnjo je vložil krajni šolski svet v Mavčičah.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja krajnega šolskega sveta v Mavčičah, politični okraj Kranj, se vrne deželnemu odboru, ki naj obvesti prosilca, da se take prošnje morajo vlagati potom šolskih oblastev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim ustanite.

(Zgodi se — Gefährdet.)

Sprejeto.

III. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji mestnega magistrata v Ljubljani za podporo k zgradbi dveh mestnih ljudskih šol in višje deklinške šole. (257/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Že l. 1905. je magistrat ljubljanski prosil pri deželnem odboru za podporo za zgradbo mestnih šol.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja mestnega magistrata v Ljubljani glede deželnega prispevka k stroškom za zgradbe dveh mestnih ljudskih šol in cesarja Franca Jožefa I. višje deklinške šole se vrača deželnemu odboru, ker iz prošnje ni razvidno, koliko znašajo zgradbeni stroški in se enake prošnje vlagajo potom šolskih oblastev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

IV. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji občine Polšnik za podporo v pokritje stroškov popravljene občinske ceste proti Št. Jurju. (260/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Županstvo občine Polšnik prosi podpore za popravo neke občinske poti.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja se vrne deželnemu odboru s priporočilom.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

V. Ustno poročilo finančnega odseka o poročilu deželnega odbora:

o načrtu zakona glede vpeljave kanalskih pristojbin v deželnem stolnem mestu Ljubljani. (k prilogi 179 l. 1906.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Finančni odsek se je posvetoval o tem načrtu zakona in je prišel do prepričanja, da je § 4. odločno pretrd. To je mimogrede grajal tudi gosпод dr. Tavčar. § 4. se glasi (bere — liest):

„Kanalsko pristojbino obvezan je plačati vsak posestnik ob takem javnem svetu ležečega poslopja,

po katerem teče občinski kanal, brez ozira na to, če zveže svoje poslopje s tem kanalom ali ne.“

Torej ta določba bi bila na škodo raznim hišnim posestnikom in vsled tega predlaga finančni odsek:

Visoki deželni zbor skleni:

„Poročilo deželnega odbora (priloga št. 179) o načrtu zakona glede kanalskih pristojbin v deželnem stolnem mestu Ljubljana se vrne deželnemu odboru z naročilom, naj opozori mestni magistrat na pretrde zahteve v § 4. načrtanega zakona.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena: K besedi se je oglašil gospod poslanec dr. Triller:

Poslanec dr. Triller:

Jaz se ne morem strinjati z načelom gospoda referenta, da bi bil § 4. pretrd. Tukaj se je hotelo v okom priti temu, da bi hišni posestniki iz strahu pred kanalsko pristojbino ne hoteli zvezati svojih hišnih kanalov z glavnim občinskim kanalom. To pa v modernih mestih ne sme biti dopuščeno, in zato ta določba ne le ni prestroga, ampak je absolutno potrebna. Glede na to jaz predlagam, da naj visoki deželni zbor načrtu zakona, kakor ga je predložil magistrat, pritrdi.

Deželni glavar:

Dalje je oglašen k besedi gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Proti § 4. je finančni odsek imel svoje pomisleke, katere je že gospod poročevalec v kratkem navedel. V splošnem bi opozoril gospode na to, kalije svojemu pravemu namenu ne odtegnejo, ampak da bi morala vsa večja mesta skrbeti za to, da se fe-porabijo za poljedelstvo. To je načelo, katero treba izvršiti pri vseh razumnih velikih komunah. Tukaj se nam izgubi silno veliko blaga, ki bi v naši zemlji jako veliko dobička donášalo. Zato pa mi naročamo na stotine centov kajnita in drugih umetnih gnojil. S tega stališča je na vsak način vsaka taka določba, katera obtežuje, katera takorekoč za nekaj časa omogočuje vsako misel na izvršitev tega načela, napačna in škodljiva. Pravilno je, da vsak hišni gospodar, ki rabi nekaj zase osebno ali za svoj dobiček in korist, da vsak hišni gospodar tako napravo, katero je mesto napravilo, plača in zato je tudi opravičeno, da tisti hišni posestniki, ki sedanje kanale rabijo in ki bi jih morebiti v bodoče rabili, plačajo pristojbino. To je tudi združljivo s prejšnjim načelom, nezdružljivo stem načelom pa je, če se na primer Trnovcem ali drugim, ki imajo dobrote od fekalij, v slučaju, če gre kanal mimo njihovih hiš, nalaga, da plačajo pristojbino, dasi se fekalije dvojno koristno uporabijo. Potem imamo mi tako lego, posebno v tistih krajih, kjer ne bo mogoče popolnoma izvršiti stavbnega načrta, da bo popolnoma nemogoče iz hiš napraviti

zvezo z občinskim kanalom, in za takega posestnika, ki ne more izvršiti, kar zakon veleva, ki ne more dobrot mestnega kanala uživati, je določba § 4. ravnotako krivična. Ravnotako imamo mi lahko slučaj, kjer bi bilo zato, da more hišni posestnik kanal mestne občine uporabiti, treba toliko sprememb in investicij v hišo, da bi znatno podražile njegovo hišo. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Asanacija ni nikdar predraga!“) Hiša se more tudi podreti, ampak posameznega gospodarja ne morete odreti. Če bi bilo torej treba hišo preveč predelati, bi bilo vendar krivično od takega hišnega posestnika zahtevati pristojbino. Zaraditega je po mojih mislih popolnoma pravično, da se vse te izjeme upoštevajo in da se v tem smislu zakon spremeni, ker tega mi ne moremo pred svojo vestjo zagovarjati, da bi bila v zakonu nasproti gotovim posameznikom čisto odkrita krivica.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Žitnik:

Z ozirom na izvajanja tovariša dr. Kreka nimam prejšnjim svojim besedam ničesar dostaviti in le še enkrat priporočam predlog s pripombo, da naj se mestna občina opozori na te nedostadke.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali o nasvetu finančnega odseka, ki je odločilnega značaja.

Gospodje, ki pritrujete predlogu finančnega odseka, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

VI. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji občine Spodnja Idrija za podporo k vzdrževanju občinske ceste na Kanomljo. (317/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Županstvo v Spodnji Idriji prosi podpore za popravo občinske ceste v Kanomljo.

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja županstva v Spodnji Idriji glede podpore za temeljito popravo občinske ceste v Kanomljo se odstopa deželnemu odboru z naročilom, da čimprej v tem oziru potrebno ukrene.“

Deželni glavar:

K tej točki se je oglašil k besedi gospod poslanec Perhavec.

Poslanec Perhavec:

Od Spodnje Idrije do Kanomlje so tri raztresene vasi: Spodnja, Srednja in Gorenja Kanomlja, ki že leta in leta prosijo, da bi se jim poslalo inženirja na lice mesta, da bi trasiral progo in da bi se zgradila ta cesta. Pota so sedaj v takem slabem stanu, ker peljejo med hribi, ker jih voda izpira in ker tudi nimajo mostov, da so ob deževnem času in po zimi, kadar sneg zapade, popolnoma nerabna. Goriška dežela je že napravila ali pravzaprav letos dogradila cesto do kranjske meje. Prav bi torej bilo, če bi se nadaljevala tudi od kranjske strani in zato najtopleje priporočam, da deželni odbor kakor hitro mogoče odpošlje inženirja na lice mesta.

Deželni glavar:

Besedo ima gospod referent deželnega odbora dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Na to navajam, da so prošnje iz tega okraja res jako silne in jaz sem že naročil deželnemu stavbnemu uradu, da izvrši ogled na licu mesta. Dolej se to ni zgodilo, ker so deželni tehnik z delom preobloženi, zagotavljam pa gospoda predgovornika, da se bodo dotična dela čimprej začela izvrševati. (Klici na levi: — Rufo Rufo: „Dobro, dobro!“)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Žitnik:

Hvala!

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali.

Gospodje, ki ste za nasvet finančnega odseka, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Dalje pride:

VII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji Marijane Malavašič v Št. Joštu za odpust 3⁰/₁₀ deželnega potresnega posojila. (144/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Marijana Malavašič prosi, da bi se jej odpustilo 3⁰/₁₀ deželno potresno posojilo.

Iz načelnega vzroka predlaga finančni odsek:

„Prošnja Marijane Malavašič, posestnice v Št. Joštu št. 12 za odpust 3⁰/₁₀ deželnega posojila v znesku 1000 K se odkloni.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

VIII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji občine Dole nad Idrijo za napravo vodovoda v Zavracu. (194/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Županstvo v Doleh nad Idrijo prosi podpore za napravo vodovoda v Zavracu.

Ker načrt ni napravljen od deželnega stavbnega urada, predlaga finančni odsek:

„Prošnja županstva v Doleh nad Idrijo za napravo vodovoda v Zavracu se odstopi deželnemu odboru, da po stavbnem uradu napravi načrt, dovoli običajno deželno podporo in izposluje državni prispevek.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Perhavec ima besedo.

Poslanec Perhavec:

Dasi so te vasi ležeče v gozdih, je svet pravzaprav vendar podoben Krasu. Vode nimajo čisto nič in torej priporočam tudi za to občino, da se čimprej odpošlje izvedenca na lice mesta, da prouči, kaj je napraviti, da se odpomore potrebam glede pomanjkanja vode.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

IX. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji posestnikov iz vasi Dobračeva, Žirovski Vrh in Zabrežnik glede podpore za popravo poti skozi Rakulek proti Zabrežniku. (195/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Posestniki iz vasi Dobračeva, Žirovski Vrh in Zabrežnik prosijo podpore za popravo občinske ceste.

Prošnja je še iz leta 1901. in zato finančni odsek predlaga:

„Prošnja posestnikov iz vasi Dobračeva, Žirovski Vrh in Zabrežnik v občini Žiri glede podpore za temeljito popravo poti skozi Rakulek proti Zabrežniku se odstopi deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

X. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji gospodarskega odseka v Martinjaku za napravo vodovoda. (204/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Gospodarski odbor v Martinjaku prosi deželnega prispevka za napravo vodovoda.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja gospodarskega odseka v Martinjaku pri Cerknici za napravo vodovoda se odstopi deželnemu odboru, da čimprej vse potrebno ukrene.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

K besedi se je oglašil gospod poslanec Drobnič.

Poslanec Drobnič:

Visoka zbornica! Zelo me je presenetilo, da vendar enkrat pride na dnevni red ta prošnja, in zato bi jaz v kratkih potezah orisal položaj vasi Martinjak. Tam so taki reveži, da ljudje še za živino nimajo vode, še bolj obžalovanja vredni pa so ljudje sami.

Jaz torej priporočam in predlagam visoki zbornici, da izvrši to prošnjo. Prvo, kar potrebujejo živinorejci, je dobra pitna voda, posebno v današnjih časih, ker je sicer uspešna živinoreja izključena. Jaz bi lahko podal še veliko pojasnil, ampak ker imamo čisto malo časa, izražam kratko le še enkrat veselje, da je ta prošnja prišla na vrsto, in priporočam deželnemu odboru, da jo resno izvršuje.

Deželni glavar:

K besedi se je oglašil gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Sedaj se zgradi vodovod za Cerknico in Rakek in pri tej priliki bo deželni inženir si

ogledal tudi razmere v Martinjaku in izvršil tehnične priprave za vodovod. (Klici na levi — Rufe links: „Dobro, dobro!“)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

XI. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji občine Preddvor za uvrstitev občinske poti od Gorenje do Dolenje Bele med okrajne ceste. (601/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Županstvo v Preddvoru prosi, da se občinska pot od Gorenje do Dolenje Bele uvrsti med okrajne ceste.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja županstva Preddvor, da se občinska pot od Gorenje do Dolenje Bele uvrsti med okrajne ceste, se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da dogovorno z okrajnim cestnim odborom v prihodnjem zasedanju stavi primerne nasvete.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

XII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji občine Vipava glede podpore za napravo napajališč in vodnjakov na Nanosu. (180/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Občina Vipava prosi podpore za napravo napajališč in vodnjakov na Nanosu. Ker smo slučajno izvedeli, da krajni komisar za agrarske operacije ima že načrt za te naprave, zato predlaga finančni odsek:

„Prošnja občine Vipava glede podpore za napravo napajališč in vodnjakov na Nanosu se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da dogovorno s komisijo za agrarne operacije vse

potrebno ukrene. Ob enem se deželni odbor pooblašča, da v označeni namen dovoli primerno podporo.“

Deželni glavar:

Tudi k tej točki se je oglasil gospod poslanec Perhavec.

Poslanec Perhavec:

Ker sem ravno slučajno načelnik odseka, ki je že pred leti prosil za te vodne naprave, mi bodi dovoljenih par besedi. Vipavska občina ima dvoje planin. Lansko leto smo morali opustiti vzdrževanje živine na planini Vrlovše, ker ni bilo zadosti pitne vode za živino.

L. 1908., ko sem postal načelnik tega odseka, smo takoj napravili prošnjo na agrarsko komisijo v Ljubljani ne samo zaradi naprave kapnic, ampak tudi za melioracijo planin, in že l. 1909., oktobra meseca se je pokazal uspeh. Agrarna komisija je prošnji ugodila, in prišel je gospod vladni svetnik pl. Detela, ki je pregledal kraj ter objubil, da bo komisija napravila načrte. To se je res zgodilo pretekli teden in sedaj bodo šli ti načrti na ministerstvo. Jaz za danes ne stavljam nobenega predloga, pač pa bom to storil takrat, ko pridejo načrti iz ministerstva. Že sedaj pa bi prosil, da se bo potem dovolil primeren prispevek za te vodne naprave in zboljšanje planin.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

XIII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji podobčine Gor. Polje pri Toplicah za podporo v pokritje stroškov za most čez Krko. (171/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Podobčina Gorenje Polje pri Toplicah prosi za podporo za most čez Krko. Most se je napravil in je stal 8000 K.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja podobčine Gor. Polje pri Toplicah za podporo v delno pokritje stroškov za most čez Krko se odstopi deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

K tej točki se je oglasil k besedi gospod poslanec Dular.

Poslanec Dular:

Most, za katerega se gre, omogočuje najbližjo zvezo iz Suhe Krajine do Žužemberka. Ker ga je zgradila ena sama vas, ki je s tem prevzela veliko breme, toplo priporočam, da bi visoki deželni odbor upošteval to prošnjo in dovolil dotičnim posestnikom kolikor mogoče izdatno podporo v pokritje stroškov za zgradbo tega mostu.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

XIV. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji gospodarskega odbora v Dol. Jezeru, glede podpore za napravo cestnega nasipa in mostu čez Cerkniško jezero. (296/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Gospodarski odbor v Dolenjem Jezeru pri Cerknici prosi podpore v pokritje stroškov za zgradbo mostu in cestnega nasipa pri tem mostu. Prosilci pravijo, da so zgradili most čez Cerkniško jezero in napravili velikanski nasip. Stroški tega nasipa znašajo že dosedaj 9700 K, za most da bodo znašali 5000 K. Vsi stroški bodo gotovo znašali 16.000 K. Najeli so pri posojilnici v Cerknici 5000 K, ostalo so sami poplačali. Posestniki so svoj čas prosili za cestno zvezo po tem nasipu in dalje čez Javornik na Št. Peter, odnosno na Lož. Ker pa ni upanja, da se bo ta cesta v doglednem času naredila, bo treba prosilcem napraviti po gozdu 4 nove dovozne poti, ker bi sicer ne mogli iz vseh svojih gozdov voziti lesa po nasipu.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja gospodarskega odbora v Dol. Jezeru pri Cerknici za podporo v pokritje stroškov za zgradbo mostu in cestnega nasipa se s toplim priporočilom odkaže deželnemu odboru v rešitev.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

XV. Ustno poročilo finančnega odseka:
o prošnji cestnega mojstra Karola Moserja glede zvišanja vzgojnine za otroke in povračila pogrebnih stroškov za soprogo. (229/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Cestni mojster Karol Moser prosi, da se mu zvišajo vzgojnine za 3 otroke in povrnejo pogrebni stroški za soprogo, ki je bila učiteljica.

Zaradi pogrebnih stroškov se je že pritožil pri ministrstvu, pa je propadel, in zato finančni odsek kratkomalo predlaga:

„Prošnja cestnega mojstra Karola Moserja v Št. Vidu nad Vipavo glede zvišanja vzgojnine za otroke in povračilo pogrebnih stroškov za soprogo se odkloni.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschiedt.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

XVI. Ustno poročilo finančnega odseka:
o prošnji Frančiške Dacar na Glincah za podporo. (571/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Frančiška Dacar prosi za podporo za enega sina, ki ga ima v gimnaziji.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja Frančiške Dacar, posestnice na Glincah šte. 68, za podporo se zavrne.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschiedt.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

XVII. Ustno poročilo finančnega odseka:
o prošnji bivšega dež. mitničarja Avguščina Pucherja za letno podporo. (562/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Bivši deželni mitničar v Krškem Avguštin Pucher prosi za letno podporo.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja bivšega deželnega mitničarja Avg. Pucherja v Krškem za letno podporo se odstopi deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschiedt.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

XVIII. Ustno poročilo finančnega odseka:
o prošnji Ane Šetina v Tacnu za podporo, da si popravi hlev. (582 Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Ana Šetina, posestnica v Tacnu prosi podpore za popravilo hleva.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja Ane Šetina, posestnice v Tacnu št. 49, za podporo, da si popravi hlev se odstopi priporočilno deželnemu odboru v rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschiedt.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

XIX. Ustno poročilo finančnega odseka:
o prošnji gospodarskega odbora v Suhorju glede podpore za zgradbo mostu čez Reko. (549/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Gospodarski odbor podobčine Suhorje pri Košani prosi podpore za zgradbo mostu čez Reko. Že trikrat so prosili za ta most, ker nimajo nobenega izhoda čez Reko. Tržijo s Trstom in morajo na hrbtu prenašati blago.

Ljudje so na moj nasvet sami napravili načrt, in finančni odsek predlaga:

„Prošnja gospodarskega odbora podobčine Suhorje za zgradbo mostu čez Reko, se odstopi deželnemu odboru, da na podlagi tega ali izpremenjenega načrta zgradi most, dovoli primerno deželno podporo in izposluje državno podporo.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — in ker se je tudi gospod poslanec Ravnikar, ki je bil za besedo oglašen, besedi odpovedal, bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za predlog gospoda poročevalca, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto.

Dalje imamo:

XX. Ustno poročilo finančnega odseka o poročilu deželnega odbora:

o zgradbi domobranske vojašnice.
(k prilogi 32. in 48. l. 1905.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Tukaj so 4 priloge deželnega odbora. 2 iz l. 1903. in 1904. in 2 iz l. 1905., ki se vse tičejo zgradbe domobranske vojašnice.

Finančni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

„1.) Preko poročila deželnega odbora (pril. 23/1903, 73/1904, 32/1905 in 48/1905) se preide na dnevni red;

2.) deželnemu odboru se naroča, da o razširjeni zgradbi domobranske vojašnice deželnemu zboru poroča v prihodnjem zasedanju.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

XXI. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji občine Jesenice glede podpore za popravo občinske ceste v Plavškem Rovtu. (193/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Županstvo občine Jesenice prosi podpore za popravo občinske ceste na Plavški Rovt.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja županstva občine Jesenice glede podpore za popravo občinske ceste v Plavškem Rovtu se odstopi deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

XXII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji vodstva Marijanišča o zvišanju ustanov za gojence v Marijanišču. (dež. odb. št. 13.276 l. 1909.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Vodstvo Marijanišča prosi, da bi se deželnim ustanovljencem zvišale ustanove od 200 K na 240 K.

Deželni zbor je že zvišal ustanove za Lichtenurnovo sirotišče in torej predlaga finančni odsek tudi v tem slučaju zvišanje ustanov za 40 K, kar bo znašalo skupaj 2400 K, kateri znesek naj se pokrije iz deželnega zaklada.

Predlog se glasi (bere — lieft):

Visoki deželni zbor skleni:

„Deželne ustanove za gojence Marijanišča se zvišajo od letnih 200 K na 240 K in se kredit za to dovoli iz deželnega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefährdet.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

XXIII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o poročilu deželnega odbora o uvedbi mostnine od avtomobilov na dež. mostu čez Savo na Radečah. (k prilogi 207.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Priloga 207. zadeva uvedbo mostnine ob avtomobilov na deželnem mostu čez Savo v Radečah.

Deželni odbor predlaga, da se uvede tarifa po 46 h od osebnih in po 80 h od tovornih avtomobilov. Finančni odsek je spremenil to tarifo in predlaga, da se za vsak osebni ali tovorni avtomobil določi mostovina na 1 K in za motocikle pa na 10 h.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka, da se načrtu zakona v prilogi 207. pritrdi z nastopnimi izpremembami:

V § 3. naj se reče pod št. 7: „7. za vsak avtomobil 1 K“ — „7. für ein Automobil 1 K.“

Točka 8., § 3. pa naj se glasi: „8. za vsak motocikel — 10 h — „8. für ein Motorzifel 10 h.“

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga, da se sprejme zakon oziroma novela k zakonu, kakor je v prilogi 207 natiskana s to spremembo, da naj se v § 3. pod št. 7. reče: „7. za vsak avtomobil 1 K — für ein Automobil 1 K.“

Točka 8. § 3. pa naj se glasi: „8. za vsak motocikel 10 h — für ein Motorzifel 10 h.“

Debata je otvorjena in sicer se bosta, ker obstoji načrt iz enega samega meritornega para-grafa, vršili generalna in specialna debata skupaj. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za meritorno vsebino zakonskega načrta s spremembo nasvetovano po gospodu poročevalcu, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Sedaj prosim še glasovati o naslovu in uvodu.

Gospodje, ki ste za naslov in uvod, ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Žitnik:

Predlagam glasovanje v celoti.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujete načrtu zakona tudi v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto — in ta stvar je torej rešena.

Dalje pride:

XXIV. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnji bivšega dež. cestarja Fran. Modica za podporo (295/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Franc Modic, bivši deželni cestar v Nemški Vasi pri Blokah prosi milostne letne podpore.

Finančni odsek predlaga:

„Prošnja bivšega deželnega cestarja Fr. Modica se odkaže deželnemu odboru, da jo reši v smislu sklepa deželnega zbora v XIV. seji 3. oktobra 1909.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

XXV. Ustno poročilo finančnega odseka:

o prošnjah okrajno-cestnih odborov Vipava, Senožeče, Postojna, Il. Bistrica in Lož za podpore. (Pet. 594, 595, 596, 597, 598.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Cestni odbori Vipava, Senožeče, Postojna, Il. Bistrica in Lož prosijo podpore z ozirom na to, da je deželni odbor dajal take izvanredne podpore že nekaterim cestnim odborom. V prošnjah — kot poslanec tega okraja moram reči žalibog — nič ni omenjeno, katere ceste hočejo preložiti itd. in zaradi tega finančnemu odseku na podlagi teh prošnja ni bilo mogoče priti do kakega definitivnega sklepa.

Zato predlaga finančni odsek:

„Prošnje okrajnih cestnih odborov Vipava, Senožeče, Postojna, Il. Bistrica in Lož se odstopajo deželnemu odboru s priporočilom, ker se je doslej v teh okrajih gradilo in popravljalo razmerno jako malo cest.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

XXVI. Ustno poročilo finančnega odseka o poročilu deželnega odbora:

o načrtu zakona glede vodovodne naklade za mesto Kranj. (k prilogi 219.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Mesto Kranj z okolico je zgradilo vodovod s stroški 127.091 K. V pokritje tega zneska se je najelo pri mestni hranilnici v Kranju $4\frac{1}{4}\%$ v $52\frac{1}{2}$ letih vračljivo posojilo. Za obresti in amortizacijo je treba vsako leto 6036 K 84 h, in razun tega potrebujejo še za vzdrževanje vodovoda 2000 K na leto, tako da ima mestna občina za bodoče računati letno s skupnimi stalnimi izdatki za vodovod v znesku 8036 K 84 h.

Da se pokrijejo ti vodovodni stroški, so sklenili, da se pobira v Kranju 5% naklada od hišne

najemščine in sicer za dobo desetih let, torej od leta 1910 do leta 1920.

Predlagam, da visoka zbornica pritrdi načrtu zakona s sledečimi spremembami:

„a) § 1. naj se glasi v prvem odstavku:

Mestni občini Kranj se dovoljuje, da sme pobirati v pokritje stroškov za vodovod v Kranju 5% naklado od k hišnonajemnemu davku napovedane, odnosno od davčnega urada ugotovljene najemščine glede onih poslopij v Kranju, . . .“

Der Stadtgemeinde Krainburg wird zur Bestreitung der Wasserleitungskosten in Krainburg die Erhebung einer 5% Auflage von dem zur Hauszinssteuer einbekannten, respektive vom Steueramte festgestellten Mietzinse rüchichtlich jener Gebäude in Krainburg bewilligt, . . .“

b) Žadnji odstavek § 1. odpade.

c) V § 2. je postaviti „1920“ namestu „1930“.

Deželni glavar:

Otvorjam generalno debato. Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Temu ni tako, torej bomo glasovali o prehodu v specialno debato.

Gospodje, ki ste za to, da se o predloženem načrtu zakona preide v nadrobno debato, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in torej prosim gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Žitnik:

Predlagam, da se §§ 1., 2., 3. in 4. sprejmejo s spremembami finančnega odseka.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga, da se sprejmejo §§ 1., 2., 3. in 4. s spremembami, kakor jih je navedel ravno poprej.

Želi kdo besede k enemu teh paragrafov?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrujete §§ 1., 2., 3. in 4., blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Žitnik:

Predlagam, da se sprejmeta še uvod in naslov.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrdite uvodu in naslovu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Žitnik:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nasvetuje tretje branje.

Gospodje, ki pritrdite načrtu zakona tudi v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je ta stvar rešena.

Dalje pride:

XXVII. Ustno poročilo finančnega odseka o poročilu deželnega odbora:

o pomožni akciji za nakup krmil vsled suše. (k prilogi 218.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Gospodje imate prilogo 218, to je tiskano poročilo deželnega odbora o pomožni akciji za nakup krmil vsled suše o poletju 1908. prizadetim kranjskim živinorejcem že več dni v rokah. Iz tega poročila razvidite, da je vlada dovolila za kranjske živinorejce l. 1908. skupno svoto 600.000 K in da je pomožno akcijo izročila „Gospodarski zvezi.“ Ko je bila krma že večinoma razdeljena, prihajale so pa vladi naknadno še vedno iz raznih krajev uvaževanja vredne prošnje, ki le vsled nerednosti županstev niso bile pravočasno vložene. Vsled tega je „Gospodarska zveza“ v dogovoru z vlado še nadaljevala razdeljevanje krmil. Zaradi tega so se stroški zvišali in sicer so znašali skupaj 692.157 K 94 h. Pokritih je bilo z državnim prispevkom 648.068 K 27 h, tako da je torej primanjkljaja 44.089 K 67 h. „Gospodarska zveza“ je deželnemu odboru dopisala, naj bi jej nakazal primeren prispevek v pokritje tega primanjkljaja, in deželni odbor je v svoji seji sklenil, da bo visoki zbornici priporočal, naj se dovoli v to svrhu znesek 20.000 kron. Ker bi pa tudi ta znesek ne zadostoval, prosi „Gospodarska zveza“ za zvišanje deželnega prispevka na 40.000 K.

Finančni odsek se je o tej prošnji sinoči v pozni uri posvetoval in končno prišel do tega zaključka, da predlaga visoki zbornici sledeče:

„Visoki deželni zbor skleni:

Odobruje sklep deželnega odbora glede deželnega prispevka za pomožno akcijo, se istemu naroča, da

a) izplača iz deželnega zaklada obljubljenih 20.000 K;

b) „Gospodarsko zvezo“ obvesti, naj ona z vso odločnostjo od vlade izposluje ostali primanjkljaj v pokritje stroškov za pomožno akcijo;

c) v bodočem zasedanju poroča o končnem obračunu „Gospodarske zveze“ z vlado.“

Deželni glavar:

Debata je otvorna, k besedi se je oglasil gospod poslanec Lenarčič.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! O predmetnem vprašanju si usojam izpregovoriti samo nekoliko besed, in sicer z namenom, da se ta stvar reši tako, kakor se meni zdi edino pravilno. Tukaj imamo opraviti z neko pomožno akcijo, ki se tiče dežele Kranjske, oziroma ki se tiče našega prebivalstva v preteklem letu. Visoka vlada je dovolila primeren prispevek, kakor je naveden tukaj v prilogi, in izvršitev pomožne akcije je bila izročena „Gospodarski zvezi.“ Gospodarska zveza je izvršila to akcijo, ampak končnega obračuna glede te pomožne akcije danes še ni. Gospodarska zveza je sicer poljedelskemu ministerstvu predložila nek obračun, ali poljedelsko ministerstvo se do danes sploh še ni izrazilo o tej stvari in torej se ne more soditi, ali so podatki pravi ali ne, ki so povedani v tem obračunu, in se torej tudi ne ve, ali bo država dala tisti prispevek ali ne. Zato se meni zdi, da danes še ni zrela ta zadeva in zato sem se tudi že v finančnem odseku izrazil, da naj se stvar zapostavi do tedaj, da se vsaj ministerstvo enkrat izreče, glede posameznih postavkov, ki so v obračunu navedeni. Če se pozneje pokaže, da so te postavke popolnoma odobrene, je še vedno čas, da se to stori, kar bi bila dežela vsled obljube deželnega odbora primorana storiti. Moj predlog gre torej le na to, da se za sedaj ta stvar še ne reši, dokler se od ministerstva ne ve, kako misli ono to končno rešiti. Morda bodo sredstva na razpolago, da deželi sploh ničesar ne bo treba izplačati, in le za slučaj, če bi to predpostavljeno ne bilo pravo, bi potem imela dežela izplačati primeren znesek, ki bi se potem dal deželni vladi kranjski na razpolago v pokritje eventuelnega primanjkljaja. Jaz bi torej predlagal sledeče:

„Zadeva pomožne akcije naj se zapostavi do tedaj, da bode prišel odgovor od visokega c. kr. poljedelskega ministerstva.“

Deželni glavar:

K besedi se je dalje oglasil gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Če se oglašam pri tej točki, posegam s tem že v proračun deželnega zaklada. Znesek 20.000 K je že postavljen v proračun in ta znesek ravno pomenja to postavko, ki je tukaj predlagana od strani finančnega odseka, v zadevi, o kateri ravnokar razpravljamo. Takrat, ko se je ta postavka sprejela, ni bilo nobenega ugovora in jaz bi torej mislil, da je popolnoma opravičeno in v soglasju s soglasnim sklepom finančnega odseka, da se ta predlog, kakor ga je v imenu finančnega odseka stavil gospod poročevalec, danes tukaj sprejme.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Žitnik:

Vzdržujem svoj predlog.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali, in sicer najprej o odložilnem predlogu gospoda poslanca Lenarčiča. Gospodje, ki pritrujete temu odložilnem predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je manjšina; in sedaj prosim one gospode, ki se pridružuje predlogu finančnega odseka in gospoda poročevalca da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Dalje pride točka:

XXVIII. Ustno poročilo finančnega odseka:

o raznih prošnjah upokojenih deželnih uradnikov, odnosno vdov in sirot za zvišanje pokojnin in miloščin ter definitivno nameščenje nekaterih deželnih uslužbencev itd.

Poročevalec dr. Žitnik:

Poročati mi je o raznih prošnjah vpokojenih deželnih uradnikov, odnosno vdov in sirot za zvišanje pokojnin in miloščin ter definitivno nameščenje nekaterih deželnih uslužbencev. Ne bom tukaj posebej omenjal vseh prosilcev oziroma prosenj, ker so itak obseženi v naslednjih predlogih. Finančni odsek namreč predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Prošnje upokojenega nadupravitelja deželnih dobrodelnih zavodov Andreja Kremžarja (pet. 442), upokojenega računskega svetnika Vik. Hofmanna, (pet. 655), vdove po nadzorniku samostojnih deželnih naklad Vek. Zora, (pet. 188) za zvišanje pokojnin — se odklonijo;

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

2. vdovi Mariji pl. Bleiweis-Trsteniški (pet/664) se z ozirom na aktivitetne prejemke njenega pok. soproga dovoli letna pokojnina v znesku 2000 K;

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

3. Franji Ahčin, vdovi po vodji deželnega boletnega urada, se s 1. januarjem t. l. zviša letna milostna pokojnina od 400 na 500 K (pet. 321);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

4. prošnji bivšega začasnega deželnega inženerja A. Nadeniczka za odpravnino (pet. 163) in bivšega začasnega kustosa deželnega muzeja dr. Šmida za zvišanje odpravnine (pet. 472) — se odklonita;

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

5. Pavli Jak, siroti po pomožnem uradniku, se dovoli za tri leta, počenši s 1. januarjem t. l., po 240 K miloščine na leto (pet. 457);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

6. Uršuli Zanoškar, vdovi po deželnem oficijalu, se podaljša miloščina letnih 240 K za nadaljna tri leta 1910.—1912. (pet. 448 in 666);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

7. Marjeti Ahčin, vdovi deželnega pomožnega uradnika, se od 1. januarja t. l. za tri leta podaljša miloščina letnih 100 K (pet. 694);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

8. bivšemu pomožnemu slugi Fr. Skulu se dovoli miloščina letnih 120 K (pet. 453);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

9. vdovi deželnega pomožnega uradnika Mariji Androjna se za l. 1910—1912 podaljša miloščina letnih 240 K (pet. 651);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

10. Ani Freyer, siroti po muz. kustosu se dosmrtna miloščina letnih 100 K zviša na 240 K (pet. 657);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

11. Mariji Bukovic, vdovi deželnega vratarja, se s 1. januarjem t. l. dovoli miloščina letnih 300 K (pet. 352);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

12. Miroslavu Korenu, pomožnemu deželnemu uradniku, se za njegovega obolelega sina, ki je nad 12 let služil pri deželnem stavbnem uradu kot pomožni uradnik, dovoli za tri leta — počenši s 1. januarjem t. l. — miloščina letnih 300 K (pet. 384);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

13. prošnja realčnega sluge Ivana Skubeta, za zvišanje letne plače, se odstopi deželnemu odboru z naročilom, naj izposluje pri c. kr. vladi, da prosilca uvrsti med državne sluge (pet. 206);

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

14. priloga deželnega odbora št. 211. glede zvišanja pokojnin peterim vdovam dež. uslužbencev ter prošnje vdov Celestine Pfeifer (pet. 343), Marije Kreč (pet. 425), Frančiške Ravnikar (pet. 469) in Amalije Baloh (pet. 656) se vrnejo deželnemu odboru, da sestavi enotno poročilo o prošnjah vdov vseh deželnih uslužbencev in učiteljev ter o finančnem efektu;

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

15. prošnja društva kranjskih deželnih uslužbencev za izboljšanje gmotnega stanja nekaterih društvenih članov, se odstopa deželnemu odboru, da postopa v smislu § 13. sklepa deželnega zbora z dne 16. januarja 1909 o reorganizaciji deželnih uradov. Paragraf 13. omenjenega sklepa se izpopolni z dostavkom: „Deželni odbor ima pravico, imenovati to osebo tudi definitivnim“;

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

16. prošnja Ignacija Repše-ta, pomožnega uradnika v deželni bolnici, za definitivno nameščenje, se odkloni;

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

17. prošnja Fr. Jankarja, ključavničarja in kurjača v blaznici na Studencu, se odstopa deželnemu odboru.“

Deželni glavar:

Ce nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki so tudi za ta predlog gospoda poročevalca, da ustanejo.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

XXIX. Ustno poročilo finančnega odseka o poročilu deželnega odbora: o pobiranju naklade od najemščin v Ljubljani. (k prilogi 214.)

Poročevalce Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je poročati v imenu finančnega odseka o poročilu deželnega odbora o nadaljnem pobiranju dosedanje naklade od dohodkov najemščin v deželnem stolnem mestu v Ljubljani. V Ljubljani se pobira že od leta 1866. dalje naklada od dohodkov najemščin. Zadnjič je bila ta naklada sklenjena od deželnega zbora dne 28. decembra 1898, in sicer za deset let. Ta naklada se je potem pobirala dosedaj in koncem preteklega leta pa je pošla zakonita podlaga za nje nadaljnje pobiranje. Ker mestna uprava brez te naklade ne more izhajati, je občinski zastop ljubljanski v seji dne 21. septembra 1909 sklenil, da se ima nadalje pobirati za deset let ta naklada, katera je proračunjena za leto 1909. na 108.000 K. Ker ni na tem sklepu nobene spremembe nasproti dosedaj veljavnemu, priporoča deželni odbor, da naj bi se deželnemu stolnemu mestu v Ljubljani dovolilo pobiranje te naklade tudi v bodočih desetih letih.

Finančni odsek se pridružuje temu nasvetu deželnega odbora in predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Deželnemu stolnemu mestu Ljubljani dovoljuje se kakor do zdaj tako tudi od 1. januarja 1910 dalje do konca l. 1919 pobiranje naklade od dohodkov najemščin tako, da so najemščine pod 100 K popolnoma proste, od najemščin od 100 K do vseh 200 K pa se plača na leto naklada po 2 h in od najemščin nad 200 K na leto naklada po 4 h od vsake krone najemščine.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izposluje temu sklepu Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Der Landeshauptstadt Laibach wird wie bisher so auch vom 1. Jänner 1910 an bis Ende des Jahres 1919 die Erhebung einer Auflage von den Mietzinserträgen in der Weise bewilligt, daß die Mietzinse unter 100 K ganz frei bleiben, von Mietzinzen von 100 K bis einschließlich 200 K jährlich eine Auflage von 2 h von jeder Mietzinsskrone und von Mietzinzen von mehr als 200 K jährlich eine Auflage von 4 h von jeder Mietzinsskrone zu entrichten ist.

2.) Der Landesausschuß wird beauftragt, diesem Beschlusse die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

3. S tem je rešena tudi prošnja št. 696. „Slovenskega katoliškega delavskega društva v Ljubljani“, da se sklepu občine ljubljanske glede zvišanja najemninskega novčiča ne pritrdi.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Jarc.

Poslanec Jarc:

Izreči moram samo svoje obžalovanje napram temu predlogu. Edino pravo bi bilo, ko bi prišlo v občinski red ljubljanski določilo, da se sme uveljaviti razdeljevanje doklad na progresiven način. Danes mora delavec od svoje luknje plačati razmeroma popolnoma enaki odstotek od hišne najemščine, kakor gospoda, ki si lahko privoščijo 12 ali še več sob. Kakor pa danes stvari stoje, nam ne preostaje nič drugega, nego da izrečemo svoje obžalovanje, da vlada odnosno finančni minister stoji še vedno na tistem starokopitnem stališču, ki se pa prav nič ne sklada z modernimi socijalnimi nazori.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolijo naj ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

XXX. Ustno poročilo ustavnega odseka: o predlogu poslancev dr. Šusteršiča in tovarišev glede uvedbe volilne dolžnosti za volitve v deželni zbor. (z načrtom zakona priloga 229.)

Poročevalec Jarc:

Utemeljevati predloge ustavnega odseka je danes odveč. Principijelna debata se je vršila o tem zakonu in o načelih, ki jih uveljavlja, takrat, ko smo razpravljali o volilni dolžnosti za državni zbor. Zato predlagam v imenu ustavnega odseka:

„1. Visoki deželni zbor blagovoli odobriti priloženi zakonski načrt.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu sprejetemu načrtu izposluje Najvišjo sankcijo.“

Prosim, da izvoli visoka zbornica preko generalne debate takoj prestopiti v specialno debato.

Deželni glavar:

Otvorjam generalno debato. K besedi se je oglasil gospod poslanec Gangl.

Poslanec Gangl:

Visoka zbornica! Kratkoterminalno se sklicujem na razloge, ki sem jih o priliki, ko smo razpravljali o načrtu volilne reforme za Ljubljano in pa o načrtu zakona o uvedbi volilne dolžnosti za državni zbor, navedel proti volilni obveznosti. Izrekam, da iz istih razlogov tudi za uvedbo obveznosti volitve za deželni zbor ne morem glasovati.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo tedaj glasovali o prestopu v nadrobno razpravo. Gospodje, ki ste za prehod v nadrobno razpravo, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj bi jaz razdelil nadrobno razpravo tako-le:

§§ 1 do vštete § 4 bodo tvorili en del debate. In v drugem delu debate bomo potem razpravljali o §§ 5 do vštete 11. Prosim gospoda poročevalca, da poprime besedo.

Poročevalec Jarc:

K prvemu delu imam pripomniti, da se volilna dolžnost uvede za vse druge razrede razun za volilni razred veleposestva in za volilni razred trgovske in obrtne zbornice.

Predlagam, da se §§ 1, 2, 3 in 4 sprejmejo nespremenjeno, kakor so tiskani.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga, da se §§ 1 do incl. 4 sprejmejo nespremenjeno.

Želi kdo besede k temu ali onemu paragrafu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrdite §§ 1, 2, 3 in 4, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

In sedaj prestopimo k drugi debati o §§ 5 do incl. § 11.

Poročevalec Jarc:

Tukaj bi predlagal, enako kakor je rečeno v zakonskem načrtu o uvedbi volilne dolžnosti za državni zbor, da naj bi se v tretji vrsti prvega odstavka v § 7, namesto samo „od vročitve“ reklo „od lastnoročne vročitve...“ in ravno tako naj se v nemškem tekstu namestu „von der Zustellung“ reče „von der eigenhändigen Zustellung...“ Vsi drugi paragrafi ostanejo popolnoma nespremenjeni.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, in ki tedaj sprejmete §§ 5, 6, 7, 8, 9, 10 in 11 po tiskanem besedilu in s spremembo, nasvetovano po gospodu poročevalcu pri § 7., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim še glasovati o uvodu in naslovu. Gospodje, ki ste za uvod in naslov, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Poročevalec Jarc:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrdite zakonskemu načrtu tudi v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Načrt zakona je v celoti sprejet in sedaj pride na vrsto točka:

XXXI. Ustno poročilo upravnega odseka:

o samostalnem predlogu poslanca dr. Lampeta in tovarišev o stanovskem zastopstvu kmetov. (k prilogi 192.)

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Gospod poslanec dr. Lampe stavil je že 9. oktobra preteklega leta predlog, naj bi se za deželo Kranjsko napravilo stanovsko zastopstvo kmetov na podlagi državnega zakona o kmečkih stanovskih zadrugah z dne 27. aprila 1902, drž. zak. št. 91, in zakon o deželnem kulturnem svetu. Upravni odsek se je posvetoval v svoji seji o tem predlogu, uvaževal je njegov velik

pomen, ker pa je pač treba, da se vsa zadeva prav globoko premisli, zato je stavil ta-le predlog:

„Deželni zbor skleni:

Samostalni predlog poslanca dr. Lampeta in tovarišev se odstopi deželnemu odboru, ki izdelaj temeljem predlogov zaupnikov kmečkega stanu do prihodnjega zasedanja načrt zakona o stanovskem zastopstvu kmetov na podlagi državnega zakona o kmečkih stanovskih zadrugah z dne 27. aprila 1902 in o deželnem kulturnem svetu.“

Predlagam v imenu upravnega odseka, da blagovoli visoki deželni zbor temu pritrditi.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

XXXII. Ustno poročilo upravnega odseka:

o samostalnem predlogu poslanca Gangla in tovarišev v zadevi zboljšanja poštne prometne zveze z Idrijo. (Št. XLIV.)

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Gospod poslanec Gangl in tovariši stavili so predlog, da naj bi se drugo mesto v naši deželi, Idrija, bolj tesno zvezalo z drugim svetom. Sedanje zveze so, ker Idrija nima železnice, silno neugodne. Na eni strani ima cesto v Logatec, ki je pa silno oddaljen in na drugi strani pa zvezo z železniško postajo pri Sv. Luciji, ki je pa še bolj oddaljena, namreč blizu 50 km. Priznati se mora, da so te zveze za tako mesto, ki ima toliko prometa, tako važne ljudske šole in tako važno srednjo šolo, jako slabe. V sedanjem času so pač potrebne koristnejše in hitrejše zveze in te bi se dalo doseči, če bi se upeljala avtomobilna poštna zveza med Dol. Logatcem in Idrijo in pa med Idrijo in Sv. Lucijo, potem, če bi se odredilo primerno prepreganje konj in tretjič da bi se tudi čez Črni Vrh upeljala poštna zveza, in sicer tudi z Vipavo. O teh stvareh sicer ne more sklepati deželni zbor, ker ureditev poštne zveze ne spada v njegovo področje, pač pa upa gospod predlagatelj, da bi se, če se deželni odbor kot zastopnik deželnega zastopa obrne na pristojno mesto, vse drugače uvaževal pomen take prošnje in bi se odločujoči faktorji, če že ne popolnoma, pa vsaj deloma odzvali tem željam, ki jih že desetletja goje idrijski prebivalci.

Upravni odsek torej predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da stori potrebne korake v smislu predlagatelja:

1.) da se ustanovi avtomobilna poštna zveza med Logatcem in Sv. Lucijo.

2.) Če bi pa ta iz kateregakoli vzroka ne bila izvedljiva, se naj

a) odredi dvakrat na dan prihajajočo in odhajajočo poštno zvezo Idrija-Želin-Sv. Lucija. Na Želinu naj bi bilo prepreganje konj in od tu stranska proga v Cerkno;

b) določi naj se na že obstoječi poštni progi Idrija-Logatec prepreganje konj v Godoviču.

3.) Nujno potrebna je poštna zveza med Idrijo in Vipavo; zato se naj čimprej zvežeta oba imenovana kraja z vozno pošto.“

Predlagam, da visoki deželni zbor temu predlogu pritrdi.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Gangl.

Poslanec Gangl:

Visoka zbornica! Nihče izmed članov te visoke zbornice ne more zanikati, da ima Idrija, če se izvzame Vipavo, najslabše prometne razmere, in zaradi tega kot zastopnik tega mesta z veseljem pozdravljam, da se tudi iz te visoke zbornice dvigne glas za pomoč. Temu nedostatku bi bilo odpomoči na ta način, da se v prvi vrsti bolje uredi poštna zveza s Sv. Lucijo, kajti Idrija se že po geografski legi naslanja bolj proti goriški strani, kjer imamo več solnca, več zraka i. t. d. Drugič pa naj bi se bolje uredila poštna zveza tudi med Idrijo in Logatcem, da se vsaj dožene, da se v Godoviču uvede prepreganje konj. V tretji vrsti pa naj bi se upeljala vožna pošta med Idrijo in Vipavo, ker imata ta dva kraja veliko gospodarskega in socialnega stika med seboj, danes pa nobene zveze. Zategadelj bi brez nadaljnjega utemeljevanja samo prosil, da bi gospodje pritrdili od upravnega odseka stavljenemu predlogu, da pride tudi iz te zbornice glas na odločujoče faktorje glede ugodnejše zveze Idrijskega mesta z ostalim svetom, obenem pa bi tudi prosil gospoda zastopnika vlade, da naša prizadevanja v tem oziru kar najbolje pospešuje.

Deželni glavar:

Dalje ima besedo gospod poslanec Perhavec.

Poslanec Perhavec:

Visoki zbor! Tudi jaz se strinjam s predlogom gospoda poročevalca, ki predlaga za Idrijo boljšo zvezo s Sv. Lucijo, potem pa z Logatcem in zlasti tudi z Vipavo. Za promet z lesom in vinom je poslednje omenjena boljša zveza silno potrebna, zadnji čas pa pošiljajo Vipavci tudi precej dečkov v Idrijo se šolat. Na vsak način bi bilo v interesu

Vipave in ravnotako Črnega vrha, če bi dobila ta dva kraja poštno zvezo z Idrijo. Od Vipave na pol ure oddaljeni Col imamo pošto, katero pa bi bilo potrebno podaljšati do Črnega vrha, od koder potem zopet vsak dan pošta odhaja v Idrijo. Torej jaz toplo priporočam zlasti tudi poštno zvezo med Vipavo in Idrijo.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati po predlogu upravnega odseka. Gospodje, ki se ž njim strinjate, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

XXXIII. Ustno poročilo upravnega odseka:

o samostalnem predlogu poslanca Lavrenčiča glede železniške zveze Kamnika s progo Celje-Polzela.

Poročevalec Hladnik:

Gospodje poslanci Lavrenčič, dr. Krek in tovariši so stavili že v jesenskem zasedanju samostalni predlog zaradi železnične zveze Kamnika s progo Celje-Polzela. Gospod predlagatelj Lavrenčič je takrat temeljito umeljeval ta predlog in dokazoval, da je ta železnična zveza za gospodarsko povzdigo Kamniškega okraja in procvit mesta in dežele potrebna, ter je zaradi tega stvil predlog naj bi se deželnemu odboru naročilo, da stopi nemudoma v dogovor z deželnim odborom štajerskim, ter se ž njim vred obrne na osrednjo vlado z zahtevo, naj že v prihodnjem zasedanju državnega zbora predloži načrt te železnične proge. Upravni odsek se je posvetoval o tem samostalnem predlogu ter ga spoznal opravičenim. Ker se je ta zadeva obravnavala pri železniškem posvetovanju dne 24. t. m. in se je tamkaj določil železnični odbor za celo deželo in pododbori za posamezne dele dežele, ki bodo v kratkem stopili v javnost in začeli delovati, zato je upravni odsek sklenil:

„Samostalni predlog poslanca Lavrenčiča in tovarišev se odstopi deželnemu odboru, ki izroči ta predlog deželnemu železniškemu odboru, ki se ustanovi temeljem sklepov železničnega shoda v Ljubljani z dne 24. januarja t. l., ki naj čimprej to zadevo ugodno, v smislu stavljenega predloga reši.“

Prosim, da visoka zbornica temu predlogu pritrdi.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Lavrenčič ima besedo.

Poslanec Lavrenčič:

Visoka zbornica! Po dotičnem železniškem shodu z dne 24. t. m. se danes edino le omejim na prošnjo, da se izpelje proga v smislu mojega predloga, ki se strinja s predlogom upravnega odseka. Veliko važnost tega predloga sem skušal svoječasno — upam — zadostno dokazati.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Vilfan ima besedo.

Poslanec dr. Vilfan:

Jaz se kot poslanec Kamniškega okraja pridružujem vsem razlogom gospoda poročevalca in gospoda predgovornika Lavrenčiča, ter podpiram predlog upravnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki ste za predlog upravnega odseka, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride sedaj točka:

XXXIV. Ustno poročilo upravnega odseka:

o samostalnem predlogu poslanca Bartola in tovarišev glede naprave novih cest in uvrstitve istih med okrajne oziroma deželne ceste v Ribniškem in Kočevskem okraju (Št. XLI.)

Poročevalec Jaklič:

V eni zadnjih sej je naš tovariš Bartol vložil samostalni predlog, naj visoka zbornica sklene, da se pozovejo cestni odbori Velikolaški, Ribniški in Kočevski, naj naznanijo deželnemu odboru, katere cestne zgradbe in korekture nameravajo izvršiti. Ti okraji so glede cest zelo zanemarjeni. Cele pokrajine imate tam, velike občine in celo fare, ki nimajo nobene ceste. Čisto naravno je, da ljudstvo vedno in vedno zahteva ceste, ampak opazuje se pa, da cestni odbori v tem oziru ne storijo svoje dolžnosti. Skrbe pač, da so lepo izpeljane ceste v bližini, ampak za bolj oddaljene kraje se pa čisto nič ne zmenijo. Potrebno pa je, preskrbeti s cestami sedaj tudi za tiste ljudi v oddaljenih krajih, ki ravno tako plačujejo doklade, od okrajnih cest pa čisto nič nimajo.

Upravni odsek se je posvetoval o tem predlogu tovariša Bartola in predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča:

Pozovejo naj se cestni odbori velikolaški, ribniški in kočevski, da naznanijo deželnemu odboru:

a) katere ceste nameravajo zgraditi;

b) katere cestne korekture nameravajo izvršiti.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se oglasil gospod poslanec Bartol.

Poslanec Bartol:

Visoka zbornica! Pridružujem se popolnoma izvajanjem gospoda poročevalca in le opazujem in povdarjam, da so ceste takorekoč prvi pogoj ljudskega blagostanja. Naj se gre za zemljišča ali gozde, če prebivalci nimajo cest, nimajo zvez do glavnih cest in železnic, ne morejo svojih pridelkov spraviti v denar. Naj bodo ljude še tako podjetni, če so oddaljeni na primer od železnice, ne morejo izvajati svoje podjetnosti. Prebivalci dotičnih pokrajin Kočevskega, Ribniškega in Velikolaškega okraja so splošno znani kot jako podjetni in pridni ljudje, ampak žalibog se ne morejo tako razvijati, kakor bi se lahko, če bi imeli ceste. Članovi cestnih odborov so večinoma iz vasi ležečih ob glavnih cestah, za te skrbe, kakor je že gospod referent povdarjal, za prebivalce na periferiji pa se ne zmenijo. Zaradi tega bi jaz le deželni odbor opozoril na ta nedostatek s prošnjo, da obrne pozornost svojo na dotične doslej zanemarjene kraje. Omenil bi samo nekatere ceste. V Kočevskem cestnem okraju je občinska cesta Mala gora-Polom v jako slabem stanju in bi bilo potrebno, uvrstiti jo med okrajne ceste. Dalje bi bilo potreba napraviti novo cesto Reka-Borovec, potem cestno zvezo Knežja Lipa-Borovec in cestno zvezo Svetli potok-Gorica. Dalje je potrebna preložitvev klancev na cesti Koprivnik-Kočevje in pa na okrajni cesti Koprivnik-Planina. Te stvari bi bile predvsem potrebne, kar se tiče Kočevskega okraja. Kar se tiče Velikolaškega okraja je nujno potrebna naprava nove ceste Sv. Gregor-Ortnek. Tam ni niti enega kilometra okrajne ceste in nimajo ljudje nobene primerne zveze do dolenjske železnice. Edina cesta, po kateri morejo voziti, je privatna pot graščine Ortneške, za katere porabo pa morajo ljudje plačevati, kar je vendar silno obtežljivo zanje, ker jim je vsled tega nemogoče svoje poljske in zlasti gozdne pridelke prodajati po isti ceni, kakor ako bi imeli na razpolago dobro prometno zvezo oziroma cesto.

Dalje je v tem okraju nujno potrebna naprava nove ceste Struge-Kukov. Tu že obstoji kolovoz, ki bi ga bilo treba le nekolikoboljšati. Dalje je potrebna poprave nekdanje Rimske ceste Nova vas - Sv. Gregor. Občinska cesta Sodražica-Sv. Gregor-Mala Šlivica naj bi se sprejela med okrajne ceste, in istotako cesta Rašica-Rob in druge. V cestnem okraju Ribniškem je predvsem potrebna naprava ceste med Sodražico preko Jurjevca v Ribnico. Cesta Sodražica, Loški potok naj

se sprejme med deželne ceste in enako tudi okrajna cesta Draga-Loški potok-Nova vas. Potem je potrebna naprava nove občinske ceste Gora-Topol-Nova vas. Nadalje naj bi se napravila dovozna cesta od ceste Sodražica-Hrib proti Globelji. Ko se je delala cesta Sodražica-Hrib, se je obljubilo vaščanom v Globelji, to stoji v zapisniku, da bo, kakor hitro bo dodelana cesta Sodražica-Hrib, zapel kramp za zgradbo ceste proti Globelji in v Mali log. Do sedaj se stvar še ni izvršila ker je pa silno nujna, upam, da se bo vsaj sedaj že enkrat vzela v roko.

Priporočam k sklepu deželnemu odboru, naj se ozira na te potrebe, predvsem naj pa kakor hitro mogoče izvrši sklep upravnega odseka, ter cestnim odborom naroči, da bodo vršili svojo dolžnost in v najkrajšem času deželnemu odboru predložili dotične seznamke.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje ki so za predlog upravnega odseka, naj izvolijo ustati.

(Žgodi se. — Gefährlich.)

Sprejeto.

In sedaj pride kot zadnja na vrsto točka:

XXXV. Ustno poročilo upravnega odseka:

o prošnji občine Rakek za zgradbo ceste Logatec-Rakek. (681/Pet.)

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Županstvo občine Rakek vložilo je že letošnjem letu prošnjo, da naj bi se vendar že enkrat dogradila cesta med Logatcem

in Rakekom. Dotična cesta je že precej dodelana, v nekaterih delih pa še ne, in tako ljudem ni nič pomagano.

Upravni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

„Prošnja županstva Rakek za okrajno cesto Logatec-Rakek se odstopi deželnemu odboru, ki naj izdela potrebne načrte, stopi v doliko s cestnima odboroma v Logatcu in Cerknici ter o tej zadevi v prihodnjem zasedanju poroča.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Kobi ima besedo.

Poslanec Kobi:

Jaz sem sam hodil po tej cesti in sem videl, da je dogradba res nujno potrebna. Zato bi prosil deželni odbor, da kolikor mogoče pospeši to cestno zgradbo.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej glasujmo. Gospodje, ki se strinjate s predlogom upravnega odseka, prosim, ustanite.

Sprejeto in s tem je tudi ta točka rešena. In sedaj bi jaz sejo za danes zaključil. Prihodnja seja bo v ponedeljek dne 31. t. m. ob 10. uri dopoldne.

Dnevni red bo sledeči:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Finančni odsek bo takoj sedaj imel svojo sejo, odsek za letno poročilo pa ima sejo v ponedeljek 31. t. m. ob 9. uri dopoldne.

Seja je zaključena.

Konec seje ob 5. uri 55 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 5 Uhr 55 Minuten Nachmittag.

Dodatek. — Anhang.

I.

Samostalni predlog

poslanca Ravnikarja in tovarišev glaseč se:

„Visoki deželni zbor skleni:

Ustanovi naj se mesto okrožnega zdravnika za kraje na Pivki in za vasi Košanske doline s sedežem v Št. Petru na Krasu. V formalnem oziru predlagam, da se ta predlog v smislu § 40. poslovnika izroči v pretres upravnemu odseku.

V Ljubljani, 29. januarja 1910.

Ravnikar, dr. Šusteršič, Hladnik, Kobi, Piber, dr. Žitnik, Matjašič, Jarc, dr. Zajc, Bartol, Perharc, Povše, Dular, Dimnik, Drobnič, Pogačnik, Demšar, Mandelj, Zabret, Jaklič, dr. Krek, Lavrenčič.“

II.

Interpellation

an die k. k. Landesregierung betreffend die mangelhafte Beförderung der Briefpost mit den Zügen der Strecke Laibach-Äßling.

Auf der Strecke Laibach-Äßling verkehren dermalen 6 Züge täglich in jeder Richtung. Von diesen vermitteln 4 Züge Anschlüsse in Äßling an bzw. von Personenzügen, und die beiden anderen die Anschlüsse an bzw. von Schnellzügen.

Es wäre nun anzunehmen, daß vor allem die den Schnellzugsanschluß vermittelnden Züge Nr. 1723/1724 und 1718 Briefpost befördern. Es ist dies jedoch leider nicht der Fall, und bedeutet dieser Zustand sowohl für die Landeshauptstadt als für alle an der Strecke gelegenen Orte einen großen Nachteil.

Ist dem Herrn Landespräsidenten dieser Zustand bekannt und gedenkt er Maßregeln zu ergreifen, damit diesem Uebelstande abgeholfen werde?

Laibach, am 28. Jänner 1910.

Bar. Born, Bar. Liechtenberg, Graf Margheri, Graf Barbo, Galle, Lenarčič, Pogačnik.